

ਤਰਕਸ਼ੀਲ

ਜੁਲਾਈ 1999

10/-

- * ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਿਲੋਂ
ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਾਤ
- * Y-2K ਪ੍ਰਾਬਲਮ
- * ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਵਤ ਸਿੰਘ
ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨੋਟ ਬੁੱਕ ਵਿਚੋਂ
- * ਢੱਕੀ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ
- * ਲਾਟਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ
- * ਆਟੇ ਦਾ ਕਰੰਟ

- ਮਾਰਸ ਗਲੋਬਲ ਸਰਵੇਅਰ ਸਪੇਸਕਰਾਫ਼ਟ
ਵਲੋਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀਆਂ ਤਰਵੀਰਾਂ

ਇਜਾਜ਼ਤ Permission

ਮੈਂ ਹੇਮ ਰਾਜ ਸਟੈਨੋ, ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ' ਸਟਾਲਿਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ ਡੋਡ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ) ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੀ.ਡੀ.ਐੱਫ. ਫਾਈਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰਫ ਪੀ.ਡੀ.ਐੱਫ. ਫਾਈਲਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਆਨ-ਲਾਈਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਕਾਪੀਰਾਈਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਹੱਕ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਨ।

I Hem Raj Steno, owner and publisher of Tarksheel, hereby grant permission to Stalinjit Singh (V.P.O. Doad, Distt. Faridkot) to upload online all issues of Tarksheel in PDF format. This permission is only for uploading issues online in PDF format. The copyright and all other rights for Tarksheel's content remains with Tarksheel Society Punjab (Regd).

ਦਸਤਖਤ - Signature .....

ਪਤਾ - Address : Tarksheel Bhawan

Tarksheel Chowk, Sanghera Bypass

BARNALA-148101 (Punjab)

ਮਿਤੀ - Date : 14/10/2022

1. ਸੰਪਾਦਕੀ
2. ਮੁਲਾਕਾਤ-ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਚੌਲ੍ਹੇ
3. ਵਿਗਿਆਨ- Y-2K ਪ੍ਰਾਬਲਮ (ਰਾਜਿੰਦਰ ਜੋਭਿਆਲੀ)
4. ਫਿਲਾਸਫੀ-ਸ਼ਰੀਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ
5. ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ-ਮੱਧਮ ਕਿਵੇਂ ਦੂਰ ਕਰੀਏ? (ਡਾ. ਅਜੀਤਪਾਲ)
6. ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ-ਤਣਾਅ ਤੇ ਇਸਤੋਂ ਬਚਾਅ (ਸੁਖਮੰਦਰ ਕੂਰ)
7. ਬਹਿਸ ਜਾਰੀ ਹੈ-ਬਿਗ ਬੈਂਗ ਸਿਧਾਂਤ (ਕੇ.ਐਸ.ਮਾਨ)
8. ਕੇਸ ਰਿਪੋਰਟ-ਆਟੋ ਦਾ ਕਰੈਟ, ਜਦੋਂ ਧਰਮੀ ਬੰਦਾ ਵਹਿਮ ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ
9. ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਕਾਲਮ-ਧਰਮ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ (ਅਵਤਾਰ ਤਾਰੀ)
10. ਵਲੈਤੋਂ ਚਿੱਠੀ (ਹਰੀਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ ਤੇ ਸਾਥੀ)
11. ਤਰਕਦਰਪਣ-ਡੋਰਿਆ 'ਚ ਵਧ ਰਹੀ ਭੀੜ ਦੇ ਕੁਝ ਪਹਿਲੂ (ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ)
12. ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ-(ਵਿਜੈ ਬੰਬਲੀ)
13. ਹੱਥ ਬੀਤੀਆਂ-ਜੋਗ ਬੀਤੀਆਂ
14. ਸਰਗਰਮੀਆਂ
15. ਸਹਾਇਤਾ, ਨਵੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਚੋਣ
16. ਭਖਦੇ ਮਸਲੇ - ਬਾਬਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸ਼ੁੱਧ ਚੌਕੀ ਵਾਲੇ
17. ਕੈਸੇਟ ਸਮੀਖਿਆ-ਸਾਧ ਬੂਥਨ, ਜਾਗੋ
18. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ-ਸ਼ਰੀਰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ
19. ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ..... (ਅਵਤਾਰ ਗੋਦਾਰਾ)
20. ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੋਨਾ-ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਰੂਪ (ਹਰਿੰਦਰ ਕੁੰਟਾ)
21. ਸ਼ੋਕਾ ਨਵਿਰਤੀ
22. ਕਹਾਣੀ/ਕਵਿਤਾ/ਗੀਤ
23. ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨ-ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ (ਅ.ਗੋਦਾਰਾ)
24. ਤੁਹਾਡੇ ਗੁੰਗਾਰੇ
25. ਜਾਣ ਪਛਾਣ-ਰਿਪੋਰਟੇਜ (ਅ.ਗੋਦਾਰਾ)
26. ਅਤੇ ਹੋਰ ਰੋਚਕ ਸਮਗਰੀ

ਧਰਮ ਅਧਾਰਿਤ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਤ ਰਹਿਣ ਲਈ ਅਤੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਸਦੀਵੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰੰਤਰ 'ਧਰਮ-ਯੁੱਧ' ਛੇੜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਇਹ 'ਧਰਮ-ਯੁੱਧ' ਇਹਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 'ਧਰਮ' ਦੀ ਰਾਖੀ ਦੇ ਭਰਮ ਹੇਠ ਪਲਣ ਵਾਲੇ ਜਨੂੰਨੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਸਦੇ 'ਦੁਸ਼ਮਣ' ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ 'ਧਰਮ' ਦੇ ਰਖਵਾਲੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ 'ਸੁਰਮਿਆਂ' ਦਾ ਇਕ ਸਾਂਝਾ ਲੱਛਣ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਹੀ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਨਵ-ਹਿਤੋਸ਼ੀ ਮੂਲ-ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਤਜ-ਤਿਆਗ ਕੇ ਕੇਵਲ ਮਾਨਸ-ਖਾਣੇ ਜਨੂੰਨੀ ਬਣਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਇਹ ਜਨੂੰਨੀ ਟੋਲਾ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ-ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਹੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚਲੇ 'ਨਰਮ-ਦਲੀਆਂ' ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰਹ ਦੇ ਰੋੜ੍ਹਾ ਸਮਝਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

3. ਸ਼ਾਅਵਾ ਚਰਖਾ ਤਰਕਾਂ ਦਾ, ਬੱਲੇ ਚਰਖਾ ਤਰਕਾਂ ਦੀ
4. ਕੱਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤਾਂ ਨਾਲ ਚਰਖਾ ਤਰਕਾਂ ਦਾ,
6. ਸ਼ਾਅਵਾ ਚਰਖਾ.....
9. ਇਹ ਚਰਖੇ ਨੇ ਤੇਂਦ ਖਿਲਾਰੀ, ਫੋਲੇ ਖੁੱਜੇ ਖੱਲਾਂ।
11. ਸਾਧ-ਸਿਆਣੇ, ਪੰਡਤ ਜੋਤਿਸ਼ੀ, ਭਰਦੇ ਕਰ-ਕਰ ਗੱਲਾਂ।
14. ਸਾਡੇ ਪੱਖੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨੂੰ ਕਰਦਾ, ਨੰਗਾ ਭਰੇ ਬਜ਼ਾਰ,
15. ਚਰਖਾ ਤਰਕਾਂ.....
18. ਇਹ ਚਰਖੇ ਦੀ ਘੂਕ ਸੁਣੀ ਜਦ, ਭਰ ਗਏ ਮੁੱਲਾਂ, ਇਸਾਈ,
20. ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਚਲਾਕੀ ਕਰਦਾ, ਫੜਲਿਆ ਬਾਬਾ ਸਾਈ,
21. ਹਵਾਲਾ ਕਾਂਡ ਵਿੱਚ ਚੰਦਰਾ ਸਵਾਮੀ, ਫਸ ਗਿਆ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾਤ,
22. ਚਰਖਾ ਤਰਕਾਂ ਦਾ.....
24. ਇਹ ਚਰਖੇ ਤੇ ਪੁਣੀਆਂ ਕੱਤ-ਕੱਤ ਐਸਾ ਸੂਤ ਬਣਾਈਏ,
28. ਕਿਰਤਾਂ ਦੇ ਲੋਟੂ ਭਿਵਚਰੀਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਫੰਦਾ ਪਾਈਏ,
30. ਜਣਾ ਖਣਾ ਪਾਕੇ ਭਗਵਾਂ ਚੋਲਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਅਵਤਾਰ,
36. ਚਰਖਾ ਤਰਕਾਂ.....
38. ਇਸ ਚਰਖੇ ਦਾ ਤੱਕਲਾ ਤਿੱਖਾ ਚਲਦਾ ਘੁੰ-ਘੁੰ ਬੋਲੇ।
39. ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਭੇਦ ਮਿਟਾਵੇ, ਸਭ ਦੇ ਦਰਦ ਫਰੋਲੇ।
41. ਕਪਟੀ ਲੀਡਰਾਂ, ਕਪਟੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲ।
42. ਚਰਖਾ ਤਰਕਾਂ ਦਾ.....
44. ਇਹ ਚਰਖਾ ਰਲ ਸਾਇਸ ਬਣਾਇਆ ਵਿੱਚ ਤਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੋਖਾਂ,
46. ਪਿੰਡ-ਪਿੰਡ ਜਾਕੇ ਗਲੀ-ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਚਰਖੇ ਨੂੰ ਵੇਚਾਂ।
48. ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਰਲਕੇ ਕੱਤੋ ਚਰਖਾ-ਕੱਤੋ ਨਾਲ ਜਲਾਲ।
50. ਚਰਖਾ ਤਰਕਾਂ ਦਾ.....

ਬਲਦੇਵ ਜਲਾਲ (ਸਰਹਿੰਦ ਮੰਡੀ)

ਲਾਈਵ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

548. ਸ੍ਰੀ ਸੰਦੀਪ ਮਹੇ ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ
ਮਹੱਲਾ ਸਰੀਫ ਪੁਰਾ, ਮਕਾਨ ਨੰ B 37/95
ਬੁਟਾ ਮੰਡੀ, ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ 500.00
549. ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਜੋਧੀ (ਮੋਨੋਜਰ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ)
ਸਾਬੀਨਾ ਵੂਲਨ ਮਿਲ ਲਿਮਟਡ, ਲੁਧਿਆਣਾ 500.00
550. ਸ੍ਰੀ ਹਰਜੀਤ ਨਾਗਰਾ
ਮਾਲਵਾ ਟੈਟ ਹਾਊਸ ਕੰਗ ਮਾਰਕਿਟ
ਪਿੰਡ ਡਾ. ਖਮਾਣੀ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 500.00
551. ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਵਿਰਦੀ
ਪੁਤਰ ਸ੍ਰੀ ਤਰਸੇਮ ਲਾਲ ਵਿਰਦੀ
ਪਿੰਡ ਡਾ. ਕੋਟ ਗਰੇਵਾਲ (ਜਲੰਧਰ) 500.00
552. ਮਾਸਟਰ ਸ਼ੰਕਰ ਦਾਸ
ਪਿੰਡ ਡਾ. ਜੋਭਿਆਲਾ
ਵਰਾਸਤਾ-ਬੰਗਾ (ਨਵਾਸ਼ਹਿਰ) 500.00

ਲੁਧਿਆਣਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸਾਥੀ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹਰਮਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਦਾਜ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਧਾਰਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸਾਥੀ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ 500 ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ (ਆਨਰੇਰੀ) :
ਰਜਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)

ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ (ਆਨਰੇਰੀ)
ਅਵਤਾਰ ਗੋਦਾਰਾ
ਵਿਜੈ ਬੰਬਲੀ
ਰਾਮ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ
ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ

ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ (ਆਨਰੇਰੀ) :
ਦਲਵੀਰ ਕਟਾਣੀ
0161-833868

ਸੰਪਰਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੇ ਚੰਦੇ ਭੇਜਣ ਲਈ
ਪਤਾ 1. ਦਵਤਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨੇੜੇ ਬੱਸ
ਅੱਡਾ, (ਟਾਂਗਾ ਸਟੋਪ ਦੇ ਨਾਲ)
ਲੁਧਿਆਣਾ (ਪੰਜਾਬ)
ਫੋਨ: 0161-425961
2. ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ, ਜ.ਸਕੱਤਰ
ਫੋਨ: 0161-460794

ਚੰਦੇ: ਲਾਈਵ: 500 ਰੁਪਏ
ਸਲਾਨਾ: 50 ਰੁਪਏ,
ਵਿਦੇਸ਼: 6 ਪੈਂਡ ਜਾਂ, 10 ਡਾਲਰ
(ਅਮਰੀਕਨ)

ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਸ਼੍ਰੀ ਅਵਤਾਰ
ਗੋਦਾਰਾ ਨੇ ਐਵਰੀ ਪ੍ਰਿਟਰਜ਼, ਅੱਡਾ
ਹੋਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ
ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ
ਕਚਹਿਰੀਆਂ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ
ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਮੇਗਜ਼ੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਖਿਆ
ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਦੇ ਹੁਕਮ
ਨੰ. 4/93 ਐਡੀਟਰ (ਪੰਜਾਬ)
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 17.1.94 ਅਧੀਨ ਰਾਜ
ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ
ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਸੂਚਨਾ
ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮੇਗਜ਼ੀਨ ਲਈ ਚੰਦੇ/
ਸਹਾਇਤਾ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਮਿੱਤਰ ਚੈੱਕ/
ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਪੋਸਟਲ ਆਰਡਰਾਂ ਤੇ
ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਗਜ਼ੀਨ ਜਾਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ
ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਲੁਧਿਆਣਾ
ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦੇ ਉਲਟ ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੱਛਣ ਕੱਟੜ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਕਸਰ ਹੀ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਵਿੱਚੋਂ ਬੇਦਖਲ, ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ, ਕੈਦ, ਤਸੀਹੇ ਤੇ ਮੌਤ ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੱਟੜਵਾਦ ਸਿਰਫ਼ ਧਰਮ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਕੱਟੜਵਾਦ ਕਈ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸਭਾ, ਪਾਰਟੀ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਵਿੱਧਾਨ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਤੱਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵੱਡੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਵਾਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਅਸਲੀ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੋਹਾਂ ਪੱਧਰਾਂ ਉੱਪਰ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਹੋਇਆ। ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਰੁਝਾਨ ਅਕਸਰ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਜਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ, ਬੇਦਖਲੀ ਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਵਾਲੀਆਂ ਤਰਕ ਆਧਾਰਿਤ ਜਮਹੂਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹਉਮੈ, ਲਾਲਚ, ਨਾਪਸੰਦੀ, ਸਵਾਰਥ, ਆਤਮਮੁਖਤਾ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਗੈਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ, ਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰੁਝਾਨ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਕੀ ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਨਵੀਂ ਲਹਿਰ/ਨਵੇਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਥਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਨਿੱਜੀ ਮਹਿਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਚਰਚਾ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੁੱਟ ਜਾਂ ਝਗੜੇ ਦੇ ਤਤਕਾਲਿਕ ਕਾਰਣ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਸਿਧਾਂਤਬੱਧ ਕਰ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸਲੀ ਕਾਰਣ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਕੱਟੜਵਾਦ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਬੰਧਿਤ ਮਸਲੇ ਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਬਹਿਸ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਅਜਿਹੀ ਬਹਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਦੁਸ਼ਣ ਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਚਾਰਾਂ/ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕੱਟੜਤਾ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਨਵੇਂ ਯਥਾਰਥ ਭਾਵ ਬਦਲੀਆਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹਦਲੀ ਨਾਲ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲੈਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਮਨੁੱਖ ਖਾਤਰ ਹਨ, ਮਨੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਖਾਤਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਰ ਲੰਮੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸੀ ਅਮਲ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਨਿੱਜੀ ਸਹੂਲਤ ਜਾਂ ਧੜੇਬੰਦੀ ਖਾਤਰ ਤੋੜਨਾ ਮਰੋੜਨਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਤੁਲਨ ਸਿਰਜ ਕੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਰੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸ਼ੌਂਕ ਸੀ

- ਪ੍ਰੋ. ਫਿਲੋ

[ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਾਰਤਕ ਦੇ ਸ਼ੋਕੀਨਾਂ ਲਈ ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫਿਲੋ ਕੋਈ ਉਪਰਾ ਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੀਵ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉਪਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨਕ ਅਧਾਰ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਿਆਰੀ ਅਖਬਾਰਾਂ - ਰਿਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਛਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। 6 ਮਈ 1932 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਡਾ. ਫਿਲੋ ਟੈਨਿਸ ਖੇਡਣ ਅਤੇ ਸਾਈਕਲ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਸ਼ੋਕੀਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਰਗੀ ਇੱਕ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਸ.ਸੀ. ਅਤੇ ਪੀ. ਐਚ.ਡੀ. ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਅਧਿਆਪਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਇਥੋਂ ਹੀ ਉਹ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋਏ। ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਐਂਟਾਰਟਿਕਾ ਗਏ ਖੋਜੀ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਇੱਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਿਸਾਲੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹਨ। ਡਾ. ਫਿਲੋ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇੰਟਰਵਿਊ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

- ਅਦਾਰਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ

? ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਉ।

- ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਟੱਲੇਵਾਲ ਜਿਲ੍ਹੇ ਸੰਗਰੂਰ ਸੀ, ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਪਿੰਡ ਖੇਤੀਬਾਰੀ ਵਾਲਾ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੁਲੀਸ ਵਿਚ ਸਨ, ਮੈਂ ਘਰ ਵਿਚ ਇੱਕਲਾ ਹੀ ਸੀ।

? ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਤੁਹਾਡੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਿਅਮ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ।

- ਚੌਥੀ ਤੱਕ ਟੱਲੇਵਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਪੰਜਵੀਂ ਬਰਨਾਲੇ ਤੋਂ ਕੀਤੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਏ.ਬੀ.ਸੀ. ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਵੀਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਬੀ.ਐਸ. ਸੀ. ਕੀਤੀ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਐਸ.ਐਸ. ਕੀਤੀ।

? ਫਿਲੋ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲਾ ਚੱਕਰ ਕਿਵੇਂ ਪਿਆ।

- ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਸਨ, ਮੈਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਬੜਾ ਲਗਾਇਆ ਸੀ, ਉਰਦੂ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਖਾਸ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਰੀਝਾਈਫ਼ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਰਦੂ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਅਲੀਗੜ੍ਹ, ਉਰਦੂ ਤਹਿਜੀਬ ਦਾ ਮਰਕਜ਼ ਸੀ। ਕੁਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮਨ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਲਚਰ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਚੰਗਾ ਨਾਂ ਸੀ।

? ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਸੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਅਧੀਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਆਏ?

- ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਸੀ. ਐਮ. ਸੀ. (ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ) ਨਵਾਂ ਓਨਵਾਂ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਬਹੁਤੇ ਜਮਾਤੀ ਡਾਕਟਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਇਥੇ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰਾ ਕੁਝ ਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਰਹੱਸ ਜਾਣਨੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਐਮ. ਐਸ. ਸੀ. ਜੂਆਲੋਜੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਆਈ. ਪੀ.

ਐਸ. ਲਈ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ ਪਰ ਮੇਰੇ ਬੇਕ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਉਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਰੀ ਰੁਚੀ ਸੀ।

? ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਘੜੀ ਜਾਂ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜਗਤ-ਪਸਾਰਾ ਜੀਵ - ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਕਿਸੇ ਦੈਵੀ-ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜਿਆ।

- ਸਕੂਲ ਟਾਇਮ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ ਪਰ ਕਿਤੇ ਪੂਰ ਅੰਦਰ ਜਾਨਣ ਦੀ ਰੀਝ ਸੀ। ਮਨ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ - ਨਵੀਆਂ ਸ਼ੇਕਾਵਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਸੱਚ ਪੁੱਛੇ ਤਾਂ ਪੁਸ਼ਨ ਪੁੱਛਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇਜ਼ਤ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਾਲਜ-ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਲਿਲਕ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੀ। ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਕਾਗਤ' ਦੀ ਬੋਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਲੇਖ-ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ। ਐਮਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਨਾਲ ਭਾਵੁਕ ਸ਼ਾਂਤ ਸੀ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਾਗਰਨੇਟ ਮਾਰਾ, ਬਰਨਾਰਡ ਸ਼ਾਅ, ਬਰਟੋਲੋਮੇਲ, ਵਿਲਡਿਊਰੈਟ, ਚੈਪੇਵ ਹੋਰੀ ਪੜ੍ਹੇ। ਐਵੋਲੂਸ਼ਨ ਦੀ ਖਿਉਰੀ ਭਾਵੇਂ ਬੀ. ਐਸ. ਸੀ. ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਲਈ ਸੀ ਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਐਸ. ਐਸ. ਸੀ. ਵਿਚ ਆਈ। ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਵਿਨ ਦਾ ਕੋਮ ਆਇਨਸਟਾਈਨ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਭਾਰਵਿਨ ਦਾ ਵਾਦ ਉਸਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਰਵਿਨ ਪੁਲਲਤ ਲੀਹ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਦਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਚਲੇ, ਗੱਲ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਮੁੜ ਗਈ। ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਬਦਲੇ - ਅਹਿਸਾਸ-ਆਹਿਸਾਸ।

? ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਸਤਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਲਿਆ? ਕੀ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਸਨ।

- ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਲਿਬਰਲ ਸੀ - ਕਿਸੇ ਤੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਬੋਧਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਨਾਸਤਿਕ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਸਨਮਾਨ ਹੈ। ਕੋਈ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਮਿਸ਼ਟਰੀ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਤਬਦੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰਤਾ ਨੂੰ ਸਹਿ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

? ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਨਿੱਜੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬੜੇ ਵਹਿਮੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਇਸਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?

- ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਤੋਤਾ-ਹੱਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੀਵ-ਵਿਕਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਉਸਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਵੈਸੇ ਉਸਨੂੰ ਜੀਵ-ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਜੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵਹਿਮੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

? ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਸਾਲ ਅਧਿਆਪਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜੀਵਨ-ਦਰਸ਼ਨ ਵਜੋਂ ਅਪਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

- ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਹਰ ਕੋਈ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਵਿਸ਼ਾ ਮਨਮੋਹਨੀ ਜਾਂ ਰੁਚੀ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਗੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਸ਼ਾ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇਖਕੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੰਪੀਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ - ਨੌਬਰ ਲੈਣ ਲਈ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਬੱਚੇ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ ਹਨ - ਆਮ ਆਨੰਦ ਤੇ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਉਂ ਉਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਬਜੈਕਟ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਮਝ-ਸਕੱਲਪ ਦੀ ਪੱਧਰ ਉਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ। ਜਾਣਨ ਖਾਤਰ ਸਿਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਹ ਨੌਬਰ ਲੈਣ ਖਾਤਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਇਉਂ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸਗੋਂ ਕਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨ ਜੀਵਨ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਰੋਜ਼ੀ ਦਾ ਜੁਗਤ ਮਾਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ।

? ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਦੁਖਦਾਈ ਘੜੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਸਹਾਰਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਰੱਬ ਦੀ ਲੋਭ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਰੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਵਿਧੀਆਂ ਵਰਤਦੇ ਹੋ।

- ਕਰਾਈਸਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਫੀਲਿੰਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਤੀਬਰ ਫੀਲਿੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਧਿਆਨ ਉਸਦੀ ਜੈਵਿਕ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਹਾਰਮੋਨ ਰਿਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਾਰਮੋਨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਸਦੇ ਹਨ। ਆਖਰ ਆਦਮੀ ਹਰ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾਲ ਐਡਜੈਸਟ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਐਡਜੈਸਟ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

? ਲਿਖਣ ਵੱਲ ਤੁਹਾਡਾ ਝੁਕਾਅ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ, ਆਮ ਕਰਕੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਕੀ ਸਬੱਬ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਹੈ।

- ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੁਹਾਨੂੰ Mother Tongue ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਤੁਸੀਂ ਦੂਜੀ Language ਤੇ ਮਾਸਟਰੀ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। (ਵਿਚੋਂ ਟੋਕ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਰਦੂ ਜ਼ਬਾਨ ਦੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ) ਹਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਰਦੂ ਜ਼ਬਾਨ ਬੜੀ ਅੱਡੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਲ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਟੰਗ ਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਟੀ.ਐਸ. ਈਲੀਅਟ, ਕੀਟਸ, ਗਾਲਿਬ, ਮੀਰ ਨੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰ ਮੌਕੇ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਦੋਹਾਂ ਤੇ ਕਮਾਝ ਹੋਵੇ।

? ਤੁਸੀਂ ਐਂਟਾਰਟਿਕਾ ਵੀ ਖੋਜੀ ਦਲ ਨਾਲ ਗਏ, ਉਥੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਮੁੱਖ ਅਨੁਭਵ ਰਿਹਾ।

- ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪ ਅਨੁਭਵ ਰਹੇ - ਮੈਂ ਉਹ ਲੱਗਭਗ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਅਨੋਖੇ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਸਫਰ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ।

? ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਤੁਹਾਡਾ ਲੇਖ ਮਨੁੱਖੀ ਸੁਭਾਅ ਉੱਤੇ ਜੀਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਛਪਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਪਰੰਪਰਿਕ ਬੰਨ੍ਹ ਵਿਚ ਵਿਰਸੇ ਵੱਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਝੁਕੇ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੇ ਬੰਦੇ ਨਸਲਵਾਦ, ਜਾਤੀਵਾਦ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਦੇ ਹੋ ਜੁਆਬ ਵਿਚ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

- ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਮਿੱਤਰ ਘੋੜੇ ਅੱਗੇ ਗੱਡਾ ਜੋੜਨ ਦੇ ਆਦੀ ਹਨ, ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ ਜੀਨ ਧਿਉਰੀ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕੁਝ ਨਵੀਆਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਵਿਰਸੇ ਜਾਂ ਜੀਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਕਣਕ ਬੀਜਿਆ ਕਣਕ ਹੀ ਕਿਉਂ ਉਗਦੀ ਹੈ? ਜੇਅ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਉਗਾ ਆਉਂਦੇ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਣਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦਾਣਾ, ਮੋਟਾ-ਪਤਲਾ ਆਦਿ ਵਿਚ ਬੋਝਾ-ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਦੱਮ ਕਣਕ ਨੂੰ ਜੋਅ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ। ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਬੜਾ ਉਲਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਵ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬੱਚਦੇ ਹੋਏ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

? ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੇ ਅਕਸਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਇਉਂ ਵੀ ਕਹਿ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭੌਤਿਕਵਾਦੀ ਦੀ ਸੋਚ 'ਖਾਓ, ਪੀਓ, ਮੌਜ ਉਡਾਓ' ਤੇ ਅੰਗੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਪਰ ਵੇਰ ਵੀ ਬੜੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਜਾਨਾਂ ਤੱਕ ਗੁਆ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਓ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ।

- ਫੰਜੂਲ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਵਿਗਿਆਨੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੱਖਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ। ਮਨੁੱਖ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਵਾਰਥੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਸਿੱਧੇ ਭੌਤਿਕ ਲਾਭਾਂ ਜਾਂ ਪੈਸੇ ਖਾਤਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰੋਕੂਗਨੇਸ਼ਨ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸਦਾ ਸਵਾਰਥ ਛੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਸਵਾਰਥੀ ਹੈ ਪਰ ਸਵਾਰਥ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਾਰਪੱਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀ ਵੀ ਹੋਰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਵਾਰਥੀ ਜਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

? ਜੇ ਇਨਸਾਨ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਹੀ ਖੜਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਵਾਰਥੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਜਾਨਵਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਦੀ ਲਕੀਰ ਕੀ ਹੈ।

- ਮਨੁੱਖ ਕੋਲ ਸਿਆਣਪ ਹੈ। ਸਿਆਣਪ ਉਸਨੂੰ ਰਾਈਟ-ਰੌਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਆਪ ਜੀਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੀਣ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਸਿੱਖਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਮਨੁੱਖ ਆਦਰਸ਼ਕ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਯਥਾਰਥਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਮਿਲਵਰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰੇਗਾ।

? ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਜੋ ਅਸੀਂ ਪੁੱਛਣੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋਈਏ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸਣਯੋਗ ਸਮਝਦੇ ਹੋਵੋ।

- ਪੀੜ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਐਂਟਾਰਟਿਕਾ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੂਜੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਕੱਟਿਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਤੇਲੇ-ਤੇਲੇ ਫਿਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜੇ ਕੁਝ ਮੈਂ ਸੋਚਿਆ-ਮਹਿਸੂਸਿਆ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੈਂ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਚਿਆ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੁਕ ਝਟਕੇ ਵੀ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਚੰਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਜਰਬਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਾਈ-2ਕੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪਰੈਰਕਮਿੰਗ-ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੁੱਲ

-ਰਾਜਿੰਦਰ ਜੰਡਿਆਲੀ

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕੱਥੀ ਸਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 1 ਜਨਵਰੀ 2000 ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਯੂਰਪ ਦੇ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਵਸਰ ਨੂੰ ਯਾਦਗਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਬੇਹਦ ਰੋਮਾਂਚਕ ਅਤੇ ਅਸੀਮ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਵਪਾਰਕ, ਉਦਯੋਗਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਕ ਜਗਤ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ 'ਵਾਈ-2ਕੇ'। ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਨੇਕਾਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਆਈਆਂ ਪਰ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਆਏ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਆਕਾਰ ਇੰਨਾ ਭਿਆਨਕ ਅਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਹਲ ਸਾਲਾ ਤੱਕ ਕੋਟ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਸਮੱਸਿਆ ਕੀ ਹੈ ?

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਤਰ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਅਤੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਰੀਖ ਪਛਾਣਣ ਅਤੇ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰਥਾ 31 ਦਸੰਬਰ 1999 ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਮ.ਡੀ.ਡੀ.ਵਾਈ. ਵਾਈ ਫਾਰਮੈਟ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ 31 ਦਸੰਬਰ 1999 ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ 31/12/99 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ। ਇਥੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੇ ਸਿਰਫ 99 ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ, 1999 ਨਹੀਂ। ਭਾਵ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਲ ਦੇ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ '19' ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜੋੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਦਰਜ ਜਾਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ 1999 ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਥੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਬਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਸਾਫਟ ਵੇਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਬਚਤ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲ ਲਈ ਚਾਰ ਅੰਕ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਅੰਕ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਮੁਢਲੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਕਾਰਨ 1 ਜਨਵਰੀ 2000 ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ 01/01/00 ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ 00 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 19 ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੋੜ ਲਵੇਗਾ। ਭਾਵ ਤਾਰੀਖ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ 1 ਜਨਵਰੀ 1900। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੋ ਸਾਲ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਕਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਜਨਮ ਸਨ 1970 ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਸਨ 2000 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੋਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਥਾਂ 70 ਸਾਲ ਦਸੇਗਾ। ਭਾਵ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਨੁਸਾਰ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ 70 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪੈਦਾ ਹੋਵੋਗੇ।

ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਘੋਟਾਲਾ ਉਹਨਾਂ ਸਭ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਰੀਖ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਜ ਦੀ ਗਣਨਾ ਰੋਲਵੇ ਅਤੇ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ 'ਚ' ਰਿਜਵੇਸ਼ਨ ਬੀਮਾ ਪਾਲਸੀ, ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਰਡ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਆਦਿ। ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਲਟ-ਪੁਲਟ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਉਹ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਹੋਣਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ 17-18 ਸਾਲ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। 31 ਦਸੰਬਰ 1999 ਦੇ ਦਿਨ ਬੈਂਕ 'ਚ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਚੈੱਕ ਕੈਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਚੈਕ 99 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। 31 ਦਸੰਬਰ 1999 ਨੂੰ ਕੰਮ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਪਣਾ ਕੰਪਿਊਟਰ ਚਾਲੂ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਲ ਦੇ ਇਸ ਬਦਲਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਣਗੇ। ਸਾਰੇ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਨਾਂ 'ਚ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਵਾਈ-2ਕੇ ਦੀ ਵਜਾ ਨਾਲ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਅਰਥ ਪਤੀ ਤਾਂ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਬਚਤ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਰੁਪਏ ਬੈਂਕ 'ਚ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਜਮਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰੋੜਪਤੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਘੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ 'ਰੀਲਕ ਟਾਈਮ ਕਲਾਕ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਘੜੀ ਲਗਾਤਾਰ 24 ਘੰਟੇ ਚਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਆਨ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਕੰਪਿਊਟਰ 'ਆਨ' ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਸ ਆਰ.ਈ.ਸੀ. ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਾਹਿਰ ਹੈ ਸਾਰੀ ਗੜਬੜੀਆਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਇਹ ਘੜੀ ਹੀ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਕੁਝ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹਾਰਡ ਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ 'ਚ ਇਸ ਘੜੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਕੇ 2000 ਦੀ ਸਹੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਾਇਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ। ਸੰਨ 2000 ਲੀਪ ਦਾ ਸਾਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ 1900 ਸਧਾਰਨ ਸਾਲ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਘੜੀ ਸਨ 2000 ਨੂੰ ਲੀਪ ਦੇ ਸਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣੇਗੀ ਤਾਂ ਫਰਵਰੀ ਮਹੀਨਾ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਗੜਬੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੰਨ 2000 ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ 'ਚ ਵਾਈ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇਯਰ ਭਾਵ ਸਾਲ ਅਤੇ 2ਕੇ 2000 ਸੰਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਸਨੂੰ 'ਮਿਲੀ ਨਿਯਮ ਬਗ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

'ਵਾਈ 2 ਕੇ' ਸਮੱਸਿਆ ਸਿਰਫ ਕੰਪਿਊਟਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਉਪਕਰਣਾਂ ਯੰਤਰਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਆਪਣੇ

ਸਵੈਚਲਿਤ ਚਿਪ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਨ 2000 ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਸਾਰ ਹੀ ਇਹ ਚਿਪ ਵੀ ਮਿਲੀ ਨਿਯਮ ਬਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚਿਪਾਂ 'ਚ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਬੋਧਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਵੈਕਸ ਮਸ਼ੀਨ, ਫੋਟੋ ਕਾਪੀ ਮਸ਼ੀਨ, ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਯੰਤਰ, ਸੁਰੱਖਿਆ ਯੰਤਰਾਂ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਲਿਫਟ ਆਦਿ 'ਚ ਚਿਪ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨੂੰ 'ਚਿਪ' ਬਿਜਲੀ ਘਰਾਂ, ਪਰਮਾਣੁ ਉਰਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੰਤਰਾਂ, ਰਸਾਇਣਿਕ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਆਦਿ 'ਚ ਵੀ ਸਵੈਚਲਿਤ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ਾਂ, ਰੇਲਾਂ, ਬਨਾਵਟੀ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੈਡੀਕਲ ਉਪਕਰਣਾਂ, ਸੈਲੂਲਰ ਫੋਨ ਆਦਿ 'ਚ ਵੀ ਚਿਪ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਮੋਟੇ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹਨਾਂ 'ਚ ਲੱਗੇ 10 ਫੀਸਦੀ ਚਿਪ ਵਾਈ-2ਕੇ ਦੀ ਲਪੇਟ 'ਚ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਇਸਦਾ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ ਯੰਤਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਜਾਂ ਕੁਝ ਗੜਬੜ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ।

ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ ਇਹ ਭੁੱਲ :

'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪੁਸ਼ਨ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਭੁੱਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਪੈਸਾ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣੂ ਬੁੱਝ ਕੇ-ਕੀਤੀ ਗਈ ਗਲਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਗਲਤੀ ਕਿਉਂ ਹੋਈ? ਆਉਂਦੇ ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਲੱਭੀਏ।

ਗੱਲ 50 ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦਾ ਆਰੰਭਕ ਯੁੱਗ ਚਲਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ 'ਚ ਮੈਮਰੀ ਅਤੇ ਅੰਕੜੇ ਜਮਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪੰਚ ਕਾਰਡ 'ਚ ਸਿਰਫ 80 ਕਰੈਕਟਰਸ ਹੀ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸੀਮਤ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸਮਰਥਾ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਸੰਕੋਚ ਨਾਲ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਸਦੀ ਵਾਲੇ ਦੋ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਜਨਰਲ ਆੱਫ ਸਿਸਟਮ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ 1962 ਤੋਂ 1992 ਤੱਕ 30 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਇਥੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਭਾਵ ਸਾਲ ਦੇ ਸਿਰਫ ਆਖਰੀ ਦੋ ਅੰਕ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਕੁਲ ਭੰਡਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ 10 ਤੋਂ 15 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤਿ ਗੀਗਾ ਬਾਈਟ ਦੀ ਬਚਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਚੱਲ-ਛੇ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਇੰਨਾਂ ਨਿਰਭਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਸੰਨ 2000 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ 'ਚ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵ 'ਚ ਸਿਰਫ ਕੰਪਿਊਟਰਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਅਫਰਾ-ਤਫਰੀ ਮੱਚ ਜਾਵੇਗੀ।

ਹੱਲ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ :

ਇਸ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹਲ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰ ਹਾਡਰ ਵੇਅਰ ਅਤੇ ਸਾਫਟ ਵੇਅਰ ਦੋਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਲਈ ਕਈ ਰਸਤੇ ਸੁਝਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਕ ਦਰਜ ਕਰਨ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ

ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਰਸਤਾ ਬੇਹੱਦ ਖਰਚੀਲਾ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਾਹਿਰ ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਫੀਸ ਵਸੂਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀ ਲਾਈਨ ਤੱਕ ਵੀ ਫੀਸ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ 'ਚ ਕੁਝ ਸੋ ਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਸਧਾਰਣ ਲਈ 600 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਆਵੇਗਾ ਭਾਵ 25, 80, 500 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ। ਇਕ ਹੋਰ ਹੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਬੀਹਵੀਂ ਅਤੇ ਇਕਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਜਿਵੇਂ ਜੇਕਰ ਤਾਰੀਖ ਦੇ ਨਾਲ '1' ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ '19' ਜੋੜ ਲਵੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ '2' ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਾਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ '20' ਜੋੜ ਲਵੇ। ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਇਕ ਦਸ਼ਕ ਤੱਕ ਟਾਲਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਾਲ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 10 ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ '19' ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ 10 ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੋਵੇ ਤਾਂ '20' ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਨ 2009 ਤੱਕ ਦਾ ਕੰਮ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕੁਝ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਕੰਪਿਊਟਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ, ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ, ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਐਸ. ਜੇਰਾਜ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਹੱਲ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੋਧ ਦੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦਸੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲੋਂ 40-50 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ ਸਮਾਂ ਲਵੇਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੱਟ ਕੇ ਹੈ ਪਰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। 'ਵਾਈ 2ਕੇ' ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੁਰੂ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ 'ਪੀਟਰ ਜੇਗਰ' ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਹੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਗਰ ਨੇ ਜੇਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਹੱਲ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ :

ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਾਈ-2ਕੇ ਸਮੱਸਿਆ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਆਮ ਆਦਮੀ ਇਸ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਅਨਜਾਣ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਨਿਜੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ। ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਚ ਇਸ ਚਟੋਤੀ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ 700 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕਰਣ ਦਾ ਸਤਰ ਨੀਵਾਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਰੇਲਵੇ, ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਭੀ ਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕਰਣ ਵਿਆਪਕ ਸਤਰ ਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਈ-2ਕੇ ਨਾਲ ਇਕੱਥੀ ਸਦੀ 'ਚ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ

ਆਵੇਗੀ। ਇੰਡੀਅਨ ਸਪੇਸ ਰਿਸਰਚ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ (ਇਨਸੋ) ਉਪਰ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦਾ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਊਰਜਾ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਮਰ ਕੰਮ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਸਦੀ ਚ ਕੋਈ ਗੜਬੜ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਵਿੱਚ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਹਲ ਲਈ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਸੁਨਹਿਰਾ ਮੌਕਾ :

ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਤੇ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੇ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਮੌਕੇ ਦੇ ਰੂਪ ਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਹੈ। ਲਗਭਗ ਹਰ ਫੋਟੀ ਵੱਡੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦੇ ਹਲ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਤੇ ਪੇਟ ਵਾਲੇ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਕੌਡ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ਪਰੀਖਣ, ਪੂਰੇ ਹੱਲ ਲਈ ਪਰੀਖਣ ਆਦਿ। ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ 120 ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੰਮ ਚ ਰੁਝੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਸੰਘ 'ਨੈਸਕਾਮ' ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਪਲੱਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਲ ਦਾ ਗਠਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ 'ਸਿਗ ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ 1.5 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਮੁਲ ਦੇ ਸਮਝੌਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ 1 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਹੋਰ ਨਿਰਯਾਤ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਚ ਲਗਭਗ ਢਾਈ ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾਂ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਸਾਫਟਵੇਅਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲੱਭਣੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਨੇਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦੇ ਹਲ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਫੀਸ 50,000 ਰੁਪਏ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇੰਨੀ ਭਾਰੀ ਫੀਸ ਦੇ ਕੇ ਵੀ ਇਹ ਸਿਖਲਾਈ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਹਿਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਆਮਦਨ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਪੱਖ ਇਹ ਵੀ :

ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ ਵੀ ਹੈ। 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲੀ ਸਦੀ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹੀ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਉਪਭੋਗਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕਦਮੇ ਦਾਇਰ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਬੈਂਕਾਂ, ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ, ਅੰਕੜਿਆਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਖਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਿਪਟਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਕੁਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 'ਵਾਈ-2ਕੇ' ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚੁਨੌਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨੀ ਹੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦੋ ਹੱਥ ਕਰਨੇ ਹੋਣਗੇ।

'ਧਰਮ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਇੰਜ ਹੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਹੁਣ ਵੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਬਹਿਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਦੀ। ਕੋਈ ਸਲਮਾਨ ਰਸ਼ਦੀ ਉੱਠਕੇ 'ਸ਼ਿਤਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ' ਲਿਖੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਕੋਈ ਡਾਕਟਰ ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ, ਪਸ਼ੋਰਾ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਗਰੇਵਾਲ ਫਸਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਹੀ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਬਿਜਕ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। 'ਰੱਬ ਨੇੜੇ ਕਿ ਘਸ਼ੁਨ' ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਵਾਂਗ ਇਹ ਗੱਲ ਹੀ ਕਾਬਾ ਛੋੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਲ-ਨਜਾਇਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ, ਅੱਗੇ ਫਲਾਣੇ ਨੂੰ ਬਰਤਨ ਮਾਂਜਣ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪੇਸ਼ਕਸ਼ - ਵਿਜੇ ਬੰਬੋਲੀ

ਵੇਸ਼ਵਾਦੀ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ

- ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿਲ

ਮਿਤਰੋ

ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਘੁੰਮਣ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝੋ
ਇਹ ਵੇਸ਼ਵਾਦੀ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਕੁੜੀਆਂ
ਮੇਰੀਆਂ ਮਾਵਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਹਨ
ਤੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਵੀ

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ
ਮਾਵਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਹਨ
ਇਹ ਵੱਡੇ ਪੁੰਜੀਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ
ਮਾਵਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਹਨ
ਜੇ ਨਹੀਂ
ਤਾਂ ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀਆਂ
ਮਾਵਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਧੀਆਂ ਹਨ।

ਰੱਬ

- ਬਲਤੌੜ

ਜੀਹਨੂੰ ਖੁਦ ਤੇ ਨਹੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੁੰਦਾ,
ਕਰਦਾ ਹੈ ਰੱਬ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਉਹੀ।

ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਜੀਆ ਚੁਕਾਉਂਦੇ,
ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੱਥਰਾਂ ਅੱਗੇ ਫਰਿਆਦ ਉਹੀ।

ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਬੇਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੀ,
ਪੱਥਰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ ਫਰਿਆਦ ਕਿਸੇ ਦੀ।

ਫਿਲਾਸਫੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੇਲ-ਨੋਟਬੁਕ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼

[ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਜਿੰਦਗੀ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੋਧੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਕ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖ "ਮੈਂ ਨਾਸਤਿਕ ਕਿਉਂ ਹਾਂ" ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੁਲ ਲਿਖਤਾਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਪੁਜੀਆਂ ਹਨ, ਪੰਤੂ ਕਾਫੀ ਵਕਤ ਨਾਲ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਈਆਂ ਜਾਂ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਗੁੰਮ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼. ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੇਲ-ਨੋਟ-ਬੁਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਧਿਐਨ ਸਮੇਂ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਛੱਪ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਚੋਣਵੇਂ ਅੰਸ਼ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲਈ ਛਾਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

-(ਸੰਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ)]

ਨੋਟ-ਬੁਕ ਪੰਨਾ ਨੰਬਰ-24

ਸ਼ਾਂਤੀਕਾਰੀ ਦੀ ਵਸੀਅਤ

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬਹੁਤ ਭੇੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਹੀ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਜਾਂ ਨਿੰਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਆਮ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦਾ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਓ ਨਾ ਹੋਵੇ।

"ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਬਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਦੂਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਹੋਏ ਤੇ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬੇਹਤਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਕਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਬੜੀ ਲੋੜ ਹੈ।"

- ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਫੇਰੇਰ ਦੀ ਵਸੀਅਤ

ਸਪੇਨੀ ਸਿਖਿਆ - ਸ਼ਾਸਤਰੀ (1859-1909) ਜਿਸਨੂੰ ਪਰਮ ਪਰੋਹਿਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ ਦੇ ਗਿਆਂ ਦੇ ਬਾਦ ਬਦਲੇਧੇਰੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਪੰਨਾ-28

ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਮਰਤਾ -

ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਕੋਈ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜੋ ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਮਰਤਾ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਰੱਖਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਸ ਸਮਝ ਲਵੋ ਕਿ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਵੀ ਇੱਛਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ, ਤੁਸੀਂ ਉਸਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ - ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਉਸਦੀ ਖੱਲ ਉਤਾਰ ਸਕਦੇ ਹੋ - ਅਤੇ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਦਮ ਖੁਸ਼ੀ-ਖੁਸ਼ੀ ਉਤਾਰ ਲੈਣ ਦੇਵੇਗਾ।

- ਆਪਟਨ ਸਿੰਕਲੇਅਰ

ਰੱਬੀ ਅਤਿਆਚਾਰ -

ਇੱਕ ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਿਖਾਵੇ ਵਜੋਂ ਪਰਮ ਵਿਚ ਅਸਾਧਾਰਣ ਆਸਥਾ ਦਿਖਾਵੇ। ਜਨਤਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਵੱਲ ਘੱਟ ਸੁਚੇਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਰੱਬ ਤੋਂ ਡਰਨਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ, ਉਹ ਸੋਚਿਆ ਉਸਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਵਤੇ ਵੀ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਪੰਨਾ - 32

ਇੱਕ ਬਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੀੜਾ -

ਇੱਕ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਸਨੇ ਸੁਚੇਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਬੀਮਾਰ ਪੈ ਗਿਆ, ਉਹ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤਕ ਤਕਲੀਫ਼ ਝਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਇਸ ਅਸਹਿ ਦਰਦ ਨਾਲ ਮਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਕਿਉਂ? ਕੀ ਕਾਰਨ ਸੀ? ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਦੇ ਲਈ ਇਹ ਇੱਕ ਸਦੀਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ।

- ਵੋਗ ਐਕ ਫਿਰਾਕਰ

ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ -

ਮਨੁੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਘੜਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਘੜਦਾ। ਧਰਮ ਅਸਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਹੀ ਸਵੈ-ਚੇਤਨਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ ਜਿਸਕੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂ (ਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪਨੂੰ ਪਾਇਆ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ)। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਫੇਰ ਗੁਆ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਕੋਈ ਐਸੀ ਅਮੂਰਤ ਸੱਤਾ ਰਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਤੇ ਪਲੱਥੀ ਮਾਰੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਮਨੁੱਖਾਂ, ਰਾਜ, ਸਮਾਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ।

ਇਹ ਰਾਜ, ਇਹ ਸਮਾਜ ਧਰਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਉਲਟੀ ਵਿਸ਼ਵ-ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਖੁਦ ਇਕ ਉਲਟੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਧਰਮ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰੀ ਸਾਰ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਤਰਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਉਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਇਕ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮੁਹਿੰਮ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਆਤਮਿਕ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਣ ਧਰਮ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੁਖੀ ਜੀਵ ਦੀ ਆਹ ਹੈ ਇਹ ਹਿਰਦੇ ਵਿਹੀਣ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੈ, ਠੀਕ ਉਵੇਂ ਹੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਆਤਮਹੀਣ ਹਾਲਤ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਤਾ ਦੇ ਲਈ ਅਵੀਮ ਹੈ।

ਪੰਨਾ - 51

ਧਰਮ - ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਸਮਰਥਕ

ਦਾਸਤਾ - 1835 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਬਟੇਰੀਅਨ ਚਰਚ ਦੀ ਆਮ ਸਭਾ ਨੇ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਦਾਸ ਪ੍ਰਥਾ ਪੂਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਦੋਨਾਂ ਹੀ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੇ ਵਰਜਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਦਾ ਚਾਲਰਸਟਨ ਬੈਪਟਿਸਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ 1835 ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਫਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ।

"ਮਾਲਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੇ ਚਾਹੇ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

ਪ੍ਰੰਜੀਵਾਦ ਦਾ ਸਮਰਥਨ - ਹੇਨਰੀ ਵਾਨਡਾਈਕ ਐਸੇ ਇਕ ਐਪਲੀਕੇਸ਼ਨ (1905) ਵਿੱਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਬਾਈਬਲ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੁਭ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਆਮ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।"

'ਬਲਾਤਕਾਰ' ਸਿਰਫ ਇਸੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸੈਕਸ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਬਲਾਤਕਾਰ 'ਤਾਕਤ' ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੀਆਂ 'ਦਵਾਈਆਂ' ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲੱਖਾਂ-ਪਤੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸਗੋਂ 'ਤਕੜੇ' ਹੋਣ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੁਜਾਹਰਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਮਰਦ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਹਵਾਸ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਹੱਕਾਰ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬਲਾਤਕਾਰੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ - ਵਿਜੇ ਬੰਬੇਲੀ

ਮੰਡੀ ਲਾਧੂਕਾ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਇਕ ਕੇਸ ਦੀ - ਕਾਨਿਕ ਰਿਪੋਰਟ

- ਡਾ. ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ, ਸੰਦੀਪ

ਸੰਗਲ ਗਰਮ ਸੀ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਜੀਏ, ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਕੁੜੀ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਖੂਨ, ਮੀਟ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਉਵੇਂ ਹੀ ਰਹੇ ਡਿੱਗਦੇ, ਨਾ ਰਾਖ ਵੀ ਕੁੱਝ ਕਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਬੇਅਸਰ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ, ਨਾਲੇ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਵੀ ਢਿੱਡ ਭਰ ਲੀਤਾ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਾਰ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲਿਆਂ, ਫਿਰ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਹਵਾਲ ਕੀਤਾ। ਵਰਕਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਨੇ ਹਮਦਰਦੀ ਵਿਖਾ ਕੇ, ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਬਣਾ ਕੇ। ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਕੇ, ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਭਰਕੇ, ਕਾਰਣ ਉਸਤੋਂ ਸੀ ਸਭ ਪੁੱਛ ਲੀਤਾ। 18 ਮੇਰੀ 'ਤੇ 45 ਸਾਲ ਉਮਰ ਪਤੀ ਦੀ, ਬਿਜਕਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੁੜੀ ਨੇ ਸੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਦੁਖੀ ਹਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਪਤੀ ਹੱਥ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਮੁੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਦਿਉ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹਾਣ ਦਾ, ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਜੋ ਹੋਵੇ ਸਭ ਦੁੱਖ ਜਾਣਦਾ। ਬਿਨਾਂ ਦਾਜ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਦੇ, ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਬੀਤ ਗਏ ਨੇ ਪੂਰੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ, ਜਦੋਂ ਦਾ ਖੂਨ ਤੇ ਮੀਟ ਨੇ ਡਿੱਗਣਾ ਹੈ ਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਕੁੜੀਆਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਉਦੋਂ ਘਰ ਆਪਣੇ, ਜਦੋਂ ਜਾਤਾਂ ਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਅਸੀਂ ਖਤਮ ਕੀਤਾ। ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਹੈ ਯਾਰੋ ਚੰਗੀ ਜਿਉਣ ਜਾਂਚ, 'ਤਰਕਸ਼ੀਲ' ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਹੱਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮੋਟਾਪਾ ਦੂਰ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ ?

- ਡਾ. ਅਜੀਤ ਪਾਲ

ਅਜਕਲ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਿਸੇ ਗੰਭੀਰ ਬੀਮਾਰੀ ਵਾਂਗੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹਿਸਟਰੀ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਰੀਰਕ ਚੈਕ ਅੱਪ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਮਰੀਜ਼ ਵਾਸਤੇ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਣ ਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਲਬਾਟਰੀ ਟੈਸਟ ਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਮਨੀਟਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮਤ ਚੈਕ ਅੱਪ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਪ੍ਰੀਕ੍ਰਿਆ ਦੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਰੁਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਭੋਜਨ ਤੇ ਕਸਰਤ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ :

ਆਪਣੇ ਖਾਣ ਪਾਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਬਦਲਕੇ ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਤਹਿਤ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨੌਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਵਜਨ ਘੱਟ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਵਧ ਗਿਆ। ਅਜੇਹਾ ਇਕ ਤੋਂ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਡਾਈਟ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਾਚਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ - ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮੈਟਾਬੋਲਿਜ਼ਮ ਨਾਲ ਡੀਲਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੋਟਾਪਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਹਾਰ ਕੈਲਰੀਜ਼ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘਟ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਘੱਟ ਕੈਲਰੀਜ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਇਸ ਰਵਾਈਏ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਵਜਨ ਘੱਟ ਹੋਣਾ ਦੂਰ ਰਿਹਾ, ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਾਚਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਇਸ ਸ਼ਰਾਰਤ ਦੀ ਵਜਾਹ ਨਾਲ ਮਾਹਰ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਕਸਰਤ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸੰਪੂਰਨ ਚਰਬੀ ਜੋ ਵਜਨ ਵਧਾਣ ਦੇ ਲਈ ਜੁੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਸਰਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਹਾਰ ਕੰਟਰੋਲ ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿਉ, ਤਾਂ ਹੀ ਮਨਇਫ਼ਕ ਲਾਭ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਸਰਤ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਾਸ-ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਚਰਬੀ ਰਹਿਤ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੈਲਰੀਜ਼ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਟਿਸ਼ੂਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਸਰਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਸਰਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਅਕਾਰ ਤੋਂ 20 ਗੁਣਾ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਯਮਤ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕੈਟਾਬੋਲਿਕ ਕ੍ਰਿਆ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਸਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ ਤੇ ਤਾਂ ਵੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਕੈਲਰੀਜ਼ ਨਸ਼ਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਆਸਾਨੀ ਲਈ ਏਰੋਬਿਕਸ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਲਣਾ ਤੈਰਨਾ, ਸਾਈਕਲਿੰਗ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਸਰੀਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੈਲਰੀਜ਼ ਨਸ਼ਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋ ਤਾਂ ਫਰੀ ਵੇਟ ਲਿਫਟਿੰਗ (ਬਾਰਬੇਲਸ, ਡਬਲਬੇਲਸ ਆਦਿ) ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ "ਵੇਟ ਟਰੇਨਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ" ਤੇ ਕਸਰਤ ਕਰਨੀ

ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਕੰਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਬਣਾਉਣਾ ਬੇਹਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਈਆਂ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਜਗਾਹ ਚਰਬੀ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਿਯਮਤ ਕਸਰਤ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਸੁਭਲ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਗਾਹ ਘੇਰਨਗੀਆਂ ਤੇ ਚਰਬੀ ਘੱਟ।

ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਰੋਲ :

ਡਾਈਯੂਰੇਟਿਕ (Diuretic) ਦਵਾਈਆਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਬਲ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਡਾਪ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਪਾਣੀ ਹੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਚਰਬੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਂਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਵਜਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨਾ ਫਿਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹਨਾਂ ਡਾਈਯੂਰੇਟਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਖਣਿਜਾਂ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਤੇ ਸੋਡੀਅਮ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ * ਇਸ ਲਈ ਮਾਹਰ ਇਹੀ ਰਾਇ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਈਯੂਰੇਟਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੀ ਸਹੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ 'ਬਾਈਓਕਾਇਨ' ਨਾਮਕ ਹਾਰਮੋਨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਤਰਾਵ ਬਾਈਰਾਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦਾ ਪੱਧਰ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਾਰਮੋਨ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਚਰਬੀ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਸ ਹਾਰਮੋਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਘੱਟ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵਾਧੂ ਚਰਬੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਦਵਾਈ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਾ ਲਵੋ।

ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਰੋਲ, ਜੋ ਖੂਬ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ :

ਡਾਕਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ 'ਏਨੋਰੇਟਿਕਸ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਲੈਣ ਨਾਲ ਖੂਬ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਸਾਡੇ ਨਰਵਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਮੈਟਾਬੋਲਿਕ ਰੇਟ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਵਿਖਾਉਂਦੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਣ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਨਾਲ ਇਹ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਵਿਖਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਹਨ। ਮਰੀਜ਼ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਆਦੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਵਧਣ ਤੇ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕੇਂਦਰੀ ਤੰਤੂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਕੇ ਖੂਨ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ -

1. ਪ੍ਰੋਪੇਰ ਤੇ ਫਲੂਡੇਕ
2. ਫੈਨਫਲਰੇਮਿਨ ਤੇ ਡੋਕਸਫਲੂਰੇਮਿਨ

ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰੋਟੋਨਿਨ ਨਾਮਕ ਹਾਰਮੋਨ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਿਸਾਅ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਰਸਾਇਣ ਖੂਨ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੈਨਫਲੂਰੇਮਿਨ ਨਾਮਕ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ ਇਸ ਦਾ ਆਦੀ

ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁਣਥੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਵਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੇ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਮਨਚਾਹੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਾਨ ਹਾਪਕਿੰਸ ਇੰਸਟੀਚੂਟ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੱਖਿਆ ਕਿ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਖੁੰਭੇ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਹੈ। ਫਿਲਹਾਲ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਇਨਸਾਨੀ ਪਰਖ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਡੋਕਸਫਲੂਰਮਿਨ ਨਾਮਕ ਦਵਾਈ ਦਾ ਸੁਆਲ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵੀ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਦੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫੋਫੜਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਕਾਇਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੋਫੜਿਆਂ ਦੀ ਰਕਤ ਨਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗ੍ਰਹਣ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਨਾਲ ਗੁਸਤ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ 30 ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਈ। ਮੋਟਾਪਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਗੰਭੀਰ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਕੁਝ ਉਹਨਾਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੋਟਾਪਾ ਇਕ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸੰਮਿਸ਼ਿਆ ਬਣ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਮੋਟਾਪੇ ਦੀ ਵਜਾਹ ਨਾਲ ਹਾਈ ਕਲੋਲਸਟਰੋਲ, ਹਾਈ ਬੋਲਡ ਪ੍ਰੋਸਟਾਜ਼ੋਮੀਨ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਮੋਟਾਪੇ ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਾਰਨ ਹੱਥ ਪੈਰ ਹਿਲਾਉਣ-ਜੁਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਣ ਦਾ ਰਿਸ਼ਕ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦਵਾਈਆਂ ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੈਟਾਬੋਲਿਕ ਰੇਟ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ

ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ 'ਥਰਮੋਜੇਨਿਕਸ' (Thermogenics) ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਉਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਆਪਣੇ "ਵੇਟ ਲਾਸ ਫਾਰਮੂਲਾ" ਦੀ ਵਜਾਹ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉੱਥੇ ਚੋਰੀ ਛਿਪੇ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ। ਥਰਮੋਜੇਨਿਕਸ ਦਵਾਈਆਂ ਮੋਟਾਪੇ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਅੰਗ ਰੂਪੀ ਤਾਪਮਾਨ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਵਾਧੂ ਚਰਬੀ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੁਝ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਖੁਭ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਵਜਣ ਘੱਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਜਦ ਦਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਰੀਜ਼ ਖੁੱਭ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੇ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਅਜੇ ਵੀ ਸੱਟਭੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਦਿਲ ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਗੁਣਥੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਲਿਹਾਜ਼ਾ ਦਵਾਈ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਟਡੀ ਰੀਪੋਰਟ ਆ ਜਾਣ ਤਕ ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਤੇ ਰਕਤ ਸੰਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਜੋ ਪੇਟ ਭਰਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਵਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ :

ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਬਲਕਿੰਗ ਏਜੰਟ (Bulking Agent)

ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਨਾਲ ਅਜੇਹਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਹਾਲਾਕਿ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਨਹੀਂ ਦੱਖਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਫਿਰ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡਾਇਰੀਆ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦਵਾਈ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਾਬਤ ਅਨਾਜ ਫਲ, ਦਾਲਾਂ, ਹਰੀਆਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਜੋ ਆਤਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਲਰੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੋਕਣ ਦਿੰਦੀਆਂ :

ਸਟਾਰਚ ਬਲਾਕਰਜ਼ ਤੇ ਫੇਟ ਬਲਾਕਰਜ਼ ਤੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਅ ਕੱਚਾ ਹੋਣਾ, ਉਲਟੀ ਆਉਣੀ, ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦਰਦ ਹੋਣਾ, ਡਾਈਰੀਆ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਦੇਖੇ ਜਾਣ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਪਬੰਦੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਇਹਨਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸੂਣੀ ਵਿੱਚ (Xenical) ਨਾਮਕ ਦਵਾਈ ਬਾਰ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਵਾਈ ਲਗਭਗ 33 ਫੀ ਸਦੀ ਫੇਟ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਸੋਕਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਦਵਾਈਆਂ ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਉਰਜਾ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ :

ਇਹ ਦਵਾਈਆਂ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਲਰਜੀ ਨੂੰ ਫੇਟ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਵਜਨ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜੋ ਦਵਾਈ ਹੱਥੋ-ਹੱਥ ਵਿਕ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ 'ਕ੍ਰੋਮੀਅਮ ਪਾਈਕੋਲਿਨੇਟ'। ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਲੋਕ ਇਸ ਦੇ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਤੋਂ ਵਾਕਫ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਚੋਹਿਆਂ ਤੇ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਕਿ ਦਵਾਈ ਡੀ.ਐਨ.ਏ. ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੋਸਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵੇਸ਼ ਕੁਝ ਮਾਹਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹਾ ਦੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇ। ਜੇ ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਜੇਹਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰਜੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਾਈ ਜਾਏ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਾਹਿਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ 'ਕ੍ਰੋਮੀਅਮ ਫਾਈਕੋਲਿਨੇਟ' ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਕੀ ਇਹ ਮੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵੇ? ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਂਦੇ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਅਹਾਰ ਲਵੋ, ਅੱਛੀ ਕਸਰਤ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣਾ ਜਾਦੂਮਈ ਅਸਰ ਦਿਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਲਈ ਇਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੋਟਾਪੇ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਤਾਂ ਵਜਨ ਘਟਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਦਵਾਈ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦਵਾਈ ਸਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੁਰਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਆਪਣਾ ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੋਟਾਪਾ ਤੇ ਸਰਜਰੀ :

ਮੋਟਾਪਾ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਭਾਵੇਂ ਸੋਧਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਅਸਹਿ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨਾ ਕਦੀ ਕਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਮੋਟਾਪੇ ਦੀ ਵਜਾਹ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਜਰੀ ਹੀ ਇਕ ਇਕ ਮਾਤਰ ਉਪਾਅ ਬਾਕਿ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੋਟਾਪੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਰਜਰੀ ਨੂੰ ਗੈਸਟਰੋਪਲਾਸਟੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੈਸਟਰੋਪਲਾਸਟੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਰਜਨ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਮਿਥਦੇ ਦੇ ਕਰੀਬ 33 ਫੀਸਦੀ ਉਪਰੀ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਸਰਜਰੀ ਕਰਕੇ ਛੋਟਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਫਿਰ ਛੋਟੀ ਆਤਮੀ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਰਜਰੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਪੇਟ ਦਾ ਸਾਈਜ਼ ਬੜਾ ਛੋਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਰੀਜ਼ ਦਾ ਪੇਟ ਜਲਦੀ ਹੀ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਘੱਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਛੋਟੀ ਆਤਮੀ ਵਿਚ ਭੋਜਨ ਘੱਟ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਸਰਜਰੀ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਸਟਡੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੋਟਾਪੇ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਰਜਰੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 30 ਤੋਂ 50 ਫੀਸਦੀ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਜਰੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਜਰੀ ਕਰਵਾਈ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸਰਜਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਈਡ ਇਫੈਕਟ ਵੀ ਦੇਖੇ ਗਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਕੱਚਾ ਹੋਣਾ, ਉਲਟੀਆਂ ਆਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਜਰੀ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਜਨ ਅਸਾਧਾਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਧਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। (ਆਮ ਵਜਨ ਤੇ 40 ਫੀ ਸਦੀ ਵੱਧ) ਤੇ ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਉਪਾਅ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਨਾਕਾਮ ਸਿੱਧ ਹੋ ਗਏ। ਅਜਕਲ ਲਿਪੋਸੈਕਸ਼ਨ ਨਾਮਕ ਵਿਧੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਮੋਟਾਪਾ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਚਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਚਰਬੀ ਬਾਹਰ ਕੁਢਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਆਰਜੀ ਇਲਾਜ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਚਰਬੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਯੋਗ ਗੱਲਾਂ :

ਘੱਟ ਖਾਣ ਨਾਲ ਵਜਨ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਅਹਾਰ ਦੀ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਹਾਰ ਤੁਸੀਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਸਿਰਫ ਘੱਟ ਚਰਬੀ ਯੂਕਤ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਆਪਣੀ ਕੋਲਰੀਜ਼ ਦਾ ਵੀ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖੋ। ਤੁਸੀਂ ਐਂਕੀਟਿਵ (ਚੁਸਤ ਫੁਰਤ) ਬਣੋ ਰਹੋ। ਬਿਨਾਂ ਕਸਰਤ ਦੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਾਈਟਿੰਗ ਨਾਲ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮਜ਼ੋਰੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਸਪੇਸ਼ੀਆਂ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀਆਂ ਬੇਲੜੀਆਂ ਕੋਲਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮਕਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਅਚਾਨਕ ਨਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮਕਾਰ ਜਾਂ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਉਸ ਤਬਦੀਲੀ ਤੋਂ ਕਾਇਮ ਰਹੋ। ਵਜਨ ਘੱਟ ਹੋਣਾ ਇਕ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੂਰਾ ਨਿਯਮ, ਸੰਜਮ, ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਤੇ ਸਬਰ ਰਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਵਜਨ ਘੱਟ ਦੇ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਮਸ਼ਵਰਿਆਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿਉ —

ਸਿਰਫ ਡਾਈਟਿੰਗ ਤੇ ਕਸਰਤ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੂਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ -

1. ਆਪਣਾ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਗਾਓ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਵੋਗੇ।
2. ਇਹ ਕੰਮ ਅਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਮਵਾਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰ ਤੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵਜਨ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰੀ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਲੈਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਖੁਦ ਇਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰੀ ਆਪਣੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉਪਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
3. ਵਜਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪੱਖੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨੌਕ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਹਿਤ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਨਾ ਕਿ ਸਲਿਮ ਬਣਨ ਲਈ। ਮਤਲਬ ਕਿ ਪੂਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
4. ਆਪਣੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਚੱਲੋ। ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਖਾਣਾ-ਪੀਣਾ ਤੇ ਕਸਰਤ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਰੋ ਕਿ ਕਸਰਤ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਾਂ ਨਿਕਲ ਆਵੇ।
5. ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਜਰੂਰ ਰੱਖੋ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੇ ਖਾਣਾ ਪਾਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰੋ ਤੇ ਮੁਲਅੰਕਣ ਵੀ ਕਰੋ।
6. ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖੋ - ਲੰਬੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਤੇ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸੰਭਵ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਬੇਸ਼ਬਰ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਨਾ ਕਿ ਬੇਠ ਕੇ ਆਪਣੀ ਅਲਚਨਾ ਕਰੋ। ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿੱਖ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ।

ਇਕਾਈਆਂ ਦੀ ਚੋਟ/ਐਡਰੈਸ :

(1) ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਇਕਾਈ ਦਾ ਐਡਰੈਸ ਤਬਦੀਲ :

ਮਾਸਟਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ
ਮਾਰਵਤ ਅਮਰਜੀਤ ਐਂਕਡਮੀ
ਮੁਹੱਲਾ ਬੋਸਲਾ, ਰਾਹੌ (Rahon)
ਜਿਲ੍ਹਾ-ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਪਿੰਨ - 144517

(2) ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ (ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਇਕਾਈ ਦੇ ਸੋਧੇ ਪਤੇ:

- ਪ੍ਰਧਾਨ :

ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੰਬਾ

ਚੰਬਾ ਰੋਡੀਐਡ ਸਟੋਰ, ਨੇੜੇ ਬੋਸ ਐਂਡਰ,
ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ - (143408)
ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ

- ਸਕੱਤਰ :

ਕਾਮਰੇਡ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

ਸਾਹਮਣੇ ਬੋਸ ਸਟੋਰ, ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ,
ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੁਝ ਉਪਾਅ

- ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੁਰ

ਤਣਾਅ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਔਰਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਤਣਾਅ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕੈਂਸਰ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਸੰਤੁਲਤਾ, ਦਿਲ ਦੇ ਰੋਗ, ਨਿਪੁੰਸਕਤਾ ਅਤੇ ਹਾਈ ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਵਰਗੀਆਂ ਅਤਿ ਖਤਰਨਾਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਔਰਤ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਪਲ ਰਿਹਾ ਬੱਚਾ ਵੀ ਇਸਦੇ ਬੁਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤਣਾਅ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੁਣ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਬਿਮਾਰੀ ਘਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਘੱਟ ਉਮਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਤਣਾਅ ਕਿਉਂ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ?

ਇਸ ਦਾ ਸੰਭਵਤਾ ਪੂਰਨ ਜੁਆਬ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕਤਾ, ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਸੰਬੰਧੀ ਗੜਬੜੀਆਂ ਦੀ ਖੋਜ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਡਾ. ਰਾਬਰਟ ਗਾਇਸਰ ਫੀਲਡ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ੨੫ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਹੋਈਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ

ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਿਚ ਅਦਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਦੇ ਲਈ ਘਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਅਤੇ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਲੱਛਣ ਉਨੀਂਦਰਾ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਨਾ ਮਿਲਣਾ, ਭਾਵਨਾਤਮਿਕ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਣਾਅ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਘਾਤਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਤੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਘਬਰਾਹਟ ਜਾਂ ਬੇਚੈਨੀ ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦਰ ਹਫ਼ਤੇ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲੋ।

ਵਿਲਾਡੇਲੀਫੀਆ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਡਾ. ਡੇਵਿਸ ਪਨਰਮ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਤਣਾਅ ਸੁਸਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੱਧਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਨਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਉਨੀ ਘੱਟ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਇਸ ਤਣਾਅ ਰੂਪੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੰਭਵਤਾ ਪੂਰਨ ਹੱਲ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਹੁਣ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਕਿ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਚ ਲਗਣਾ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਇਕ ਅੱਡਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਸਵੈ ਸੇਵੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਆਦਿ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਵਰਗਾ ਅਸਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਰਹਿਣਾ ਵੀ ਤਣਾਅ ਦੀ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਨ ਹੈ। ਮਾਨਵ ਸਮੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਕੁਝ ਉਪਾਅ :

ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਵਿਹਲੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਸਗੋਂ ਘਰੇਲੂ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਹਲੇ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਣਾਅ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਪਵੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਫੌਰਨ ਆਪਣੇ ਡਾਕਟਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਇਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਨ ਵੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਤਣਾਅ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਕਈ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੰਜੀਵ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮਨ-ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕਰੋ, ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਵਤੀਰੇ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਬੈਠਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਤੇਜ਼ ਚਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਲਟਕਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਮੁਸਕਰਾਓ, ਕੇਵਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਗੇ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਤਣਾਅ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਥੀ ਬਣਾਓ।

ਸੁਚਾਰੂ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ।

ਉਪਰੋਕਤ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਬਿੱਗ ਬੈਂਗ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਖੋਲਪਾਪਣ

- ਕੇ.ਐਸ. ਮਾਨ

ਬਿੱਗ ਬੈਂਗ ਸਿਧਾਂਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੁੱਝ ਸਿਧਾਂਤਕਾਰ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੇ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਭੇਦ ਨੂੰ ਲੱਭ ਲਿਆ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਯੂਰਪੀਅਨ ਭੌਤਿਕ ਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਬਿੱਗ ਬੈਂਗ ਸਿਧਾਂਤ ਰਾਹੀਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ (ਪਦਾਰਥ, ਸਮਾਂ, ਗਤੀ, ਆਦਿ) ਤੇ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਉਤਪਤੀ ਅੱਜ ਤੋਂ 15 ਜਾਂ 20 ਖਰਬ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਿੱਖ ਅੰਗਨ ਗੋਦ ਦੇ ਮਹਾਂ ਧਮਾਕੇ - ਬਿੱਗ ਬੈਂਗ - ਚੋਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਫੈਲਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਖੀਰ ਸੁਰਾੜ ਕੇ ਮੁੜ 30 ਖਰਬ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਅਦਿੱਖ ਅੰਗਨ ਗੋਲੀ 'ਚ ਸਮਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸਦਾ ਫਿਰ ਮਹਾਂਧਮਾਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੇ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤੇ ਤਬਾਹ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਲਗਾਤਾਰ ਬਗੈਰ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਿੱਗ-ਬੈਂਗ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਤੇ ਸਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਉਤਪਨ ਹੋਣ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲੂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਜਿਵੇਂ -

(ੳ) ਅੱਜ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਜਾਂ ਵੀਹ ਅਰਬ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਅਦਿੱਖ ਬਿੰਦੂ ਤੋਂ 10⁻⁴³ (ਇਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 43 ਸਿਫਰਾਂ) ਸੈਂਕਿੰਡ ਦੇ ਦਸੀਂ ਹਜ਼ਾਰ ਖਰਬਵੇਂ ਦੇ ਖਰਬਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬਗੈਰ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਅਚਾਨਕ ਅਦਿੱਖ ਅੰਗਨ ਗੋਦ ਦਾ ਮਹਾਂ ਧਮਾਕਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਗਤੀ, ਸਮਾਂ, ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਾਰ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਈ। ਉਸ ਸਨਸਨੀ ਖੋਜ ਮਹਾਂ ਧਮਾਕੇ ਦੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ (ਅਸੀਮ ਪੁਲਾੜ) ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਫੈਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਗੋਦ ਦਾ ਉਚਤਮ ਤਾਪਮਾਨ ਕਰੀਬ 10³² ਕੈਲਵਿਨ ਜਾਣੀ ਦਸੀਂ ਕਰੋੜ ਖਰਬਾਂ ਡਿਗਰੀ ਦਰਜਾ ਸੀ। ਭਾਵ 1 ਨਾਲ 32 ਸਿਫਰਾਂ ਖਰਬ ਡਿਗਰੀ।

(ਅ) ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅੰਦਰ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀ ਰੇਡੀਏਸ਼ਨ ਫੈਲਣ ਲੱਗੀ ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ 10⁻³⁵ ਸੈਂਕਿੰਡ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਘਟ ਕੇ 10²⁷ ਕੈਲਵਿਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੈਂਕਿੰਡ ਦੇ ਖਰਬਵੇਂ ਦੇ ਖਰਬਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ 3 ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉਤਪਨ ਹੋਈਆਂ ਜਿਵੇਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਮੈਗਨੈਟਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਚਿਬੜ ਗਈਆਂ। ਐਟਮ ਦੀ ਨਿਊਕਲਿਅਸ ਅੰਦਰ ਕਣਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨਣ ਤੇ ਧੱਕ ਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੈਂਕਿੰਡ ਦੇ 10⁻³² ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤੇ ਤਾਪਮਾਨ ਹੋਰ ਹੋਰ ਗਿਰ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਫੈਲਣ ਨਾਲ ਊਰਜਾ ਫੈਲ ਕੇ ਠੰਡੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

(ੲ) ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸੈਂਕਿੰਡ ਦੇ 10⁻²⁴ ਖਰਬਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬੋੜਾ ਹੋਰ ਠੰਡਾ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ੁੱਧ ਊਰਜਾ ਤੇ ਪਦਾਰਥਕ ਸੁਖਮ ਕਣ ਉਤਪਨ ਹੋਏ ਜਿਵੇਂ, ਨਿਊਟ੍ਰੀਨੋ, ਪੌਟੋਨਾਂ ਅੰਦਰ ਕੁਆਰਕ ਕਣਾਂ ਦਾ ਸੰਘਣਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਵਕਤ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਫੈਲ ਕੇ ਦੋ ਸੌ ਗੁਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦਾ ਅਕਾਰ ਹੇਤ ਦੇ ਕਣ ਜਿੰਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਸੈਂਕਿੰਡ ਦੇ 10⁻²² ਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸੈਂਕਿੰਡ ਦੇ 10⁻²⁵ ਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਫੈਲ ਕੇ ਹਲਕੀ ਗੋਲੀ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੇਰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ 10⁻¹⁰ ਸੈਂਕਿੰਡ

ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਫੈਲ ਕੇ ਇਕਦਮ ਸਾਡੇ ਸੌਰਮੰਡਲ ਜਿੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸਦਾ ਤਾਪਮਾਨ 10¹⁵ ਕੈਲਵਿਨ ਖਰਬ ਟਿਲੀਅਨ ਸੀ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅੰਦਰ ਉੱਚ ਊਰਜਾ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ।

(ਸ) ਸੈਂਕਿੰਡ ਦੇ 10⁻⁶ ਤੋਂ 10⁻⁴ ਖਰਬਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਦੌਰਾਨ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ 1000 ਖਰਬ ਕੈਲਵਿਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਐਟਮ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੋਟੋਨਾਂ, ਨਿਊਟ੍ਰੀਨੋ, ਪੌਟੋਨਾਂ, ਐਂਟੀਪ੍ਰੋਟੋਨਾਂ, ਐਂਟੀਨਿਊਟ੍ਰੀਨੋ ਤੇ ਕੁਆਰਕਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਇੱਕ ਜੁੱਟ ਹੋ ਕੇ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਐਟਮ ਦੇ ਮੂਲ ਦਾ ਬਣਤਰ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ।

(ਹ) ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਦਾ ਭਰੂਣ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਇੱਕ ਦਮ ਡਿਗ ਕੇ, ਇੱਕ ਖਰਬ ਕੈਲਵਿਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਐਟਮ ਦੇ ਨਿਊਕਲਿਅਸ ਅੰਦਰ ਕੇਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸ਼ਕਤੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੋਟੋਨ ਤੇ ਨਿਊਟ੍ਰੀਨੋ ਆਪਸ ਚ ਬੱਝ ਕੇ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਬਾਦ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ੪੦ ਕਰੋੜ ਕੈਲਵਿਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਦੌਰਾਨ ਤਾਪਮਾਨ ਡਿੱਗ ਕੇ 17 ਕਰੋੜ ਕੈਲਵਿਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਇੱਕ ਲੱਖ ਸਾਲ ਦਾ ਨਿਆਣੀ ਉਮਰ ਦੀ ਸੀ ਉਸਦਾ ਤਾਪਮਾਨ ਘਟ ਕੇ ਸਿਰਫ਼ ੫ ਕੈਲਵਿਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤੇ 20 ਖਰਬ ਸਾਲਾਂ ਬਾਦ ਹੁਣ ਤਾਪਮਾਨ ਸਿਰਫ਼ 2.5 ਕੈਲਵਿਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਦਮ ਠੰਡਾ-ਠਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅੰਦਰ ਬਿਗ ਬੈਂਗ ਤੇ ਕਰਿਸ਼ਮੇ ਨਾਲ ਐਟਮ ਤੋਂ ਮੌਲੀਕਿਊਲ ਪਦਾਰਥਕ ਢਾਂਚੇ (ਠੋਸ ਤਰਲ ਗੈਸ) ਬਣਦੇ ਹੋਏ ਤਾਰਾਮੰਡਲ, ਤਾਰਾਮੰਡਲ, ਝੁੰਡ, ਗੈਸ ਪੁੜ ਦੇ ਵੱਡੇ ਬੱਦਲ, ਸੂਰਜ ਤਾਰੇ, ਧਰਤੀਆਂ ਚੰਦ ਆਦਿ ਉਤਪਨ ਹੋ ਗਏ ਸਮੇਤ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਦੇ।

ਬਿੱਗ ਬੈਂਗ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਖੋਲਪਾਪਣ :

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿੱਗ ਬੈਂਗ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਬੋਧ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਣ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਅਚਾਨਕ ਅਦਿੱਖ ਅੰਗਨ ਗੋਲੀ ਪੈਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ। ਦੂਜਾ ਉਹ ਅੰਗਨ ਗੋਦ ਪੁਲਾੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਟਿਕੀ ਕਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸੀ। ਤੀਜਾ, ਮਹਾਂਧਮਾਕਾ ਕਿਸ ਥਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿਸ ਕੇਂਦਰ ਬਿੰਦੂ ਤੇ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੋਂ ਇਹ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਉਤਪਨ ਹੋ ਕੇ ਚਾਰ-ਚੁਕੋਰੇ ਫੈਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗਨ ਗੋਦ ਦੇ ਅਚਾਨਕ ਮਹਾਂ ਧਮਾਕੇ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਪਦਾਰਥ ਗਤੀ ਤੇ ਸਮਾਂ ਉਤਪਨ ਹੋਣਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਦਾਵੇਦਵਾਦੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਨਿਯਮਾਂ ਤੇ ਉਲਟ ਰਹੱਸਮਈ ਘਟਨਾ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਲਈ ਮੰਨਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਬਗੈਰ ਗਤੀ ਤੇ ਗੁਰੂਤਾ ਖਿੱਚ ਤੋਂ ਅੰਗਨ ਗੋਲੀ ਅੰਦਰ ਪਦਾਰਥਕ ਕਣਾਂ ਦਾ ਬੱਝ ਕੇ ਪਰਸਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂ ਵਿਸਫੋਟ ਹੋਣਾ ਸਨਸਨੀਖੋਜ ਘਟਨਾ ਚੱਕਰ ਹੈ। ਬਗੈਰ ਗਤੀ ਤੋਂ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਅੰਗਨ ਗੋਦ ਗੋਲ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੂਪ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਗੈਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਖੜੋਤ ਚੁੱਕੇ ਮਹਾਂਵਿਸਫੋਟ ਹੋਣਾ ਕਿਸੇ ਗੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ ਮਨ ਕੇ

ਆਟਾ ਛਾਣਦਿਆਂ ਕਰੰਟ ਲਗਦੈਂ

- ਬਲਦੇਵ ਜਲਾਲ

ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਰਹਿਮ ਮਈ ਬਣਨ, ਉਦੋਂ ਬਚੀ, ਜਦੋਂ 24 ਅਪ੍ਰੈਲ 1999 ਨੂੰ ਬੱਸੀ ਪਠਾਣਾ ਤੋਂ ਜੱਗਬਾਣੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਇੱਕ ਖਬਰ "ਤੇਨੂੰ ਆਟਾ ਛਾਣਦਿਆਂ ਕਰੰਟ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੈ" ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਕਟਿੰਗ ਮੇਰਾ ਦੇਸਤ ਦੀਪਕ ਸਰਹਿੰਦੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੈਕੇ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਸੀ ਪਠਾਣਾ (ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਬਹਿਲੋਲ ਪੁਰੀ ਮੁਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਰਾਵਿਵਰ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਆਟਾ ਛਾਣਦਿਆਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਈ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਗਈ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਅੰਗਤ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ।

ਅਸੀਂ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਬੰਧਿਤ ਘਰ ਦਾ ਪਤਾ ਪੁਛਦੇ- ਪੁਛਦੇ ਦੋ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ (ਬਲਦੇਵ ਜਲਾਲ ਤੇ ਦੀਪਕ ਸਰਹਿੰਦੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਬੰਧਿਤ ਅੰਗਤ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੁਛਣ ਤੇ ਅੰਗਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੁਣ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਇਹ ਕੁਝ ਲੋਕ ਹੋ ਗਏ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸੋ ਅਸੀਂ ਸਰਹਿੰਦ ਮੰਡੀ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਏ ਹਾਂ ਫਿਰ ਅੰਗਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਦੱਸਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ।

ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਆਟਾ ਛਾਣਦਿਆਂ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਝੱਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ, ਅਸੀਂ ਵਾਰੀ-ਵਾਰੀ ਆਪ ਆਟਾ ਛਾਣ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਸਾਨੂੰ ਕਦੇ ਝੱਟਕਾ ਲੱਗਦਾ ਕਦੇ ਨਾ ਲੱਗਦਾ ਕੁਝ ਦਿਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਅਸੀਂ ਭਰ-ਭਰ ਆਟਾ ਛਾਣਦਿਆਂ ਕਰਦੇ, ਆਖਰ ਆਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਬਾਬੇ ਕੋਲ, ਕਿਸੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਕੋਲ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਭੋਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਥਾਂ ਪੈਸੇ ਪੱਟ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਵੀ ਕੁਝ ਫਰਕ ਨਾ ਪਿਆ ਸਗੋਂ ਬਾਬਿਆ ਨੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਹਿਮ ਪਾ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਸੇ ਕਿਹਾ ਤਵੀਤ ਦੇ ਲੀ ਦੇ ਦੋਬੇ ਆ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਾਂਤ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਜਿਨ ਲਾਤੇ ਜਿਸ ਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰੰਟ ਲੱਗਦੇ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਡਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੇ ਅਸਰ ਪੈਣ ਲੱਗਿਆ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਆ। ਕੁਝ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪਿਆਣੇ ਦੀ ਦੱਸ ਪਈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਕੋਲ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੇ ਮੰਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਹਦੇ ਉਹਦੇ ਔਖੇ ਸੁਖਾਲੇ ਮੰਗ ਤੰਗ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੇ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨੌ ਤਵੀਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਉਹਦੇ ਦੋ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ "ਅਬੂ ਜਨਹਿਲ, ਹਰਦਿਤ" ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਨਾਲ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਪੂਛ ਦਿੱਤੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁਝ ਵੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦਾ ਲੋਕ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੁਝ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਕਿਤੇ ਪਰਾਂਤ ਨੂੰ ਲੱਕੜ ਦੀ ਫੱਟੀ ਤੇ

ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਕਦੇ, ਮੋਮੀ ਕਾਗਜ ਦੀ ਬੋਰੀ ਤੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਿਵੇਂ ਕਦੇ ਕਿਵੇਂ। ਫਿਰ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੀ ਵੱਡੀ ਕੁੜੀ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਟਾ ਛਾਣਦੀ ਸੀ, ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਬਿਜਲੀ ਵਰਗੇ ਝਟਕੇ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸਿਆਣਿਆਂ ਕੋਲ ਫੇਰ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ, ਮਰਦਾ ਕੀ ਨੀ ਕਰਦਾ ਭਾਈ। ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨੇ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੇ ਮੰਗੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਗਰੀਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਾ ਕਿਥੋਂ ਦਿੰਦੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਖਬਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਬੱਸੀ ਪਠਾਣਾ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇਖਕੇ ਗਏ ਸੀ, ਅਤੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਖਬਰ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਘਰ ਮੇਲਾ ਲਾਈ ਰੱਖਦੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਟਾ ਛਾਣ-ਛਾਣ ਬੱਕ ਜਾਂਦੀ, ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ, ਸਾਕ ਸਬੰਧੀਆਂ ਸਭ ਨੇ ਭੀੜਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਆਂ ਜਿਸ ਕਾਰਨ, ਅਸੀਂ ਫੇਰ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਹੱਟ ਗਿਆ, ਠੀਕ ਹੋਗਿਆ, ਹੁਣ ਪਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕਰੰਟ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਨੂੰ ਵੀ ਕਿ ਹਾਸੀ ਭਾਈ ਕੀ ਕਹੀਏ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਜਾਕੇ ਸਾਡਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਆ, ਕਿਤੇ ਵੀਰਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਏਦਾ ਨਾ ਕਰਿਓ।

ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦਾ ਮੁਖੀ ਵੀ ਆ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕੋਲ ਇਹ ਦੂਜਾ ਕੇਸ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਰਨ ਰਗੜ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਆਟਾ ਚਾਰਜ ਹੋਕੇ ਪਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਡਿਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਾਂਤ ਚਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕਰੰਟ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਝਟਕੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜਿਹਿਆਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆ ਗਈ, ਅਤੇ ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ।

ਇਸ ਦੇ ਹੱਲ ਵੱਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਆਟਾ ਰਗੜ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਛਾਣਿਆ ਕਰੋ, ਇਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਰੰਟ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਝਟਕਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਣ ਤੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਬੰਧਿਤ ਅੰਗਤ ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਵੀਰ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਘਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਇਨਸਾਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡਾ ਦੁਖ ਦਰਦ ਸੁਣਿਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁਨ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਆਟਾ ਛਾਣ ਕੇ ਦੇਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਸੇ ਨੇ ਝੱਟ ਪਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਆਟਾ ਛਾਣਣ ਲਈ ਆਣੇ ਦੀ ਭਰੀ ਛਾਨਣੀ ਲਿਆਂਦੀ ਤੇ ਲੱਕੜ ਦੀ ਫੱਟੀ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਆਟਾ ਛਾਣਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਟੈਸਟਰ ਪਿੰਨ ਦਿੱਤਾ, ਮੈਂ ਟੈਸਟਰ ਪਰਤ ਨਾਲ ਲਗਾਇਆ ਤਾਂ ਟੈਸਟਰ ਜਗ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ਮੁਸਕਰਾਉਣ ਲਗੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀਆਂ ਸਨ, ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਆਟਾ ਛਾਣਣ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰੰਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਕੂਲੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਨਿਆਣੀ ਸਮਝ ਕੇ ਅਣਗੋਲਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਵੀ ਤਾਂ ਆਟਾ ਛਾਣ ਕੇ ਹੀ

ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰੰਟ ਲੱਗਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਰਾਂਤ ਨੂੰ ਟੈਸਟ ਪਿੰਨ ਲਾਇਆ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਗਦਾ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਜਿਆਦਾ ਤਰ ਪਰਾਂਤ ਨੂੰ ਸੈਲਫ ਤੇ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਹੀ ਆਟਾ ਛਾਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਰਗੜ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰੰਟ (ਚਾਰਜ) ਧਰਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਝਟਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਪਰਾਂਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਘਸ-ਘਸ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਬੱਲਾ ਟੁੱਟ ਚੁਕਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਟਾ ਛੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੋਣ ਮੋਮੀ ਕਾਗਜ ਦੀ ਬੋਰੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਾਂਤ ਦਾ ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਅਰਥ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਰੰਟ ਪਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਘਟਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਗੰਭੀਰ ਘਟਨਾ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਉਸ ਪੱਖੀ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇਂ ਜਿਸਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੇ ਠੱਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਹ ਪੈਸੇ ਮੁੜਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਮੁਖੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ ਤੁਸੀਂ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਗਏ ਸੋ ਗਏ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਤੇ ਵਦਾਇਗੀ ਲਈ।

ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਨੇ ਸਾਡੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਚਾਹ ਪੀਤੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਰੌਣਕ ਆ ਗਈ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਧਰਮੀ ਬੰਦਾ ਵਹਿਮ ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ

- ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਪੁਰਾਰ ਸਦਕਾ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਹਰ ਪਿੰਡ ਤੇ ਹਰ ਮਹੁਲ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਤੀ ਵਿਧੀਆਂ ਤੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਸਮਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਸੋਤਾਂ, ਬਾਬਿਆਂ, ਚੋਲਿਆਂ ਜਾਂ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਧਾਗੇ-ਤਾਵੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ ਤਾਂ ਆਖਿਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਸਰਲਦੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇੱਕ ਕੇਸ ਪਿੰਡਲੀ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਫਗਵਾੜਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰੋਸ ਸੰਕਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਤੇ ਮੈਂ ਸਬੰਧਿਤ ਦੁਖੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਘਰ ਗਏ।

ਕੇਸ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਕਿ 56 ਸਾਲਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਉਘਾ ਕਾਰਖਾਨੇਦਾਰ ਹੈ। ਸਾਰਾ-2 ਦਿਨ ਪੂਜਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਾਰ-2 ਹੱਥ ਧੋਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ-2 ਰਾਤ ਨਹਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਦੋਂ ਵੱਧ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਰੋਗੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਾਡੇ ਪੌਲ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਸੀਂ ਜਦ ਘਰ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗ ਵਸਤੂਆਂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਜੋ ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਰੋਗੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਬਦਲਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਕਾਰਖਾਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਨ ਹੋ ਸਕਿਆ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਆਸ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰੋਗੀ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜਿਆਦਾ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ

ਦੇਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਜਿਵੇਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਵਿਰਸੇ 'ਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਹੈ, ਅਗਲੇ ਸਵਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੋੜ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਭਗਤੀ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਸਲੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਇਸੇ ਮਨੋਵਿਰਤੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਇਹ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਨ ਰਾਤ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਧਨਾਂ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਖਾਨੇ ਜਾਣੋਂ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮੱਤ ਤੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਇਨੀ ਨਫਰਤ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਬਸ ਉਸਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਈ-2 ਵਾਰ ਹੱਥ ਧੋਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿਗਰਟ ਮੀਟ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਉਸ ਦੀ ਕਾਰ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਬੈਠਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸੇ ਵਕਤ ਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਕਈ-2 ਵਾਰ ਨਹਾਉਂਦਾ। ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਗੀ ਦੇ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਟਿੱਕੀਆਂ ਸਾਬਣ ਦੀਆਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਰਤ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਘੱਟ ਵੱਧ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਸੀ। ਬਸ ਚੁਪ-ਚਾਪ ਬੈਠਾ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ।

ਅਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਧਿਆਤਮਕ ਫਲਸਫੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ, ਸੁਲਾਹਾਂ ਅਤੇ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪਸ਼ੂ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਫਰਜ਼ ਆਪਣੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੋ। ਅਗਲੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਲਪਨਾ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਕਥਿਤ ਸਵਰਗਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਰੀ ਨੂੰ ਨਰਕ ਨਾ ਬਣਾਓ। ਜੋ ਲੋਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭੂਠੀ ਤੇ ਮਾਇਆ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਸਲੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰੋ। ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਰਾਜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੋਠੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦੇ ਅਤੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਔਖੇ ਆਰਾਮ ਵਸਤੂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਰੋਕ ਦੇ ਹਨ ਆਦਿ ਗੱਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਬਾਰੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਘਾਟ ਸੀ, ਗਾਹਕ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਭੂ ਭਗਤੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਸ਼ਾਂਤੀ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਕੁਝ ਹੋਰ ਉਸਾਰੂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਹੁਣ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 6 ਜੂਨ ਨੂੰ ਰੋਗੀ ਦਾ ਉਹੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਕੇਸ ਹੱਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕੇ ਗਿਆ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਦਮੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ।

ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਉਸ ਵਿਗਿਆਨਕ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੇ ਇਹੀ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਵਾਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵਰਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

.21.

ਜਿੰਨੇ ਵਜੇ ਆਦਮੀ, ਪੁਸ਼ਪਾਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਤੇ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਰਸਾਤ ਤੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਅਤੇ ਫਾਸਫੋਰ ਆਦਿ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਾਫੀ ਘਾਤਕ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕੈਂਸਰ ਤਕ ਤੇ ਰੋਗਾਂ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਵਾਧੂ ਤੇ ਬੇ ਲੜੀ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਵੈਲਰਿਆਂ ਜਹਿਰ, ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਅੰਦਰ ਗੰਭੀਰ ਵਿਗਾੜ, ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਕੀਟ-ਜੰਤੂਆਂ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼, ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਅੰਨ, ਫਲ, ਦੁੱਧ, ਸ਼ਬਜੀਆਂ ਅਤੇ ਚਾਹੇ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾਪਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜ਼ਕਰ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਤੇ ਸਾਰੇ ਬੂਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਡਰਾਉਣੀ ਤਵਜੀਹ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਤੇ ਗਰੀਬ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਇਜ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਇਸਦਾ ਖਤਰਾ ਕੁਝ ਜਿਆਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਡੀ.ਟੀ.ਟੀ ਅਤੇ ਬੀ.ਐੱਸ.ਜੀ. ਜਿਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉੱਤੇ ਕਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੇਤਾਜ਼ਾ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਡੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਡੀ.ਟੀ. ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ 238 ਮਾਈਕਰੋ ਗ੍ਰਾਮ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਦੋਂਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ 6-5 ਮਾਈਕਰੋ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ। ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਿਓ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਹੀ 0.32 ਮਾਈਕਰੋਗ੍ਰਾਮ ਡੀ. ਡੀ. ਟੀ. ਤੇ 0.18 ਮਾਈਕਰੋਗ੍ਰਾਮ ਬੀ.ਐੱਸ.ਜੀ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੇ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਪੇਟ ਅਤੇ ਸਾਹ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਐਂਡਰਿਨ ਵਰਗੀ ਕੀੜੇਮਾਰ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਾਭ ਤੇ ਕੈਂਸਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡੀ.ਬੀ.ਸੀ.ਪੀ. ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਅਧੂਨਿਕ ਮੁਲਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਤੇ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਵਰਗੇ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸਦੀ ਕਣਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਉੱਤੇ ਖੁਬ ਵਰਤਦੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਉਪਰਾਉ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਕਾਰਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਅਨੰਦਵਾ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਇਹ ਦਸਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਖੂਹਾਂ ਅਤੇ ਨਲਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕੱਢੇ ਗਏ। ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੇ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨਮੂਨ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਤੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਏ ਗਏ। ਅਮਰੀਕਨ ਕੈਮੀਕਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪੁੰਟ-ਘੱਟ ਚੌਢਾਈ ਹਿਸਾ ਪਾਣੀ ਤੇ ਸਰੋਤਾਂ ਅਤੇ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਕੀਮਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਖੇਤੀ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀ ਖਤਰਨਾਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਆਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਅਰਥਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਂਵੀਂ ਇਹਨਾਂ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਧੀਆਂ ਅਪਨਾਕੇ ਫਸਲਾ ਦਾ ਅਥਾਹ ਵਾਧਾ ਨੌਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਕੀੜੇ ਮਾਰ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਥਾਈ ਬੈਦਲ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਕੀੜੇਮਾਰੀ ਬੈਦਲ ਤੇ ਰੂਪ ਤੇ ਜੀਵਾਣੂ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਹੀ ਸਫਲ ਹੋਵੇੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਤਰੀਕ ਹੋਰ ਵੀ ਖੋਜੇ ਅਤੇ ਸੋਚੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਵੈਰਾ-ਵੈਰੂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਅਖੌਤੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਾਦ, ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਵਾਦ, ਪਾਰਮਿਕ ਅੰਡਰਬਰ, ਵਾਹਨਾਂ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਬੇਲਗਾਮੀ ਸ਼ਰਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਰਦਾ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਚਿੰਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵਿਧਾਨਪਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਆਂਪਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾਂ ਦੀ ਫਰਜ਼ ਸਿਨਾਈ ਉਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਾਕੇ ਸਾਡੇ ਮੁੱਢ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਨਸਲ ਉਤੇ ਸ਼ੋਰ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਮਾਰਾਂ, ਪਾਤ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਚਿਤਨਸ਼ੀਲ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਭੋਗ

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾ-ਪਹਿਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਗੱਲ ਹੀ ਨੁੱਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਗੈਰਜੋਨਨਬੰਧ ਕਟਾਈ ਕਾਰਨ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਹਵਾ ਦੁਆਰਾ ਭੂ-ਰੇਖਾਂ ਤੋਂ ਖਰ (Soil Erosion) ਧਰਤੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀਆਂ ਭੂਗੋਲਿਕ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਕਸਰ ਵਾਪਸ ਗੱਤੀਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆਵਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋ ਰਹਾ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਅਤੇ ਵਾਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਵੈਲਦਾ ਹੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਪਾਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤ ਅਤੇ ਗੈਰਮਿਆਰੀ ਸੀਵਰੇਜ ਦੇ ਗੰਦੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਗੈਸਾਂ ਵੀ ਚਿਤਾਜਨਕ ਸਾਬਿਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਬੇਲੜੀਆਂ ਅਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਗੈਸਾਂ ਹਵਾ ਬਾਮਲਿਕ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਾਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ ਸਾਡੇ ਪੁਨ ਵਿਚ

10

ਹੱਡ ਬੀਤੀਆਂ

ਲਾਟਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ

-ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਮੋਦੀ (ਫਗਵਾੜਾ)

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀ ਮੈਂ ਰਾਤ ਅੱਠ ਕੁ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਨਿਆਣੇ ਅਤੇ ਸਿਆਣੇ ਇੰਜ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਲਾਟਾਂ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ ਜਿਸਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਦੀਵਾ ਜਗ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਦੀਵੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਤਰਕ ਅਧਾਰਿਤ ਸਨ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਦੀਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਉੱਤੇ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਆਦਾ ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੋਈ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦਾ। ਪੰਜ-ਸੱਤ ਮੁੰਡੇ ਜੋ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਵੀਹ-ਪੰਝੀ ਫੁਟ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਕੇ ਹੀ ਦੇਖਦੇ ਮੁੜ ਆਉਂਦੇ। ਡਰਦੇ ਮਾਰੇ ਉਸ ਤੇ ਟਾਰਕ ਤੱਕ ਨਾ ਮਾਰਦੇ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇੰਛਾਧਾਰੀ ਨਾਗ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਕਰਨੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੰਭਲ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਕੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਕ ਸਿਲਵਰ ਰੰਗਾ ਮੱਧੀ ਲਿਫਾਫਾ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਉੱਚੀ ਬੁਟੀ ਉੱਤੇ ਟੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਦੂਰੋਂ ਬਲਬ ਟਿਊਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਚੁਕਿਆਂ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਡਰ ਤਾਂ ਛੁੱਟ ਮੰਤਰ ਹੋ ਗੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਹਵਾ ਨਾਲ ਹਿੱਲ ਰਿਹਾ ਮੱਧੀ ਲਿਫਾਫਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਗਲਤ ਭਰਮ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਤਾਂ ਫੈਲਣੀ ਹੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਇੰਛਾਧਾਰੀ ਨਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਰਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਉਸਾਰੀ ਵੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣੀ ਸੀ। ਚੜ੍ਹਾਵੇ 'ਤੜਨੇ ਸਨ, ਮੱਧੇ ਟਿਕਣੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੁਖ ਪੂਰੀ ਹੋਏਗੀ ਜਾਂ ਨਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਚਲੇ-ਚਪਟੇ ਨੇ ਵੀ ਆ ਡੇਰਾ ਮੱਲਣਾ ਸੀ।

ਜੋਤਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਘਟਨਾ

-ਕਰਮਜੀਤ ਬਖ਼ਸ਼ਾ ਪੁਰਦਾ

ਮੇਰਾ ਕਿੱਤਾ ਡਾਕਟਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਵਾਰ ਉਹਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਜਿਆਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਹੋਏ ਹਨ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤਵੀਤਾਂ ਨਾਲ ਮੁੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹੋਣ ਸਿੱਧਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੂਝ ਮੁਤਾਬਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 13 ਮਈ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਹਸਪਤਾਲ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨੌਕੋ-ਨੌਕ ਡੌਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਤਕਰੀਬਨ 11:30 ਵਲੋਂ ਦੋ ਲੱਗਭਗ ਇਕ New Born Baby (ਨਵਾਂ ਜਨਮਿਆ ਬੱਚਾ) ਹਸਪਤਾਲ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਚੈਕਅੱਪ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਨੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਰਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਦਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ

ਬੱਚਾ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਤਾਇਨਾਤ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੀਸਰੀ ਰਾਤ ਤੱਕ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸਿਹਤ 'ਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਅਗਲੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਦੇ ਅਰਸੇ ਤੱਕ ਬੱਚਾ ਬਿਲਕੁਲ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਬੱਚੇ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਲਾਜ ਕਰ ਰਹੇ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਟਾਫ਼ ਆਪਣੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਇੰਜਕੀਦਮਾਂ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੋਰ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਬੱਚੇ ਦੇ ਦੋ ਦਿਨ ਠੀਕ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਪੇ ਸਮੇਤ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਉਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਥਾਨਕ ਹਸਪਤਾਲ ਹੀ ਲੈ ਪਹੁੰਚੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਮੁਤਾਬਕ ਘੰਟੇ ਦੇ ਘੰਟੇ ਰੁਟਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਨਮ ਕੁਝਲੀ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਵਾਇਆ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਚੰਗਾ ਡਾਕਟਰ ਬਣਕੇ ਆਪਣੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਸਦੀਕ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੱਚੇ ਉੱਤੇ ਫੁਹਾ ਕੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ, ਸੂਰਜ ਦੇਵਤੇ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਕੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਇਕ ਨਾਰੀਅਲ ਤੇ ਹੋਰ ਨਿੱਕ ਸੁਕ ..... ਜੋ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਨਹਾ ਕੇ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਤਾਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਬੱਚੇ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਲੱਗੇ ਗੁਲੂਕੇ ਕਰ ਲਈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮੈਂ ਜਾਣਬੁਝ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਲੱਗੇ ਗੁਲੂਕੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਆਪਣੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਸੁਣਦਾ ਰਿਹਾ ਅਗਲੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਡੇਢ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਠੀਕ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਦਮ ਤੇਜ਼ ਬੁਖਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੇਹੋਸੀ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਾਡੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਡਾ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਦਿੱਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ D.M.C. ਭਰਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਲੁਧਿਆਣੇ Dayanand ਹਸਪਤਾਲ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਅੰਬੂਲੈਂਸ ਲੈ ਕੇ 'ਜੈ ਮਾਤਾ ਦੀ' ਜੋ ਸੱਚ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਵਗੈਰਾ-2 ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਅੰਬੂਲੈਂਸ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਰਾਏਕੋਟ ਨੇੜੇ ਹੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਸੋਚ ਕੇ ਹੋਰਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਭਵਿੱਖਵਾਨੀ ਬਾਰੇ।

ਖੂਨ ਦੇ ਛਿਟੇ

-ਪਰਗਟ ਸਿੰਘ

ਉਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਮਾਸੀ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਸ ਟਾਇਮ ਮੈਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ

ਘਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਬੈਗ ਵਿਚ ਪਾ ਲਏ। ਮੈਂ ਕਮਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬੈਗ ਅਜੇ ਚੁਕਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਵੇਖਿਆ ਇੱਕ ਘੁੰਗਰੀ ਉਡਦੀ ਹੋਈ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਹ ਉਡਦੀ-ਉਡਦੀ ਸਾਡੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਆ ਡਿਗੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਸ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕੁਝ ਖੰਭ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਹੱਟ ਕੋਲੋਂ ਖੂਨ ਦੇ ਕਤਰੇ ਕੁਝ ਖੰਭ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਫੜਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਕੋਲੋਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾਕੇ ਉਸ ਕੋਲ ਰੱਖਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਡ ਕੇ ਇਕ ਉੱਚੇ ਰੁਖ ਤੇ ਜਾ ਬੈਠੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਘੁੰਗਰੀ ਡਿਗੀ ਸੀ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਖੂਨ ਦੇ ਪੱਟਰ ਵੀਹ ਕਤਰੇ ਖਿਲਰ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਹ ਖੂਨ ਦੇ ਕਤਰੇ ਸਾਫ਼ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕੱਪੜਾ ਵਾਲਾ ਬੈਗ ਰੁਖ ਦੇ ਥਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਮੌਜੂਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕਿਆ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਘਰ ਮੁੜਿਆ ਤਾਂ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਖੁਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੋਈ ਬਿਮਾਰ ਪਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੋਈ ਉਦਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅੰਦਰ ਰਸੋਈ ਵਿੱਚ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚੁਨੀ ਪੱਲਿਚ ਕੁਝ ਖੋਲਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਹ ਲੈ ਪਹਿਲਾ ਬਾਬੇ ਦੀ ਕੁਝ ਖਾਣੇ ਤੇ ਲੈ ਕਿਤੇ ਤੇਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਵਾਂਗ ਬੁਖਾਰ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾ ਚਾਹਦਿਆਂ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਸਵਾਹ ਦੀ ਦੁਟਕੀ ਜਿਹੀ ਭਰ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਖਿੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਮੈਂ ਕੁਝ ਖਿੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਕਿਸੇ ਖੂਨ ਦੇ ਛਿਟੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ। ਬਸ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਹੀ ਤੇਰੀ ਦਾਦੀ ਨੂੰ ਬੁਖਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਦੀ ਦਰਦ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁਣਦੀ ਤੇ ਤੇਰਾ ਬਾਪੂ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਹੀ ਖਿਝਿਆ ਖਿਝਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਮੈਂ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੁਝ ਬੁਲਦਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਫਿਰ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਸੀਂ ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਰਾਬੇ ਕੋਲ ਗਏ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੂਨ ਦੇ ਛਿਟੇ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਉਪਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੌਝਾ ਜਿਹਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਉਸਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਾਬੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਇਸ ਬਦਲੇ ਮੈਂ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲਵਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਟੋਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਪੈਸੇ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਨੇ ਅਜੇ ਪੰਜ-ਸੌ ਰੁਪਿਆ ਹੀ ਖੜਿਆ ਹੈ ਬਾਕੀ ਪੰਦਰਾ ਸੌ ਪਰਸੇ ਜਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਚੀਜ਼ ਕੱਢਣ ਆਵੇਗਾ ਉਦੋਂ ਖੜਨਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬੋਲਦੀ-ਬੋਲਦੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੇਬ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲਿਸਟ ਜਿਹੀ ਕੱਚੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜਾਉਣੀ ਬੋਲੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਹ ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਤੂੰ ਜਾ ਕੇ ਬਜ਼ਾਰ ਲੈ ਆ।

ਮੈਂ ਲਿਸਟ ਪੜ੍ਹੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਲਲੋਰ, ਪੰਜ ਮੀਟਰ ਟੈਰੀਕਾਟ ਦਾ ਕੱਪੜਾ, ਇਕ ਕਾਲਾ ਕੱਕੜ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ-ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ

ਮੈਨੂੰ ਹਾਸਾ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ ਮੈਂ ਹਸਦਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਲਿਸਟ ਜਿਹੜੀ ਬਾਬੇ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਤੀ ਸੀ ਪਾੜ ਕੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿਤੀ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਤਿਨ ਚਪੜੀ ਵੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਉਸ ਬਾਬੇ ਦਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪੁਤ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਉ। ਇਹ ਨਿਆਣਾ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿਉ। ਆਖ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਧਾਗਾ ਜਿਹਾ ਮੋਰੀ ਬਾਹ ਨਾਲ ਬੰਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਉਸ ਬਾਬੇ ਕੋਲੋਂ ਚਾਰ ਗੰਢਾ ਦੁਆ ਕੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਲੈ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਜਿਹਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਉਹ ਧਾਗਾ ਬਾਂਹ ਨਾਲ ਬੰਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਪਰਾ ਵਗਾ ਮਾਰਿਆ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬਾਰ ਬੋਲੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਡਾਗ ਚੁਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਾਫੀ ਚਿਰ ਸਾਡੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਬਹਿਸ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ।

ਸਾਡਾ ਰੋਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਆਂਢ ਗੁਆਂਢ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਿਆਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਬਾਪੂ ਉਹਨਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗ ਕੇ ਬੈਠ ਤਾਂ ਗਿਆ ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕੱਢੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਗੁਆਂਢੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਈ ਆ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਪਾਈ ਬੈਠੇ ਹੋ। ਫਿਰ ਬਾਪੂ ਨੇ ਬਾਬੇ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਤੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਭੂਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਬਾਪੂ ਉਹਨਾ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਵੇਖ ਲਉ ਭਰਾਉ ਇਹ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸ ਮੰਨ-ਪਮੰਨੇ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਭੂਠਾ ਆਖ ਰਿਹਾ ਜਿਹਦੇ ਭਰੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੋਜ਼ ਲੋਕੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਆ। ਸੁਖਾ ਸੁਖਦੇ ਆ ਇਹਨੂੰ ਆਖੇ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਭੁਲ ਬਖਸ਼ ਲੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੋਲ ਬੁਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਖਿੜ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ ਲੈ ਤੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਮਾਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਘੁੰਗਰੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਕਿ ਕਿਸਤਰਾ ਉਹ ਉਡਦੀ ਉਡਦੀ ਸਾਡੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਡਿਗੀ। ਜਦ ਮੈਂ ਅਗਾਂਹ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਬਹੁਤ ਖੰਭ ਟੁਟੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਫੜਨ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਗਲੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਉਡ ਗਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਦਿਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਛਿਟੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਮਾਰੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਖੂਨ ਉਸ ਘੁੰਗਰੀ ਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਉਸਦੇ ਜਖਮਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਗਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਅੱਖੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਇਕ ਛਿਤਰ ਵਗਾ ਮੇਰੇ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਨ ਲੱਗਾ ਕੰਜਰਾ ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਫਿਰ ਮਾਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਪੁਤ ਤੂੰ ਆ ਗਿਆ ਜੇ ਤੂੰ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਨਾ ਆਉਂਦਾ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਬੇ ਨੇ ਠੱਗ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ ਸੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੁਝ ਬੰਦੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਉਹ ਬਾਬਾ ਭੂਠਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਹਿਮ-ਭਰਮਾਂ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਪੈਸੇ ਠੱਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚਲੋਂ ਭਰਾਉ ਪਹਿਲਾ ਤਾਂ ਆਪਾ ਉਸ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪੁਛੀਓ ਕਿ ਉਸਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਕੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਨਾ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਫਿਰ ਜਾਵਾਂਗੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾ ਕੋਲ। ਉਹ ਆਪੇ ਨਜਿਠ ਲੈਣਗੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੇਰੇ ਬਾਪੂ ਦੇ ਸਨ। ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਅੱਧਾ ਪਿੰਡ ਵਹਿਮ-ਭਰਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲ ਕੇ ਸੁਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਕੀ ਲੋਕ ਵੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵਹਿਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਇਕਾਈ ਮੁਕਤਸਰ ਲੱਖੇਵਾਲੀ ....

ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੇ ਕਰਮਾਤੀ ਤਾਤਰਿਕ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ ਕੀਤਾ :

ਮੁਕਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਅਲੀਗੜ੍ਹ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਤੋਂ ਮੀਆਂ ਰਸ਼ੀਦ ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਆਇਆ ਉਸਨੇ ਆਉਣ ਸਾਰ ਕੱਚਾ ਬਾਂਦੇ ਵਾਲਾ ਰੋਡ, ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਤੇ ਕਮਰਾ ਕਿਰਾਏ ਉੱਪਰ ਲੈ ਕੇ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਦਾ ਬੋਰਡ ਲਗਾ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਂਡਲਿਟ ਪਾ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਜਿਵੇਂ : ਜਾਦੂ-ਟੂਣਾ, ਅੱਲਾਦ ਨਾ ਹੋਣੀ, ਹੋ ਕੇ ਮਰ ਜਾਣੀ, ਗੁੱਮ ਸ਼ੁਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣਾ, ਨੌਕਰੀ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜਿਤ, ਘਰ ਵਿਚਲੇ ਕਲੇਸ਼, ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਤੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨੀ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਹੱਲ ਪੂਰੀ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਤਾਤਰਿਕ ਦਾ ਇਹ ਪੇਂਡਲਿਟ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਉਸਦੀ ਮੁਢਲੀ ਪਰਖ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਅਸ਼ਵਨੀ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਜਗਸੀਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਉਹ ਇਸ ਤਾਤਰਿਕ ਕੋਲ ਮਰੀਜ਼ ਬਣ ਕੇ ਗਏ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸੁਆਲ ਦਾ ਤਲੱਖੀਬਖਸ਼ ਜੁਆਬ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ। 29 ਮਈ ਨੂੰ ਇਕਾਈ ਦੀ ਹੰਗਾਮੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਕੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਰਸੇਮ ਲਾਲ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਵਿੰਦਰ ਪਾਲ, ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ, ਜਗਸੀਰ ਭੁੱਲਰ ਤੇ ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਤਾਤਰਿਕ ਦਾ ਪਰਦਾ ਫਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਗਏ। ਮੁਢਲੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਉਹ ਹੱਥ ਜੋੜਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਿਖਤੀ ਮੁਆਵੀ ਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਗੋਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗ ਤੋਂ ਅਜਿਹਾ ਹੱਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤੋਹਾ ਕੀਤੀ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਉਹ ਤਰਕਸ਼ੀਲਾਂ ਤੋਂ ਮਾਤ ਖਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਚਲਾ ਗਿਆ।

- ਤਰਸੇਮ ਲਾਲ

ਇਕਾਈ ਮਾਹਿਲਪੁਰ....

ਚੱਬੇਵਾਲ ਵਿਖੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਆਧਾਰਿਤ ਸੈਮੀਨਾਰ :

ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕ ਮੀਡੀਆਂ ਦਾ ਯੁੱਗ ਹੈ ਲੋਕ ਸਿਰਫ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਣਦੇ ਹਨ। ਕਾਹਲ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਵਿਹਲ ਕਿਸ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਆਪਣੀ ਸਿਹਤ ਦਾ ਫਿਰਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੋਰੀ, ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵਪਾਰੀਆਂ ਗੰਦਗੀ ਦਾ ਢੇਰ ਅਤੇ ਜਬਰ ਜਿਨਾਹ ਦੇ ਕੰਡੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਬਦੇ ਨਹੀਂ। ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਫੂਹ ਚੋਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਮਖ ਰਹੀ ਚਿਣਗ ਦਾ ਸੇਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਵੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਵਹਿਮ-ਭਰਮਾ ਅਤੇ ਕਰਮ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਲਾਈਲੰਗਤਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਵਿਕਾਸ ਪਾਸੇ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਲੁੱਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਭਰ ਵਿਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ

ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹਿਤ ਪੂਰੀ ਤਨ ਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਉਪਰਾਲੇ ਵਜੋਂ ਜੇ.ਏ.ਟੀ. ਸੈਂਟਰ ਚੱਬੇਵਾਲ ਵਲੋਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਮੱਤਵਪੂਰਨ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰਵਾਇਆ, ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪਾਦਕੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਵਿਜੇ ਬੰਬੋਲੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਹਲਾ ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਾਰੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸੁਣਿਆ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਿਦਕਵਾਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਅਤੇ ਉਦਮਤ ਪ੍ਰਸਾਰ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਜਨਚੇਤਨਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਨਿਰਪੇਖਤਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ ਮੁਖਤਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਸਤਾਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਾਵਿਤੀ ਲਈ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹਫਤਾਵਾਰੀ 18 ਦੇ ਕਰੀਬ ਕੇਂਦਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਹਰ ਵਰਗ ਧਰਮ ਅਤੇ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਪੀਰਾ, ਗੁਰੂਆਂ ਜਾਂ ਧਰਮਾਂ ਨੇ ਬਾਹ ਨਹੀਂ ਫੜੀ ਹੁੰਦੀ, ਸੁਸਾਇਟੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਕ ਦਾ ਜਾਗ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ ਸਾਝੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਰੰਗ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਅੱਖਤੀ ਪਾਖੰਡੀ ਲਈ ਚੇਲਿੰਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਗੋਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਅਖੌਤੀ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਇਕ ਵੀ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਸੋਧੀ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੱਤਵਪੂਰਨ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਾਹਿਤ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਇਕਾਈ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਚੱਬੇਵਾਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਵਾਲ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਦੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਾਹਿਤ ਦੱਸਿਆ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਰਮ ਇੱਕ ਮਨੁੱਖ ਕਲਾ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਧਰਮ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਚਲਦਿਆਂ - ਚਲਦਿਆਂ ਹਰੇਕ ਧਰਮ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਾਹਿਲਪੁਰ - ਚੱਬੇਵਾਲ ਦੀ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਿਲਪੁਰੀ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਕਈ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੱਕਲੇ-ਇੱਕਲੇ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿਸਥਾਰ ਸਾਹਿਤ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ.ਏ.ਟੀ. ਸੈਂਟਰ ਚੱਬੇਵਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਿੱਤੇ ਸ੍ਰੀ ਬਬਲੀ ਸੁਪਨਰਵਾ ਅਤੇ ਕਈ ਪੁਲਾੜੀ ਪਿੰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਾਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਮੁਦਿਕਾ ਬਾਰੇ ਗਣਾ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਤਾਰ ਪੂਰਵਕ

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਸਵਾਲ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਾਹਿਤ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕੀ ਹਵਾ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਆਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਕਿਵੇਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਮਾ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਲੋਹਿਲੀ ਕਲਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਸੌਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਕੇ ਉਦਾਹਰਣ ਸਾਹਿਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਗਤਾਰ (ਪਾਗਲ) ਨੇ ਜਾਦੂ ਦੇ ਟਿਕਾ ਵਿਖਾ ਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਦੂ ਇੱਕ ਕਲਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਧੋਖਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਲਾ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪਰ ਉਹ ਚਾਹਵੇ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾਗਲ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਾਦੂ ਅਤੇ ਜਾਦੂ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਗੋਬੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ੱਕ ਦੂਰ ਕੀਤੇ।

ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਆਖਿਰ ਵਿਚ ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਣਾ ਨੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਧੀਆਂ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਸਟਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ।

- ਜਗਦੀਸ਼ ਰਾਣਾ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਇਕਾਈ ਟਾਂਡਾ ....

ਡਾ. ਇਬਰਾਹੀਮ ਟੀ. ਕਾਵੂਰ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ :

14 ਫਰਵਰੀ ਟਾਂਡਾ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਗਰਾਉਡ ਨੂੰ ਨਵੀਵਿਆਰੀ ਦੁਲਹਨ ਵਾਂਗ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੂੰ ਨਵੀਵਿਆਰੀ ਦੁਲਹਨ ਵਾਂਗ ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪੰਡਾਲ, ਕੁਰਸੀਆਂ, ਫੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸਪੀਕਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੂਰ ਤੱਕ ਬਾਰੋਂ ਦੇਖਣ ਸੁਣਨ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਸੂਬਾਈ ਮੇਲੇ ਦੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਟੇਜ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ, ਫੋਟੋਆਂ, ਹੱਲ ਕੀਤੇ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਆਪਣੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਭੀੜ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੋਚ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਨੇਕਾਂ ਬੋਨਰ, ਮਾਟੋ ਅਤੇ ਤਖਤੀਆਂ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੰਗ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਉਪਰੰਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਲੋਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ ਕੇ ਮੋਟਰ ਸਾਇਕਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਲਾ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਮਰ ਦੇ ਕੁੜੀਆਂ-ਮੁੰਡਿਆਂ, ਔਰਤਾਂ, ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਬੋਲਮਾਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਸ਼ਾਮ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਮੇਲੇ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸੀ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਕੁੜੀਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾਯੋਗ ਸਨ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀਆਂ ਮੁੱਦਈ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਸਰਵ ਸ੍ਰੀ ਉੱਜਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਚੇਰੀਟੇਬਲ ਟਰਸਟ (ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਸਦਕਾ ਇੱਕ ਐਂਬਲਸ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮਰੀਜ਼ਾਂ, ਜਖਮੀਆਂ ਤੇ ਫੋਟੋਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਉਪਲੱਬਧ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਰੀਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਰੀਬ 200 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਕੇ ਅੱਖਾਂ ਦਾਨ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ ਫਿਲਾਵ ਮੁਹਿੰਮ ਇਹ ਬਜ਼ੁਰਗ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਮਵਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਹਨਾਂ

ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਨ ਭੈਣ ਪੁਨਮ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੰਬੀ ਤੇ ਵਧੀਆਂ ਤਕਰੀਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਸਥਾਨਿਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਤਿੰਦਰ ਕੌਰ ਅਰੋੜਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ੍ਰੀ ਬਲਵੀਰ ਪਰਵਾਨਾ ਸੰਪਾਦਕ ਨਵਾਂ ਜਮਾਨਾ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਨਾਮਵਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਭਾਜੀ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਟੀਮ, ਪੰਜਾਬ ਕਲਾ ਸੰਗਮ ਫਗਵਾੜਾ ਵਲੋਂ ਭੈਣ ਸੁਮਨ ਲਤਾ ਦੀ ਨਿਦੇਸ਼ਨਾ ਹੇਠ ਖੇਡੇ ਗਏ ਨਾਟਕ ਤੇ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਨੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਮੰਤਰ ਸੁਗਧ ਕਰੀ ਰੱਖਿਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਬਕਾ ਸੂਬਾਈ ਸਕੱਤਰ ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਦੀ ਭਾਵ ਪੂਰਤ ਤਕਰੀਰ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਰਸਮਾਂ ਤੇ ਅਭੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇਕਾਈ ਕੰਪਾਲਾ ਜੱਟਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

- ਹਰਦੀਪ, ਰਮੇਸ਼

ਇਕਾਈ ਪੱਟੀ ....

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਇਕਾਈ ਪੱਟੀ ਨੇ ਪੱਟੀ ਵਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਲਿਆਉਣ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਾਖੰਡੀਆਂ, ਅਖੌਤੀ ਸਾਧੂਆਂ, ਦੇਵੀਆਂ ਤੋਂ ਨਿਜਾਤ ਦਵਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਨ ਚੇਤਨਾ ਮੁਹਿੰਮ ਅਧੀਨ ਜਨ-ਚੇਤਨਾ ਮਾਰਚ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮਾਰਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਰਗਾੜੀ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਰਥ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਮਾਰਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਪਾਠਕ, ਪਾਰਕ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਭਰਪੂਰ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਰਗਾੜੀ ਦੇ ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਵਿਚਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਰਗਾੜੀ ਹੋਰਾਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਿਆਂ ਹਿੰਦੂਸਤਾਨ ਵਿਚਲੀ ਮੌਜੂਦਾ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਦੇਵ-ਜੱਦ ਰਾਜਨੀਤੀਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ। ਕਈ ਵੱਡੀਆਂ ਭਵਿੱਖ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਸਾਇਟੀ ਇਹਨਾਂ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਮੁੱਢਦੀਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹੋਰ ਕਈ ਕਾਰਜ ਵੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਪੱਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਨਾਮਵਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ। ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ, ਨਿਰਮਲ ਅਰਪਨ, ਕੈਪਟਨ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ, ਕਾਮਰੇਡ ਮਹਾਂਬੀਰ ਸਿੰਘ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਇਕੱਠ ਪੱਟੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ, ਮੇਨ ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੱਸ ਸਟੇਂਡ ਵਿਖੇ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਉਪਰੰਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਬਰਗਾੜੀ ਹੋਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮੰਤਰਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਅਖੌਤੀ ਸਿਆਣਿਆਂ ਬਾਬਿਆਂ, ਸਾਧੂਆਂ, ਪਾਖੰਡੀ ਦੇਵੀਆਂ ਜੋਤਿਸ਼ ਮਾਹਿਰਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਪੱਟੀ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ।

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫੇ ਬਾਅਦ ਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਇਕਾਈ ਪੱਟੀ ਨੇ ਬਰਗਾੜੀ ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਟੀ

ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਅੱਡਾ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਮੰਤਰ-ਤੰਤਰ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰੇਲੂ ਦੁੱਖਾਂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਾਅ ਲਈ ਪੁੱਛੇ ਧਾਗੇ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਪੰਕਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਸਾਧ ਰੂਪੀ ਵਿਅਕਤੀ ਸੱਤਬਾਜਾਂ ਨੂੰ ਸੱਟੇ ਦਾ ਨ ਬਰ ਵੀ ਦੱਸਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਕਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਕੋਲ ਜਲਾਲਾਬਾਦ (੫) ਇਕਾਈ ਕੋਲ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਕਤ ਪਖੰਡੀ ਸਾਧ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ੫੦੦ ਰੁ. ਤੋਂ ਇਕ ਕਿਲੋ ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਘਰੇਲੂ ਹਲਾਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਪਿਆ। ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਇਕਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਬਿੱਟੂ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਦੀ ਦੰਗ ਮੈਂਬਰੀ ਟੀਮ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਵਾਸਤੇ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧ ਦੇ ਅੱਡੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਥੇ ਜਾਕੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਜਮੀਨ ਦੇ ਹੇਠਾ ਇਕ ਸੁਰੱਖ ਰੂਪੀ ਕਮਰਾ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਧ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਉਸ ਨੇ ੪੦ ਦਿਨ ਦਾ ਸ਼ਿਲਾ ਕੱਟਿਆ ਹੈ। ਪੜਤਾਲ ਦੁਰਾਨ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾ ਕੇ ਸੱਕਿਆ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਆਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲੱਗਾ। ਉਸਨੇ ਘੁਬਾਇਆ ਪੁਲਿਸ ਚੌਕੀ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸ੍ਰੀ ਇਫੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਐਸ.ਆਈ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਿਚ ਲਿਖਤੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਗੈਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਪਪਖੰਡ ਦੇ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਪੱਧਰ ਕਰਕੇ ਆਮ ਜਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਕੰਵਰਜੀਤ ਨੇ ਵਹਿਮਾਂ ਭਰਮਾਂ ਤੋਂ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਤੰਤਰ ਜਾਂ ਗੈਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਹੱਥ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਠੱਗੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮੈਜਿਸਟਰ ਧਰਕ ਵੀ ਵਿਖਾਏ ਗਏ।

- ਕੰਵਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਇਕਾਈ ਅਬੋਹਰ ....

29 ਮਾਰਚ 99 ਨੂੰ ਲੋਕ ਸੰਗਰਾਮ ਕਲਾ ਮੰਚ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦ-ਏ-ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਤੇ ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਸਥਾਨ : ਖੁਹੀਆਂ ਸਰਵਰ

ਨਾਟਕ ਟੀਮ : ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁੱਲਾਪੁਰ

ਨਾਟਕ : ਨਵਾਂ ਜਨਮ, ਬਹਿਕਦਾ ਲਹੂ ਤੇ ਕੋਰੀ ਉਗਾਲੀ ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ

ਜਾਦੂ ਦੇ ਸੋਮ : ਇਕਾਈ ਅਬੋਹਰ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.)

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਅਬੋਹਰ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ :

ਜਾਦੂ ਦੇ ਸੋਮ : ਗਣਪਤ (ਪ੍ਰਧਾਨ), ਸੀਤਾ ਰਾਮ (ਪ੍ਰੇਸ ਸਕੱਤਰ), ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ (ਜੇ.ਈ.), ਜੱਗੂ ਰਾਮ, ਸਵਰਨਜੀਤ (ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ)

ਮੁਖ ਬੁਲਾਰੇ : ਗਣਪਤ ਰਾਮ ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਬੋਹਰ

ਇਕਾਈ ਅਬੋਹਰ ....

ਸਮਾਂ/ਸਥਾਨ : 14 ਅਪ੍ਰੈਲ-ਪਿੰਡ ਮੰਮੂ ਖੇੜਾ ਸਰਗਰਮੀ :

- (1) ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬਾਰੇ।
- (2) ਜਾਦੂ ਦੇ ਸੋਮ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਕਰਸ਼ਣ : ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਣਪਤ ਰਾਮ ਵਲੋਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾ ਅਤੇ ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਤੇ ਦਿਤਾ ਭਾਸ਼ਨ ਕਲਾਕਾਰ/ਬੁਲਾਰੇ : ਗਣਪਤ ਰਾਮ, ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ, ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਜਲਾਰਾਂ ਤੇ ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ

- ਸੀਤਾ ਰਾਮ (ਪ੍ਰੇਸ ਸਕੱਤਰ, ਇਕਾਈ ਅਬੋਹਰ)

ਇਕਾਈ ਮੋਗਾ

ਸਮਾਂ/ਸਥਾਨ : 14 ਅਪ੍ਰੈਲ-ਪਿੰਡ ਮੰਮੂ ਖੇੜਾ

1. ਮਿਤੀ 11.3.99

* ਪਿੰਡ ਰੂਥੇ ਵਿਖੇ ਉਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ (ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀ) ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

* ਮੈਜਿਕ ਟ੍ਰਿਕ : ਮਾ: ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਬੁਲਾਰਾ : ਮ: ਰਜਿੰਦਰ ਭਦੋੜ

2. ਮਿਤੀ 3.4.99

* ਸ਼ਹੀਦੇ-ਆਜ਼ਮ ਸ਼੍ਰ: ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ

ਸਥਾਨ : ਸਰਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਪਿੰਡ ਭਾਲਾ

ਨਾਟਕ : ਆਰਟ ਸੈਂਟਰ ਸਮਰਾਲਾ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ

ਨਾਟਕ-ਸਾਜ਼ਸਤੀ, ਆਦਮਖੋਰ, ਇਕ ਕੁਰਸੀ ਇਕ ਮੋਰਚਾ, ਹਵਾ ਚ ਲਟਕਦੇ ਲੋਕ, ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਰਿਓ ਗਰਾਫੀ

ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ : ਸ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਕ : ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ

ਮੈਜਿਕ ਟ੍ਰਿਕ : ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕਾਈ ਸ਼ਾਹਕੋਟ

ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ : ਸੁਖਮੰਦਰ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ, ਮਹਿੰਦਰ ਜੀਤ

3. ਮਈ ਦਿਵਸ ਤੇ ਨੈਸਲੇ ਫੈਕਟਰੀ ਗੇਟ ਤੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ

ਮੈਜਿਕ ਟ੍ਰਿਕ : ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਬੁਲਾਰਾ : ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ : ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ, ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ

4. ਪਿੰਡ ਮੱਦੇ ਦੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਮੈਜਿਕ ਟ੍ਰਿਕ : ਸ. ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ

ਭਾਸ਼ਨ : ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

ਵਲੋਂ : ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਇਕਾਈ ਮੋਗਾ)

ਇਕਾਈ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ

ਸਥਾਨ - ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਗੁੜਪਧਾਨਾ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ - ਜਾਦੂ ਦਾ ਖੇਲ, ਖੁੱਕ ਸਟਾਲ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਾਹਿਤ

ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤਾ। ਬੁਲਾਰੇ - ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੁੱਲਵਾਲ, ਮਾਸਟਰ ਨਰੇਸ਼, ਮਾਸਟਰ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ। ਸਹਿਯੋਗ - ਮੁੱਖ-ਅਧਿਆਪਕ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰ।

ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਇਕਾਈ

ਉਦਘਾਟਨ - ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ (ਹੋਰ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ) ਨਾਟਕ - ਆਰਟ ਸੈਂਟਰ ਸਮਰਾਲਾ (ਚਾਨਣ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ, ਸਾਜ਼ਸਤੀ ਅਤੇ ਕੋਰਿਓਗ੍ਰਾਫੀ-ਜਗ ਜਨਣੀ)

ਮੁਖਬੁਲਾਰੇ - ਡਾ. ਸੁਖਦੇਵ ਅਗਾਸੀ (ਸਰੀਰ ਤੇ ਮੰਗ ਦਾਨ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਰੋਸ਼ਨੀ) ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ (ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ) ਹਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ, ਸੁਖਵੰਤ ਕੌਰ, ਮੀਨੂ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਮੰਗਤ ਰਾਏ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ. ਜਰਨੈਲ, ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਜੇ.ਈ.)

ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋਅ - ਗੜ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਇਕਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਿਹਾ।

ਇਕਾਈ ਬਠਿੰਡਾ

ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਪਿੰਡ ਜੱਸੀ ਪੋ. ਵਾਲੀ ਵਿਖੇ ਸਟਾਲ ਲਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਕ ਟ੍ਰਿਕਸ ਪੁਸਤਕ/ਪ੍ਰੋਸਟਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਉੱਪਰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਜਰ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਖੁੱਬ ਕੇ ਸੁਣਿਆ/ਮਾਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਕੈਸਟਾਂ ਵੀ ਜਨਤਾਂ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ।

ਮੈਜਿਕ : ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਤੇ ਟੀਮ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਬੁਲਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਭੂਰਾ ਸਿੰਘ ਮਹਿਮਾ। 2. ਪਿੰਡ ਮੱਲ ਵਾਲਾ (ਬਠਿੰਡਾ) ਵਿਖੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੇਡਟੀਚਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ (ਗੀਤਾ ਇਰਮੈਂਟ) ਵਿਦਾਇਗੀ ਪਾਰਟੀ ਸਮੇਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਠਿੰਡਾ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵਿੰਦਰ ਫੁੱਲ ਵਲੋਂ : ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋਅ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ।

3. ਪਿੰਡ ਰਾਏ ਕਲਾ ਵਿਖੇ 28 ਮਾਰਚ ਬਠਿੰਡਾ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿੱਚ ਰਾਮਪੁਰਾ (T.S.P.) ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋਅ।

ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰੋਸਟਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਨਾਟਕ : ਦੇਵ ਪੁਰਸ਼, ਤਮਾਸ਼ਾ-ਏ-ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਗਸੀਰ ਜੀਦਾ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਵਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗ ਬੰਨਿਆਂ। 4. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਗਰ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਕਿਸੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜੇ ਕੱਟ ਜਾਣ ਦੀਆਂ ਕਾਫੀ ਦੋਰਾਂ ਤੋਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੱਪੜੇ ਕੱਟ ਜਾਣ ਦੀ ਆੜ੍ਹ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੌਰੇ ਪੈਂਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਆੜ੍ਹ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਟੀਮ ਨੇ ਉਕਤ ਕੇਸ ਸਫਲਤਾ ਦੌਰੇ ਪੈਂਦੇ ਅਤੇ ਕੋਈ ਆੜ੍ਹ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਉਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜੇ ਕੱਟ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਸੜ੍ਹ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਆੜ੍ਹ (ਉਪਰੀ ਸ਼ੋਅ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਦੌਰੇ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ।

5. ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਮੱਲਵਾਲਾ ਦੇ ਹੈਡ ਮਾਸਟਰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤੀ ਸਮੇਂ ਵਿਦਾਇਗੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ - ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋਅ - ਇਕਾਈ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਫੁੱਲ ਮਿੱਠੀ।

6. ਪਿੰਡ ਰਾਏ-ਕੇ-ਕਲਾ ਵਿਖੇ ਬਠਿੰਡਾ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਤਮਾਸ਼ਾ-ਏ-ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨਾਟਕ - '..... ਤੇ ਦੇਵ ਪੁਰਸ਼ ਹਾਰ ਗਏ'

ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਕਲਾ ਮੰਚ : ਰਾਮਪੁਰਾ ਵਲੋਂ : ਮੈਜਿਕ ਸ਼ੋਅ : ਰਾਮਪੁਰਾ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ : ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ : ਲੋਕ ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਜੀਦਾ ਵਲੋਂ ਸਾਥੀ ਜਗਬੀਰ ਜੀਦਾ ਦੀ ਰਾਹਨਮਾਈ ਹੇਠ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

7. ਪਿੰਡ ਲੋਲੀ (ਨੇੜੇ-ਬੁਢਲਾਡਾ) ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ - ਨਾਟਕ : 'ਪੰਡਿਤ ਬਲਾਕੀ ਰਾਮ' ਕੋਰੀਓ ਗ੍ਰਾਫੀਸ - ਮੈਂ. ਧਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਕੀਏ ? ਆਰਟ ਸੈਂਟਰ ਸਿਵੀਆਂ ਦੇ ਬਾਲ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਮੈਜਿਕ : ਬਠਿੰਡਾ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ - ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਲਰਾਜ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਪਹਿਲਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨਕੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚਲਾਇਆ। ਤਕਰੀਰ - ਸੁਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਦੋੜ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਵਲ ਜੀਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕੈਸਟਾਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਲਗਾਕੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸਹਿਯੋਗ : ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਕਲੱਬ ਅਤੇ ਗਰਾਮ ਪੰਚਾਇਤ ਰੱਲੀ ਵਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

8. ਜਿਲਾ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਸਰਹੰਦੀ ਪਿੰਡ ਪਿਉਰੀ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਭੇਦ-ਭਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਮਰਿਆਂ 'ਚ ਲੱਗਦੀ ਅੱਗ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਪੜਿਆਂ ਦਾ ਭਰਿਆ ਸੰਦੂਕ (ਪੇਟੀ) ਅਤੇ ਬਾਲਿਆਂ ਬੱਤੀਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੜ ਗਏ ਸਨ। ਘਰ ਵਿਖੇ ਜਾਕੇ ਇਕਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰੇਸ-ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ। ਜਸਬੀਰ ਜੀਦਾ ਅਤੇ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਟੀਮ ਨੇ ਕੇਸ ਸਫਲਤਾ ਪੂਰਵਕ ਹੱਲ ਕੀਤਾ। ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੱਚੇ ਸੱਚੇ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਕਈ ਦਿਨ 'ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ' ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਜੋ ਅੱਗ ਲੱਗਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਅੱਗ ਲਗਦੀ ਰਹੀ ਅਖੀਰ ਉਹਨਾਂ ਸੁਸਾਇਟੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ "ਅੱਗ ਲੱਗਣੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ"।

9. ਬਠਿੰਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੁਰੂ-ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਮੁਖੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਉਕਤ ਦੋਨੋਂ ਜੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰ-੨ ਕੱਪੜੇ ਕੱਟ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਘਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲੜਕੀ ਘਰ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰੀ ਹੋ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ "ਭੂਤ" ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਕੱਪੜੇ ਕੱਟਣ ਉਪਰੰਤ ਮੂੰਹ ਤੇ ਲੱਛੜ ਵੀ ਮਾਰੇ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਪੈਣ ਲੱਗੇ। ਕੇਸ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਾਣ (ਚੁੱਘ ਕਲਾ) ਅਤੇ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਟੀਮ ਨੇ ਕਈ ਘੰਟੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਬਾਅਦ ਹੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਤੱਕ ਮੁੜ ਕਪੜੇ ਕੱਟ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ।

..... 'ਬਾਬਾ' ਦਰਸ਼ਨ ਸੁੰਹ ਢੱਕੀ ਵਾਲੇ

9 ਮਈ 1999 ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਪੰਨੇ ਤੇ ਇਹ ਸੂਰਖੀ ਲੱਗੀ ਤੇ ਦਰੁਸਤ ਸਿੱਖ ਵੱਲੀ ਹਾਵਲਾ ਸਣੇ 1 ਗਿਰਫਤਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕੇ ਲੜਾਈ ਦੇ 25 ਵੱਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਸੇਵਕਾਂ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ। ਬਾਬੇ ਦੇ ਹਾਥੀ ਨੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਕੀਤਾ। ਫਿਰਪਾਨ ਅਤੇ ਗੁਲੀਆਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਰਾਇਆ ਗਿਆ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਝਗੜੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬਿਰਹਾ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ -

8 ਮਈ 1999 ਦਿਨ ਸਨੀਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਸਾਢੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਮਕਸੂਦਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਦਵਿਦਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀਆਂ ਮੰਝਾਂ ਨੂੰ ਨਹਾਉਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਛੱਪੜ 'ਤੇ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਢੱਕੀ ਵਿਚ ਸੁਥਿਤ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀ ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਆਪਣੇ ਡੰਗਰ ਨਾਲ ਆਇਆ ਹੁੰਦਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੌਤ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਭਾਵ ਸਰਪਾਲਸ਼ੀ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਬੋਰ ਦੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਫਾਇਰਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਡੰਗਰਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਰਾਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਜਖਮੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਗੁੱਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ। ਅੱਧੀ-ਪੱਛਤੀ ਘੰਟਾ ਲੜਾਈ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਰੀਬ 18 ਵਿਅਕਤੀ ਜਖਮੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸੌਤ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦੇ 7 ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਜਖਮੀ ਹੋਏ, ਜਖਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਆਰਤਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਪਾਇਲ ਬਾਣੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਾਣੇ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਾ ਹੋਏ। ਕਾਸੀ ਸਮਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਰਾਜੀ' ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸੌਤ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਸਮੱਪਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਪਰਸ ਸਰ ਸਿੰਘ ਪਰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੌਤ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋਏ ਝਗੜੇ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਸੌਤ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਰਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਮਕਸੂਦਤਾ ਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਕਾਤਲਨਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨੇੜੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਪਤੀਕਰਮ ਵਜੋਂ 9 ਮਈ ਨੂੰ ਦੋਹਰਾ ਨੇੜੇ ਇਸ ਕਦੇ ਕੋਲ ਜੀ.ਟੀ.ਰੋਡ ਤੇ ਬਾਬ ਤੇ ਸਮਰਥਕਾ ਵਲੋਂ ਸੌਤ ਦੀ ਬਿਨਾ ਸਰਤ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਤਕਰੀਬਨ ਢਾਈ ਘੰਟੇ ਟਰੈਕਿੰਗ ਜਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ 10 ਮਈ ਨੂੰ ਸਵਰਨ 10 ਵਜੇ ਫਿਰ ਸੌਤ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕਦੇ ਕੋਲ ਜੀ.ਟੀ.ਰੋਡ ਉੱਪਰ ਪਰਨਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੋਹਰਾ ਪਰਨਾ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਕ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਸਮਤ 17 ਪੁਲਿਸ ਮਲਜ਼ਮ ਅਤੇ 23 ਸੌਤ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ।

ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਹਨੰਵਾਲ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ
ਆਪਣੇ ਪੰਥਰ ਤੇ ਜਾਂਚ-ਪਤੜਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ
ਅਹਿਮ ਅੰਕਿਅ ਅਤੇ ਲੁਕਵੇਂ-ਪੁੱਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। 35 ਸਾਲਾ ਸੰਤ
ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਜੋ ਕਿ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ
ਦੁ ਕਈ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਬਿਅੰਤ ਸਿੰਘ
ਦੇ ਸਮਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸੀ ਫਿਰ ਅਕਾਲੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੰਨ
1987 ਵਿੱਚ ਮਰਸਜ਼ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਚੌਕੀ
ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਭਰਾ ਜਮਾ ਲਿਆ। ਚੌਕੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਵੀ ਕਈ
ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਜਗੀਰੋਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।
ਇਹੋ ਚੌਕੀ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗੁਰੀਆਂ ਪੱਤੀ ਦੀ ਮਰੀਨ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਥੇ
ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸਮਾਧ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਉਪਰ ਹਰ ਸਾਲ ਮੇਲਾ

ਲਗਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸੋਤ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਸਮਾਧ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਵਧੀਆ ਅਤੇ ਵਡੀ ਸਮਾਧ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਆਪਣੇ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਖੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾਇਆ। ਢੱਕੀ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਇਸ ਨੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਪਣੇ ਨਾਂ ਲਗਾਈ। ਇਸ ਵਕਤ ਢੱਕੀ ਦੀ 500 ਬਿੰਬ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋ ਜੋ ਗੁਰੀਆਂ ਪੱਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਰਜ ਹੋ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਢਾਲ ਅਤੇ ਭਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸੋ ਜੋ ਕਿ ਦੁੱਜਿਆਂ ਨੇ ਮੱਧ ਮਾਇਆ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਪ੍ਰਵਚਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਖੁਦ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੀਆਂ ਪੱਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦਰਮਿਆਨ 16 ਦੀਵਾਨੀ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਬੇ ਨੇ ਢੱਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ 70 ਬਿੰਬਾਂ ਜਮੀਨ ਖਰੀਦ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਖੱਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਟਰਨੈਨਲ ਅਕੈਡਮੀ ਲਈ ਸਥਾ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਹਰ ਖਰੀਦੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਇਕ ਰਾਜਾਂ - ਮਹਾਰਾਜਾਂ ਦੀ ਜਿਓਰੀ ਬੁਤੀੜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਜੀ। ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਲ ਸੁਲਫਤ ਅਤੇ ਐਸ ਪਸਤੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਨਿਵੇਸ਼ਣ ਹਨ। ਡਰਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਦੇ ਮੰਜਿਲਾ ਏਅਰ-ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ, ਡਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਹ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਡੈਂਗ ਹਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਆਧੁਨਿਕ ਕਮਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। 18 ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਕਾਰਾਂ, ਜਿਪਸੀਆ, ਬਸਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 20 ਘੋੜੇ, ਇੱਕ ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹ ਪੰਛੀ ਵੀ ਰੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਰਕ ਕੋਲੋਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ। ਪੁਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਵਸੂਲ ਗਏ ਹਨ। ਐਸ ਪੀ.ਡੀ. ਹਰਤਲ ਸਿੰਘ ਲੱਖਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਸੇਨ ਸਿੰਘ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇਹਾਨ ਸੌਂਕੀ ਕਿਰਦਾਰ ਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਵੀ ਅੰਤਵਾਦੀ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਹ ਅਫਵਾਹ ਫੈਲਾਈ ਕਿ ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਕੰਧਾ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਚੁਣੇ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਘੱਤੋਂ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਢੱਕੀ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ, ਡਿਭ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸ਼ਵਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਘੱਤੋਂ ਉਪਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਭਾਂਡਿਚ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਤ ਪੰਨਾਲੂ ਸੌ ਦੋਹਾ ਦਾ ਇਕ ਮੰਗੀਜੀਨ ਵੀ ਕਢਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀਆਂ, ਆਪਣੀ ਵਡਿਆਈ, ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਆਦਿ ਛਾਪਦੇ ਹਨ। ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਹ ਦਿੱਖਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਲ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਵੀ ਖੱਬਾਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸ਼ਿਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਵਾਲੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਖੱਬਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੋ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ 18 ਅਪ੍ਰੈਲ 1999 ਨੂੰ 300 ਖ਼ਾਲਸਾ ਯਾਜ਼ਨਾਂ ਵਿਦਵਸ ਦੇ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇਕ ਗੱਟ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਇਸ ਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕੋਲ ਫੜਾਇਆ ਪਰ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਟ ਨੂੰ ਅੱਗ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਬਾ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਾਹਮਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੁਲਾਸ ਵਿਧਾਇਕ ਸ਼ਾਮ ਸ਼ਾਮ ਘੁੜਾਣੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵਜ਼ਨਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਰ ਕੋਈ ਹੁਲ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਅੱਜ 8

ਮਈ ਨੂੰ ਬਾਬੇ ਵਲੋਂ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ 300 ਸਾਲਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬਾਬੇ ਨੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਰੱਜਾਨਾ ਕਿਰਾਏ ਉਪਰ ਚੈਲੀਂਗੇਟਰ ਵੀ ਲਿਆ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨੇ ਕਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੇ ਕੋਲ ਕਿੰਨਾ ਕਾਲਾ ਪੈਨ ਜਮਾਂ ਹੈ। ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਵਾਗ ਵਲੋਂ ਵੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਜੋਲੀ ਦੇ ਹਵਾ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਅਰਥ-ਰਸੂਖ ਵਰਤ ਕੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਫਿਰ ਆਪਣਾ ਪੈਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ।

ਸੋ ਲੋੜ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣ ਦੀ। ਤਾਂ ਜਿਸ ਵਿਚ
ਤੋਂ ਬੈਠੇ ਇਹਨਾਂ ਪਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਥੋਂ ਨਾ ਚੁਕਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ
ਜੇਕਰ ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਇਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਹਾਦ ਛੱਡ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਹ
ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਸਾਥ-ਸੁਥਰਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆ
ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਲੁਟ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।
- ਰਿਪੋਰਟਰ ਗੁਰਬਚਨ

- ਰਿਪੋਰਟਰ ਗੁਰਬਚਨ

.....ਢੱਕੀ ਵਾਲਾ ਬਾਬਾ

[ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਵਲੋਂ
ਢੱਕੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਏ ਝਗੜੇ
ਦੀ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਰੀਪੋਰਟ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਅਸੀਂ
ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਜੋਕੇ ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ
ਵਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਲਾਲਸਾ, ਲੋਕਾਂ ਧੜੇ
ਬੰਦੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਨਾਲ ਰਹਿ-ਸਹਿਣ
ਦੇ ਝੱਲਕਾਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਊਣ
ਢੰਗ ਤੋਂ ਧਰਮ ਵਲੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ,
ਸਦਾਚਾਰ ਅਤੇ ਅੰਗਾ ਸੰਵਾਰਨ ਵਰਗੇ
ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਮਨਸ਼ਿਆ ਦਾ ਖੋਲਪਾਪਨ ਉਜਾਗਰ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

— ਅਦਾਰਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ]

ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਇਕਾਈ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭਾ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦਾ ਸੇਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੱਖ ਢੱਕੀ ਵਿਖੇ ਆ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਢੱਕੀ ਵਿਖੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸੇਤਾਂ ਦੀ 'ਮਹਿਮਾ' ਵੱਧਦੀ ਗਈ ਤਾਂ ਢੱਕੀ ਵਿਖੇ ਇਕੱਠ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੇ। ਇਹਨਾਂ ਇਕੱਠਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੀਆ ਪੱਤੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਖੁਦ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਆਮ ਦਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਾਂ-ਸੇਤਾਂ ਦੇ ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਹੀਂ ਵੋਟਾਂ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਸਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਦਿਮਾ ਉਹਨਾਂ ਸਾਰੀ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਅਸੀਰਵਾਦ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੇਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਹਿੱਤ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੱਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੇਤਾਂ ਦੇ ਦਿਸ 10-15 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਢੱਕੀ ਵਿਖੇ ਆਉਣਾ ਕਿਸ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਲਕਿ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਮੀਡੀਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਉਭਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ

ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਿਆਸੀ ਆਗਾ ਖਾਦਲ-ਟਹੜਾ ਦ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਸਤ ਤਾਂ ਟਹੜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜਨ ਦੀ ਕਿੜ ਕੱਢਣ ਲੱਗੀ ਹੁੰ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਭਾ ਸਮਾਜੀ ਹੁੰ ਕਿ ਵਾਸਤਿਕ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀ ਫੀਰੀ ਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰ। ਭਗੜਾ ਤਾਂ ਸਤਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬੜਾ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦ ਸਤ 500 ਵਿੱਚੋਂ ਜਮੀਨ ਹਥਿਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਜਦ ਲਕ ਨਾ ਦਿੰਦੇ ਦਿਸੇ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਰਕਾਰ-ਦਰਬਾਰ ਵੱਧ ਦਿ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਨੂੰ ਵਰਤੀਆਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਗਾਂ-ਵਧ ਹੱਥਕੋਡ ਅਪਨਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਲਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਧਮਕਾਉਣ ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

.....ਆਪਣਾ ਪਿਛਲਾ ਪਿੰਡ ਖਰੜ ਦਾਸਿਆ ਸੀ। ਦੀ ਵੰ
ਤੋਂ ਰਾਸ਼ਨ ਕਾਰਡ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅੰਸ਼ ਤੀ ਅੰਮ. ਪਾਇਲ
ਤੋਂ ਬਣਵਾਏ ਗਏ। ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਪੰਚ ਬਣਾਇਆ। ਸੰਤ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਨੇ
ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਵੱਡੀ ਵਿਖੋਂ ਕਬਜ਼ਾ
ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਜੋ ਕੁੱਝ ਵੀ ਸੰਤ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਉਹ
ਸਭ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਦਖਲ
ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਸੰਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਤਾ ਕਰਕੇ
ਸਰਕਾਰ ਦਖਲ ਅਦਾ ਤਾਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ
ਦੇ ਲੋਟ ਹਰਕਤ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣਾ
ਹੋਇਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀ ਵੀ ਪਸ਼ਨ ਚਿਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
ਕਿੰਤੂ ਉਭਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡ-ਵੱਡ
ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਤੋਂ ਮਹਿੰਗਾ ਟੁੱਕ
ਹੋਈ, ਗੱਡੀਆਂ ਤੋਂ ਹੌਲੀਕਾਪਟਰ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਸਹੁਲਤਾ ਤੋਂ ਪੈਸੇ
ਪੁਚਾਰ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੌਂ
ਸਰਕਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ? ਕੁੱਝ ਦਖਾਵੇ ਤੇ ਲੋਕ ਕਲਾਸਾਂ
ਕੌਮਾ ਪਿੰਡ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁੱਝ ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸਭਾ ਇਸ ਦਾ
ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਦੇ
ਤਲਾਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਾ ਲਏ ਜਾਣ ਦੱਤਾ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ
ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੇ ਪਸ਼ਨ ਚਿਨ ਲੱਗਦਾ ਹੈ?

ਸਭਾ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਸਬ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਗੁਰੀਆ ਪੱਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ 100 ਤੋਂ ਵੱਧ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਗੰਡਾਸ-ਰੁਪਾਨਾ ਲੋਕ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਅਗਰ ਅਜਿਹਾ ਅਚਾਨਕ ਹਮਲਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡ-ਟੱਕ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਹੋ ਸਾਂਦੀ। ਸਾਰੇ ਪਾਸ ਤੇ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਤੇ ਲੰਗਰੇ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਟਕਰਾਅ ਮੱਝਾਂ ਆਦਿ ਨਹਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਇਆ। ਜਿਸ ਤੇ ਹੁਣਾ ਸੁਣਕੇ ਵੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ, ਖੁੱਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿੱਡ ਵਿਚੋਂ ਆਦਮੀ-ਅੰਗਰਾ ਦੰਓ ਆਏ। ਭਾਵ ਸੱਤਾਂ ਵਾਪਸਿਉ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੰ. ਸ਼ਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਉ ਵਾਟ ਵਿੱਚ ਫਾਸੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿੱਡ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੀ ਗੱਲੀਆਂ ਲੰਗੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਗੱਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਤੇ ਵੱਡੇ ਟੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਹੀ ਸੇਤਾਂ ਤੇ ਸੇਵਕਾਂ ਅੱਢ ਆਈ ਆਰ. ਚਰਜ ਹੋਈ ਹੈ।

ਢੱਕੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਜ਼ਮਾਬੰਦੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ
ਪੰਤੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੈ। ਤੇ ਇਸ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਹੁੱਕ ਵੀ ਗੁਰੀਆਂ ਪੱਤੀ
ਲੁਕਾਂ ਦਾ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਵੱਲੋਂ ਜੋ
ਐਂਟੀਡੋਵਿਟ ਦੀ ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ
ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਗੁਰੀਆਂ ਪੱਤੀ ਤੇ ਲੁਕਾਂ ਦਾ ਇਹ
ਹੋਇਆ - ਅੱਜ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਢੱਕੀ ਸਾਹਿਬ
ਹੁੰਦੇਗਾ ਸੱਤਾ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਹੁੰਦੇਗਾ - ਆਇ।
ਐਂਟੀਡੋਵਿਟ ਵਿੱਚ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਣ ਦਾ ਵੇ
ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ
ਲੋਕ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨ ਕੇ ਇ
ਨਾਲ ਖੜੇ।

39.

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ

- ਹਰਿਦਰ ਪਾਲੇ ਕੁੰਟਾ

ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਯੁਗ ਦੇ ਫੋਟੋ-ਫੋਟੋ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ੯ ਗੁਣਾਂ ਵੱਧ ਕੋਮਰ ਹਨ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ। ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਹੈ, ਇਕ ਗਰੀਬ ਵੀ ਦਿਨ ਦੀ ਪਾਈ ਦਿਹਾੜੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਾਂ ਵੱਧ ਮੰਦਰਾਂ, ਮਸਜਿਦਾਂ, ਗੁਰਦਵਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਅਖੌਤੀ ਮਹਾਪੁਰਸ਼, ਸਾਧ-ਸੰਤ, ਆਦਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀ ਫੋਟੋ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇੱਥੇ ਕੋਮਰ ਦੀਆਂ ਟਰਿਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੈਸੇ, ਭੂਤਾਂ (ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ) ਦੇ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚਣ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ।

ਬਲੈਕ ਐਂਡ ਵਾਈਟ ਭੂਤ - ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਭੂਤੀਆਂ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰ ਦੇ ਮੁਹ ਤੇ ਪਾਉਡਰ, ਠੋਡੀ, ਗੱਲਾਂ, ਕੰਨਾਂ, ਨੱਕ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਭਾਗ ਤੇ, ਐਂਥਾਂ ਦੇ ਉਪਰੀ ਭਾਗ ਤੇ ਲਗਾ ਕੇ ਨਕਲੀ ਦੇਂਦ (ਭੂਤੀਆਂ ਟਾਇਪ) ਉਸਨੂੰ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ। ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਕਾਲਾ ਪਰਦਾ ਟੰਗੇ। ਫੋਟੋਆਂ ਟਾਰਚਾਂ ਲੈ ਕੇ ਠੋਡੀ ਦੀ ਹੇਠਲੇ ਭਾਗ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਾਰੇ। ਦੂਸਰੀ ਟਾਰਚ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗੱਲ ਤੇ ਤੀਸਰੀ ਨਾਲ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮਾਰੇ। ਫਿਰ ਉਸ ਦਾ ਕਲਰ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਖਿੱਚੇ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਚਿੱਤਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਖਿੱਚੇ। ਤਦ ਟਾਰਚ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਨਾਲਾਜ਼ਰ ਦੁਆਰਾ ਫੋਟੋ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰੋ। ਚਿੱਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪੁੰਦੇ ਦਾ ਭੂਤ - ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਸਿਗਰਟ ਨੂੰ ਜਲਾ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਵੀ ਭੂਤੀਆਂ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿਗਰਟ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਲਾਓ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਕਾਲੀ ਹੋਵੇ। ਸਿਗਰਟ ਦੇ ਪੁੰਦੇ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚਕੇ ਸਟਰ ਬੈਂਚ ਕਰੋ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੈਗਟਿਵ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਸਰੇ ਨੈਗਟਿਵ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਵੱਡਾ ਕਰਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਰਹੱਸਮਈ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਡਦਾ ਭੂਤ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ - ਇਸ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਰਹੱਸਮਈ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਚਾਂਦਨੀ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਚੰਦਰਮੇ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚੋ ਕਿ ਚੰਦ ਦਾ ਚਿੱਤਰ ਫੋਟੋ ਦੇ ਇਕ ਸਾਇਡ ਨੂੰ ਹੋਵੇ। ਫਿਰ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ, ਪਸ਼ੂ ਆਦਿ ਤੁਸੀਂ ਉੱਡਦੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਚਿੱਤਰ ਵੀ ਕਾਲੀ ਬੈਕਗਰਾਊਂਡ ਲਗਾਕੇ ਖਿੱਚੋ। ਦੋਨਾਂ ਨੈਗਟਿਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਐਨਲਾਜ਼ਰ ਕਰੋ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਚੰਦਰਮੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਉੱਡਣ ਵਾਲੇ ਪੇਂਡ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਭੂਤ ਨੂੰ ਉੱਡਦੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੂਤਾਂ ਵਰਗਾ ਮੋਕਾਮਪ ਕਰਾ ਕੇ ਫੋਟੋ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਚਿੱਤਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਭੂਤ ਖਾਵੇ ਇਨਸਾਨ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਭੂਤ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ, ਪਸ਼ੂ ਆਦਿ ਜਾਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਫੋਟੋਮਾਟੋਜ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਭੂਤ ਆਦਿ ਦਾ ਮੂੰਹ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਚਿੱਤਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਾਇਜ਼ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੂੰਹ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਪਸ਼ੂ ਜਾਂ ਬਿਲਡਿੰਗ ਆਦਿ ਦਾ ਚਿੱਤਰ (ਕੋਵੇਲ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਦਾ, ਕੱਟਕੇ ਰਬੜ ਸੀਮੈਂਟ ਜਾਂ ਰਬੜ ਸੈਲਿਊਸਨ ਰਾਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਬਣੇ ਚਿੱਤਰ ਤੋਂ ਚਿੱਤਰ ਖਿੱਚਕੇ ਨੈਗਟਿਵ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਐਨਲਾਜ਼ਰ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਿੰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਰਿਚਰਿੰਗ ਕਰਕੇ (ਭਾਵ ਸ਼ੋਰ ਕਰਕੇ, ਰੰਗ ਭਰਕੇ) ਅਜਿਹਾ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤੀ

ਸ਼ੰਕਾ - ਛਪਾਕੀ ਹੋਣ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਕੀ ਛਪਾਕੀ ਕੋਈ ਜਾਨਵਰ ਹੈ? ਕੀ ਛਪਾਕੀ ਹਥੇਲੇ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

-ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰ 1176, ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ

ਨਵਿਰਤੀ - ਛਪਾਕੀ ਆਮ ਬੋਲਚਾਲ ਵਿਚ ਚਮੜੀ ਦੇ ਅਲਰਜੀ ਰੋਗ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਾਹਰੀ ਕਣ ਜੋ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਅੰਦਰ ਘੁਲ ਆਉਣ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਾਹਰੀ ਕਣ ਪੂੜ, ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਦਾ ਮਲ-ਮੂਤਰ, ਆਂਡੇ, ਡੰਗ, ਕੋਈ ਦੁਆਈ, ਪਰਾਗ ਕਣ ਆਦਿ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਛਪਾਕੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਨਵਰ ਜਾਂ ਪੰਛੀ ਜਾਂ ਕੀਟ-ਪਤੰਗਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਨਵਰ, ਪੰਛੀ ਜਾਂ ਪਤੰਗ ਤੋਂ ਅਲਰਜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਛਪਾਕੀ ਭਾਵ ਚਮੜੀ ਦੀ ਅਲਰਜੀ ਕਿਸੇ ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ ਜਾਂ ਹਥੇਲੇ ਨਾਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਜੂਲ ਤੇ ਵਹਿਮ ਹਨ। ਵੈਸੇ ਆਮ ਸਧਾਰਣ ਅਲਰਜੀ (ਛਪਾਕੀ) ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਚਾਓ-ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸ਼ੱਬਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਰਤਣੀ ਕਈ ਵਾਰ ਗੰਭੀਰ ਉਲਝਣਾਂ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਹ-ਕਾਲੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਖਤਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਛਪਾਕੀ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਸਹਤ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਇ ਨਾਲ ਦੁਆਈ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨੜੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤੇ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ ਆਮ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਐਂਟੀ-ਅਲਰਜਿਕ ਦੁਆਈਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼ੰਕਾ - ਕੀ ਬਿੱਲੀ ਮਾਰਨੀ ਮਰਾ ਪਾਪ ਹੈ? ਕੀ ਬਿੱਲੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਜ਼ਹਿਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

- ਸਵਿਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਰਾਮੇਆਣਾ

ਨਵਿਰਤੀ - ਬਿੱਲੀ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਇੱਕ ਜਾਨਵਰ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਵੱਧ ਜਾਂ ਘਟ ਪਾਪ ਜਾਂ ਪੁੰਨ ਲੱਗਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਜੀਵ-ਸਮੁੱਚੇ ਲਈ ਵੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਜਿਨੀ ਦੇਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਖਤਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜਿਉਂਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕਿਸੇ ਅਖੌਤੀ ਪਾਪ-ਪੁੰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਿੱਲੀ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਅੰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਿੱਲੀ ਕਾਰਨੀਵੋਰਾ ਵੈਮਿਲੀ ਦੀ ਮੋਬਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਤੇ, ਗਿੱਦੜ, ਬਘਿਆੜ, ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਹਲਕੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹਲਕਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਜਾਨਵਰ ਦੇ ਕੱਟਣ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬਿੱਲੀ ਦੇ ਕੱਟੇ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਖਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਣਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚਲਾ ਗੰਧੀਲਾ ਕਬੀਲਾ ਜਿਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿੱਲੀਮਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਸਦਾ ਮਾਸ ਖੜੇ ਸ਼ੌਕ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸਦਾ ਮੀਟ ਆਮ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੂਤੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੋਰਨਾਂਜਨਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਚਿੱਕੜ

- ਮਦਨ ਲਾਲ ਮੁਕੇਰੀਆਂ

ਵਹੁਟੀਏ ਕੀ ਹਾਲ ਏ ਹੁਣ ਮੁੰਡੇ ਦਾ, ਕੋਈ ਫਰਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ? ਤਾਈ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੇ ਦੇਖੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਤਾਈ ਜੀ ਹਾਲ ਤਾਂ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਐ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਗੱਲ ਦੇ ਦਵਾਈ ਦਾਰੂ ਕੋਈ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੱਕ ਗਏ ਆਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਲਗਾ-ਲਗਾ ਕੇ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਇੱਕ ਲੱਤ ਭਾਰ ਖੜਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ, ਕੀ ਕਰਾਂ ਤੇ ਕੀ ਨਾ ਕਰਾਂ। ਦੇਖੋ ਨੇ ਬੜੇ ਹੀ ਦੁਖੀ ਦਿਲ ਨਾਲ ਤਾਈ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਏ..... ਕੀ ਤਾਈ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਆਣੇ ਓ ਤੁਸੀਂ ਦਸੋ ਕੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਆ ਜਾਓ ਅੱਗੋਂ, ਦੇਖੋ ਕਿਉਂ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਖੜੇ ਓ, ਘਰ ਚਲਦੇ ਆਂ ਬੈਠ ਕੇ ਕੋਈ ਦਿਲ ਕਰਦੇ ਆ। ਦੇਵੋ ਤਾਈ ਨੂੰ ਥਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲੈ ਗਈ।

ਤਾਈ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪਏ ਗੋਰੀ ਵੱਲ ਝਾੜੀ ਮਾਂਗੀ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਬੈਠਾਈ ਹੋਈ ਆਖਣ ਲੱਗੀ। ਜੇ ਮੇਰੀ ਮੰਨੇ ਤਾਂ ਸੁਖ ਪਾਏਗੀ..... ਤਾਈ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੌਰੋ, ਭਲਾ ਅੱਗੋਂ ਕਦੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਆ। ਦੇਖੋ ਨੇ ਤਾਈ ਦੀ ਗੱਲ ਮੁਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਹਨੂੰ ਛੱਪੜੀ ਵਾਲੇ ਸੌਂਦਾਂ ਦੇ ਵਿਖਾ ਲੈ, ਉਪਰੀ ਸ਼ੋਅ ਲਗਦੀ ਆ ਇਹਨੂੰ ਆਹ ਵੇਖ ਲੈ ਮੁੰਡੇ ਵਿਚ ਡੋਰਾ ਜਿਨਾ ਵੀ ਖੂਨ ਰਿਹਾ? ਸਾਰਾ ਖੂਨ ਚੀਜ਼ ਹੀ ਪੀ ਗਈ ਆ। ਭਲਾ ਬੱਤਾਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖੇ ਆਇਆ.....

ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਵੀਹ ਪੰਛੀ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਆਇਆ ਸੀ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਦਿਹਾੜੀ ਭੇਜ, ਓਹ ਜਦੋਂ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗਾ ਸੀ।

ਬੱਸ ਓਹੀ ਕਾਰਨ ਆ, ਜੋ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਨੌਬਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੀ, ਇਹ ਸਭ ਉਹਦੀ ਕਾਸ਼ਤਾਨੀ ਆ। ਕਸ਼ਮੀਰੇ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵੀ ਓਹਨੇ ਹੀ ਭੂਤ ਚਮੋੜਿਆ ਸੀ। ਤੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਰਨ ਬਚਿਆ। ਸੌਂਦਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਏ।

ਗੱਲ ਤਾਂ ਤਾਈ ਜੀ ਏਦਾਂ ਦੀ ਹੀ ਲਗਦੀ ਆ ਮੈਨੂੰ ਵੀ, ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਇਹਦੇ ਵਾਰੇ ਗੱਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ - ਗੋਰੀ ਸਕੂਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਉਪਰੋਂ ਬੱਤਾ ਆ ਗਿਆ, ਦਿਹਾੜੀ ਤਾਈ ਮੈਂ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵੀ ਬੰਦਾ ਪਾਗਲ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਕਮਾਓਗੇ ਤਾਂ ਖਾਓਗੇ.....

ਲੈ ਬੱਸ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੀ ਨਿਕਲੀ। ਬੜਾ ਹਰਮਜ਼ਾਦਾ ਏ ਮਸਟੇਰਾ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ ਉਹਦੇ ਤੇ, ਮੈਂ ਕਦੇ ਦੀ ਤੱਕਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਦੇਖੋ ਕੌਲ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਟੈਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਬੰਦੇ ਦੀ ਨਾ ਤਾਂ ਰੋਨ ਨਾ ਕੋਨ ਟੱਬਰ ਨਹੀਂ-ਟੋਰਾ ਨਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਉਜੜ ਜਾਣ। ਨਿੱਕੇ ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਰਿਆੜ ਲਗਾ ਦਿੰਦਾ ਏ, ਸਾਰੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦੇ ਤਾਂ ਨਿਆਣੇ ਓਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਡਰਦੇ ਆ।

ਮੈਂ ਤੇਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਸਾਡਾ ਸੋਨੂੰ ਦੇ ਸਾਲ ਦਾ ਹੀ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੱਤਾ ਲੈਂਘੋ ਦੇੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਵੜ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਤਾਈ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਏ ਪਰ ਉਹ ਕਿਥੇ ਮੰਨਦੇ ਆ।

ਚੱਲ ਆ ਲੈਣ ਦੇ ਅੱਜ ਸਕੂਲੋਂ ਮੈਂ ਕਰਦੀ ਆ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲ। ਦੇਵੋ ਅਤੇ ਤਾਈ ਕਿਸ਼ਨੀ ਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਹੋਰ ਗੁਆਂਢਣ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ - ਭੈਣ ਕੀ ਸਲਾਹ ਬਣਾਈਆ ਹੁਣ?

ਭੈਣੇ ਕੀ ਸਲਾਹ ਬਣਾਉਣੀ ਆ, ਦਵਾਇਆਂ ਦੇ-ਦੇ ਕੇ ਬੱਕ ਗਏ ਆ, ਤਾਈ ਕਹਿੰਦੀ ਆ ਪਈ ਛੱਪੜੀ ਵਾਲੇ ਸੌਂਦਾਂ ਨੂੰ ਵਖਾਓ।

ਭੈਣੇ ਗੱਲ ਠੀਕ ਆ ਅੱਜ ਕਲ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਵਾਲੇ ਬੜੇ ਚਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਾਰ ਵਾਲੀ ਭੂਆ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਵੀ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ, ਵਿਚਾਰਾ ਸੁੱਕ ਕੇ ਤਵੀਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੜੀ ਜਵਾਨ ਪੁਤ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ।

ਗੁਆਂਢਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਦੇਖੋ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਬਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖਿਸਕ ਗਈ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੜ੍ਹ ਕਿਰ ਆਏ। ਤਾਈ ਦੇਖੇ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਏਨੇ ਨੂੰ ਸੁਖਾ ਵੀ ਆ ਗਿਆ।

ਕੀ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ, ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਆ ਗੋਰੀ ਨੂੰ। ਸੁਖਾ ਕੰਧ ਨਾਲ ਸਾਇਕਲ ਖੜਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ।

ਦਵਾਈ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਆ, ਮੰਜੇ ਤੇ ਟਿਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਧੜੱਕੇ ਕਰਦਾ ਬੱਲੇ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਵੀ ਉਪਰਾਂ ਤੋਂ। ਇਹਨਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਏਨੇ ਠੀਕ ਹੋਣਾ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਦੇਖੋ ਜੋਰ-ਜੋਰ ਨਾਲ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ।

ਹੌਸਲਾ ਕਰੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਆਈਆਂ। ਤਾਈ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ.....

ਮੈਂ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਾਂ ਤਾਈ ਜੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਚਪੜਾਸੀ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਹੁੰਦੀ ਆ ਦੋ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉੱਡ ਜਾਂਦੀ ਆ ਉਪਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਮੂਹ ਵੀ ਕੰਨਾ ਤੱਕ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਵੇ ਪੁੱਤ ਐਮੇ ਖੁਹ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਨਾ ਸੁਟੀ ਜਾ, ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਛੱਪੜੀ ਵਾਲੇ ਸੌਂਦਾਂ ਦੇ ਲੈ ਜਾ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਏ।

ਜੇ ਸ਼ਿਵ ਭੋਲੇ ਦੀ, ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਨਾ ਕੋਈ ਵੀ ਆਇਓ ਸੜ ਜਾਓਗੇ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੋਰੀ ਨੇ ਰਜਾਈ ਬੱਲੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰੀ। ਤਾਈ ਕਿਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰ ਕੇ ਬੱਲੇ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ ਉਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਭੱਜਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸੁਖੇ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਬੱਸ ਤਾਈ ਜੀ ਏਦਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਏ। ਇਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਲੱਭਦੇ ਰਹੇ ਕਿਧਰੇ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਸਵੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਮੱਝ ਵਾਲੇ ਪੁੱਲ ਬੱਲੇ ਦੇਖੇ ਨੇ ਲਿਆਉਣਾ। ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਰੋਟੀ ਖਵਾ ਦੇਵੇ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਭੁੱਖਾ। ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ ਨੇ ਬਿਮਾਰ ਨੂੰ ਉਤੋਂ ਬਾਰਵੀਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆ।

ਵੇ ਪੁੱਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗੋਲੀ, ਮੁੰਡਾ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਾ ਏ, ਚੱਲ ਸੌਂਦਾਂ ਦੇ ਜਾ ਆ ਹੁਣੇ, ਨਾਲ ਕਿਲੋ ਸਵਾ ਕਿਲੋ ਦੁੱਧ ਲੈ ਜਾਹ।

ਆ ਜਾਹ ਪੁੱਤਰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਏ, ਘਰ ਕ ਕਲੋਜ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਗਰੀਬੀ ਨੇ ਘੇਰ ਰੱਖਿਆ ਏ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਏ, ਬੈਠ ਜਾਹ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੱਸ ਕੀ ਗੱਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜਾਣੀ-ਜਾਣ ਓ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੇ ਘੇਰ ਰੱਖਿਆ ਏ। ਮੇਰਾ ਮੁੰਡਾ ਬਹੁਤ ਬਿਮਾਰ ਏ, ਕੋਈ ਦਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਆ।

ਬੱਚਾ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮਾਇਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਨਾ ਰਹਿਣੀ ਆ। ਤੂੰ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਏ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਦੁਨੀਆ ਉਸੜ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਆਹ ਲੈ ਭਬੂਤੀ ਕੱਚੀ ਲੱਸੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਕੇ ਛਿੜਕ ਦੇਵੀ, ਬਾਕੀ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪਿਲਾਅ ਦੇਵੀਂ ਸਭ ਭੂਤ ਭੱਜ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੜੀ ਬਨਣੀ ਪਏ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਬੜੀ ਵੀ ਬੰਨ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰੋਗੇ ਕਰਾਂਗੇ। ਸੁਖ ਨੇ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

ਅੰਤਵਾਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸੁਖ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਤੇ ਕੁਝ ਦਿੱਤੇ ਲੈ ਕੇ ਬੜੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ, ਦੁਆਲੇ ਚਿਮਟੇ ਨਾਲ ਲਕੀਰ ਮਾਰ ਕੇ ਬੜੀ ਗੱਡਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - ਪੁੱਤਰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਕਰਮ ਚੰਗੇ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੀਜ਼ ਨੇ ਸਵਾ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਆਹ ਲਓ ਭਬੂਤੀ, ਕੱਚੀ ਲੱਸੀ ਕਰਕੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪਿਲਾ ਦੇਵੀ, ਮੁੰਡੇ ਨੇ ਸਵਾ ਮਹੀਨਾ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਸੌਣ ਤੋਂ ਭੇਰੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਭੇਜਣਾ। ਬੜੀ ਉਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਵਸਤਰ ਚਾੜ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮੰਗਤੇ ਜਾ ਸੌਣ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣਾ, ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ।

ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੀ ਦੇਣੇ ਆ ਆਹ ਕਪੜਾ ਤੇ ਪੈਸੇ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਰੱਖੋ। ਸੁੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ...

ਚਲੋ ਠੀਕ ਏ ਭਗਤਾ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਗਏ।

ਮਹੀਨਾ ਕੁ ਭਰ ਸੱਖਾ ਗੋਗੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਿਜਾਣਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨ ਪਿਆ। ਉਧਰ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਪਿਓ-ਪੁਤ ਦੀ ਗੋਗਾਜ਼ਰੀ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੀ ਇਕ ਦਿਨ ਘਰ ਹੀ ਆ ਗਏ।

ਨਮਸਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੀ, ਨਮਸਤੇ ਜੀ ਕੀ ਗੱਲ ਏ ਗੋਗੀ ਪੁਤਰ ਤੇਰਾ, ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਸਿਰ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਆ, ਪਾਣੀ ਪਾਓ ਸਿਰ ਉਤੇ, ਸੁੱਖਾ ਕਿਥੇ ਗਿਆ? ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਦੋਬੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ। ਉਹ ਜੀ ਸੌਣ ਦੇ ਗਏ ਨੇ। ਕਿਸ ਦੇ ਲਈ?

ਉਮ ਨਮੇ ਸ਼ਿਵਾਏ, ਭੱਜ ਜਾਓ ਮੇਰੇ ਲਾਗੇ ਸਾਰੇ। ਮੈਂ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖ ਲਵਾਂਗਾ। ਲੰਗੜੇ ਦੀ ਮੈਂ ਦੁਜੀ ਵੀ ਲੱਪ ਤੋੜ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਸਾਲਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਿਦ ਕਰਦਾ? ਰੋਟੀ ਲਿਆਓ ਮੈਂ ਖਾਣੀ ਆ.....। ਓ ਬਬਲੀ ਮੇਰੀ ਵਾਰੀ ਆ ਹੁਣ, ਦੇ ਬੈਟ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੋਗੀ ਕੰਬਦਾ ਕੰਬਦਾ, ਫਿਰ ਮੰਜੇ ਤੇ ਡਿਗ ਪਿਆ।

ਦੋਬੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੇ ਗੋਗੀ ਨੂੰ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਪਾਇਆ ਤੇ ਏਨੇ ਨੂੰ ਸੁੱਖਾ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਨਮਸਤੇ ਸਾਹਿਬ, ਨਮਸਤੇ ਜੀ, ਕਿਥੇ ਆਏ ਓ, ਕੰਮ ਗਏ ਸੀ ਕਿਧਰੇ ਜਾਂ ਸੌਣਾਂ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ? ਸੌਣਾਂ ਦੇ।

ਇੱਕ ਭਲਾ ਸੌਣਾ ਮਹਾਤਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆ। ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਲਿਖਿਆ ਆਦਮੀ ਏ ਮੁਰਖ ਤਾਂ ਹੈਂ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਕੋਈ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਏ? ਸਾਹਿਬ, ਸੌਣ ਬੜੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਿਆਣੇ, ਇਹਨੂੰ ਉਪਰੀ ਦੱਸੀ ਆ। ਸਵਾ ਮਹੀਨੇ ਚ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿਰ ਬੁਖਾਰ ਚੜਿਆ ਏ ਆਹ ਵੇਖ ਸਾਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਪੀਲਾ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਏ ਅੱਖਾਂ ਵੀ ਪੀਲੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਓ ਨੌਜਵਾਨ ਤੇਰਾ ਪੁੱਤ, ਹੀਰੇ ਵਰਗਾ.....

ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਬਹੁਤ ਦਵਾਈ ਖਵਾਈ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਦਸਵੀਂ ਫੇਲ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਭਲਾ ਅਰਾਮ ਆਉਂਦਾ

ਹੈ। ਉਠ ਜਲਦੀ ਕਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਡੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਵਖਾਈਏ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੀ ਜਦੋਂ ਮਰੀਜ਼ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਏ ਉਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਓ ਫਿਰ ਕਹਿੰਦੇ ਓ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਏਨਾ ਚਿਰ ਕੀ ਕਰਦੇ ਰਹੋ ਤੁਸੀਂ ਪੜੇ ਲਿਖੇ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕਿਓ ਕਰਦੇ ਓ? ਮਰੀਜ਼ ਦੇ ਸਿਰ ਬੁਖਾਰ ਹੈ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਖੂਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਨਬਜ਼.....

ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਮੇਰੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਓ ਮੈਰਾ ਇਕੋ ਇੱਕ ਲੜਕਾ। ਸੁੱਖਾ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਲਚਾਰ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੀ ਖੂਨ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਇਕ ਬੋਤਲ ਆ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਓ।

ਹੋਸਲਾ ਰੱਖ ਸੁਖਦੇਵ ਖੂਨ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਮੰਗਵਾ ਲਏ ਨੇ।

ਸਰ ਖੂਨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਕ ਲੜਕੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਅੱਛਾ! ਮੈਂ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਰ ਆਏ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖੂਨ ਦਿਤਾ ਗੋਗੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਬੋਤਲਾਂ ਚੜੀਆਂ ਤੇ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਹੋਸ਼ ਆਈ। ਜਦੋਂ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੀ ਗੋਗੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਗੋਗੀ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ।

ਪੁੱਤਰ ਠੀਕ ਏ ਹੁਣ? ਨਮਸਤੇ ਜੀ।

ਪੁੱਤਰ ਉਠ ਕੇ ਚਰਨ ਬੰਦਨਾ ਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਖਦੇਵ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਠੀਕ ਆ ਪੁੱਤਰ ਆਰਾਮ ਕਰ। ਵੇਖ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਚਾਰ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੰਗ ਬਦਲ ਗਿਆ ਨਾ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਮੇਲ ਨਾ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਮੁੰਡਾ ਗਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਨਾ ਤੁ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਚੋਂ। ਦੁਨੀਆ ਚੰਦਰਮੇਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆ, ਉਥੇ ਪਲਾਟ ਕਟਣ ਨੂੰ ਫਿਰਦੀਆ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਚਿਕੜ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਪਏ ਓ। ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਦਾ ਇਲਾਜ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗੋਂ ਤੂੰ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਜਾਓ ਹੁਣ ਘਰ ਨੂੰ, ਦਵਾਈ ਠੀਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਦੇਣਾ। ਨਮਸਤੇ ਜੀ, ਨਮਸਤੇ।

ਸ਼ੋਕ ਸਮਾਚਾਰ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਨਕਲਾਬੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੋਕ-ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿਰਮੌਰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਆਗੂ ਕਾ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਸਮਾਓ ਦੇ ਇਸ ਧਰਤ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਕਰ ਜਾਣ ਉਤੇ ਗਹਿਰਾ ਦੁਖ ਅਤੇ ਸ਼ੋਕ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਾ. ਹਾਕਮ ਸਮਾਓ ਨੂੰ ਇਕ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਜੁਝਾਰੂ ਨੇਤਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਦਾ ਹੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੋਕ-ਕਵੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਲੇਖਕ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਨੂਰ ਦੇ ਸਦਾ ਲਈ ਵਿਛੜ ਜਾਣ ਦੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਹਲਕਿਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਵਿਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ-ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਈ ਹੋਈ, ਇਸ ਬੁਹਿਮੰਡ ਦੇ ਜਾਏ ਨੂੰ ਭਾਵਭੰਨੀ ਸਲਾਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨ

ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਉਪਰਲੇ ਜੁਆਲਾਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ

- ਅ. ਗੋਦਾਰਾ

ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਜਿਸ ਮਿਥਾਸ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਪਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਮੱਦਦ ਨਾਲ ਲਈਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਇਤਹਾਸਕੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਰਫੇ ਵਾਂਗ ਤਿੱਖੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੁਆਲਾ ਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਡੂੰਘੇ ਮੂੰਹ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਐਵਰੈਸਟ ਵਰਗੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਸਮਾ ਜਾਣ।

ਨਵੇਂ ਲਏ ਤਿੰਨ-ਪਸਾਰੀ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਹੇਠਲੇ ਨੁਕਤੇ ਦਰਮਿਆਨ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤਕ ਦਾ ਫਾਸਲਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰਲੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਗੁਣਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਹਨ।

ਕਰੋੜਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਟਕਰਾਉਣ ਨਾਲ ਹੇਲਾਸ ਨਾਮੀ ਡੂੰਘਾਣਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਹੋਂਦ ਚ ਆਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸਪੇਸ ਏਲੋਸੀ ਨਾਮਾ ਦੇ ਡੇਵਿਡ ਸਮਿਥ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੂਰਜੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੰਗਲ ਦੇ ਜੁਆਲਾਮੁਖੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਧੇਰੇ ਡੂੰਘੇ ਹਨ, ਜੋ 1500 ਮੀਲ ਤਕ ਵੇਲੇ ਹੋਏ ਅਤੇ 6 ਮੀਲ ਤਕ ਡੂੰਘਾ ਹਨ। ਇਸ ਟਕਰਾ ਨ ਮੰਗਲ ਦੀ ਸਤਹਿ ਉੱਪਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤਕ ਉਬਲ ਪੁਬਲ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਉੱਤਰੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਧਰੁਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਖਿਸਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਉਲੰਪਿਸ ਮਨੇਜ ਨਾਮੀ ਜੁਆਲਾਮੁਖੀ ਪ੍ਰਬਤ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਜੋ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਟ ਤੋਂ 17 ਮੀਲ ਉੱਪਰ ਉਬਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਧਰਤੀ ਦੇ ਗੁਆਂਢੀ ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਇਸ ਦੁਆਲੇ ਚੱਕਰ ਕਢ ਰਹੇ ਮਾਰਸ ਗਲੋਬਲ ਸਰਵੇਅਰ ਸਪੇਸਕਰਾਫਟ ਨੇ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ। ਨਾਮਾ ਦੇ ਡਾਕਟਰ ਕਾਰਲ ਪਿੱਚਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਵਰਨਣ ਧਰਤੀ ਉਪਰਲੇ ਮਹਾਂਦੀਪ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦਰੁਸਤ ਹੋਣ ਤਕ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਗ੍ਰਹਿ ਸੰਬੰਧੀ ਕਈ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗੇਗਾ ਕਿ ਚਾਰ ਅਰਬ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਸਤਹਿ ਉੱਪਰ ਪਾਣੀ ਕਿਵੇਂ ਵਸਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਭੂ-ਵਿਗਿਆਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਕੀ ਸੀ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ 'ਸਾਇੰਸ' ਨਾਮੀ ਪਰਚੇ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਨਵੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਛਪੀ ਹੈ। ਨਵੇਂ ਤੱਥਾਂ ਤੋਂ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਉੱਪਰ ਜੰਮੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਜਾਨਣ ਦੀ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਉਪਰਲੀ ਬਰਫ ਦੀ ਹਦ ਲਗਭਗ 800,000 ਅਤੇ 1.2 ਮਿਲੀਅਨ ਕਿਊਬਿਕ ਮੀਲ ਹੈ।

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ

1. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਰਚਨਾਵਾਂ ਭੇਜਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ/ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੇ ਕਾਰਜ (A-4) ਦੇਵੇ ਪਾਸੇ ਹਾਸ਼ੀਆ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੀ, ਸਾਫ-ਸਾਫ ਅਤੇ ਮੋਟੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ਕਤ ਲਿਖਾਈ ਵਾਲੀ ਜਾਂ ਟਾਇਪ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਲਿਖਤ ਹੀ ਭੇਜਣ। ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਾਂ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਣ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਲਿਖਤ ਭੇਜਦੇ ਵਕਤ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਲਤੀਆਂ ਸੁਧਾਰ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਾਰਜ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਬੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪੇਜ ਮਾਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਜੇ ਜਾਣ।

2. ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਲੈਕਟ, ਰਿਜਰਵ ਜਾਂ ਰਿਜੈਕਟ ਹੋਣ ਸੰਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਸਵੈ ਪਤੇ ਵਾਲਾ ਟਿਕਟ ਲੱਗਿਆ ਲਿਫਾਫਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨ।

3. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੂਲ ਲਿਖਤ ਹੀ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਹੋਈ ਜਾਂ ਛੱਪ ਚੁੱਕੀ ਲਿਖਤ ਨਾਂ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ।

4. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਪਾਠਕ/ਹਮਦਰਦ ਜੋ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਫੋਰੀ ਲੈਣਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਚਿੱਠੀ ਨਾਲ ਸਵੈ-ਪਤੇ ਵਾਲਾ ਟਿਕਟ ਲੱਗਿਆ ਲਿਫਾਫਾ ਭੇਜਣ।

5. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ ਜਾਂ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ 15 ਤਾਰੀਖ ਤਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਉਹ ਫੋਰੀ ਤੌਰ ਉਤੇ ਅਪਣਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ।

6. ਸੁਸਾਇਟੀ ਵਲੋਂ ਪੁਨਰ-ਜਨਮ ਦੀਆਂ ਪੜਤਾਲੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਇੱਕਤਰ ਕਰਕੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਚਾਹਵਾਨ ਸੱਜਣ ਮੋਟੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਭੇਜਣ। ਪਹਿਲਾਂ ਛੱਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਕਟਿੰਗ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ।

ਤੁਹਾਡੇ ਹੁੰਗਾਰੇ

ਮਈ-ਜੂਨ ਅੰਕ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇ ਸਵਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਬਹੁਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਸੁਖਦੇਵ ਫਗਵਾੜਾ ਦਾ ਕਾਲਮ ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ ਵੀ ਚੰਗਾ ਲਗਾ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਬਾਰੇ ਹੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਅਫਜਲ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਲਾਉਣੀ ਵੀ ਠੀਕ ਹੈ।

- ਗੁਪਿੰਦਰਜੀਤ ਮੋਲਵੀਵਾਲਾ ਪਾਤੜਾਂ

ਇਸ ਪੇਪਰ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਹੀ ਇਸ ਨਾਤਾ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਪਰ ਕਦੇ ਚਿੰਨੀ ਪੱਤਰ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਪਰ ਇਸ ਵਾਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਪੇਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਹੋਈ ਤੇ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਪੇਪਰ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਐਨੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਿੱਤਰ ਪੁਰਖ ਗੰਡਰ ਬਾਰੇ ਜ਼ਰੂਰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸਨੇ ਅਜਿਹੀ ਨਾ-ਮੁਆਵੀਯੋਗ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਜੁਮੇਵਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੋਸ਼ਲ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਮਖੌਲ ਕਰੇ ਜਾਂ ਨਾ - ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਚਾਲਕਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾਏ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਮੂੰਹ-ਮੱਥਾ ਵਿਗਾੜਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਸੋਝੇ ਭੱਦਰ-ਪੁਰਖ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਛਪਾਈ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰੋ। ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਆਲੋਚਨਾ ਹੀ ਸਹਾਇਕ ਹਥਿਆਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- ਜਸਵੰਤ ਸੁਮਾਘ, ਜਸਵੰਤ ਕੌਰ, ਰਾਣੀ, ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਰਸਾਲੇ ਦਾ ਮਾਰਚ ਵਾਲਾ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਰਸਾਲੇ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਗੀਤ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਲਾਇਆ ਕਰੋ। ਮਿਨੀ ਕਹਾਣੀਆਂ ਜਿਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

- ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੋਖਾ (ਕੋਧੋਲੀ-ਰੋਪੜ)

ਮਾਰਚ-ਅਪਰੈਲ ਦਾ ਅੰਕ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਇਆ। ਹਰੇਕ ਲੇਖ ਨਵੀਂ ਸੋਝ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੋਝ ਚੋਂ ਵੀ ਕਾਬਲੇ ਤਾਰੀਫ਼ ਸੀ।

- ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸੋਨੀ ਅਬੋਹਰ

ਮਈ 1999 ਦੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਵੀ ਅਫਜਲ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗਾ। ਬਾਝਪਨ ਕਿਉਂ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗਾ। ਬਾਝਪਨ ਕਿਉਂ ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਲੱਗਾ।

- ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਮੋਹਨਾ (ਮੁਕਤਸਰ)

ਮਾਰਚ-ਅਪਰੈਲ 99 ਅੰਕ ਗਲਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਮੱਗਰੀ ਕਾਫੀ ਗਿਆਨ ਵਧਾਉਂਦੀ ਰੱਖਦੀ ਸੀ। ਮਈ-ਜੂਨ ਦਾ ਅੰਕ ਸਲਾਹਦੇਸ਼ੀ ਸੀ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਸਰੀਨ ਦੀ ਨਜ਼ਮ (ਪਰਮਵਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਅਫਜਲ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦਿਲੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਕੰਨਾ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਾਲਮ ਗਾਇਬ ਸਨ। ਭਨਿਆਰਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਵਾਂਗ ਹੋਰ ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਆਂ ਕਰੋ। ਖਬਰ ਹੈ ਕਿ ..... ਕਾਲਮ ਵੀ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?

- ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਖੰਨਾ

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲਹਿਰ ਲਈ ਉਹੀ ਕੰਮ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਕੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਲਏ। ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਤਾਂ ਸਭ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸਭ ਸੁੱਖ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਗਾਂ ਜੋ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਚਪਰੀ ਕਸਰ, ਭੁਤਪ੍ਰੇਤ ਜਾਂ ਚੂੜੇਲ ਹਨ, ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਕੇ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਕਲਪਿਤ ਚੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਬੇਮਿਅਮਨੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਕਿਉਂ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ?

- ਐਟਮ ਰਤੋਕ (ਅੰਬਾਲਾ ਕੋਟ)

ਅਸੀਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ-ਭਰਮਾਂ, ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ, ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਇਕਸਾਨੀਅਤ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਸਬੰਧੀ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਉਹੀ ਛਾਪਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਧਰਮ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਅਤੇ ਦਾਜ ਦਾ ਵਰਨਣ ਨਾ ਹੋਵੇ।

- ਗੁਰਿੰਦਰ, ਬਲਜੀਤ, ਹਰਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰਾਮਪੁਰ ਭੂਤਵਿੰਡ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)

ਮਾਰਚ 1999 ਅੰਕ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਕਾਫੀ ਗਿਆਨ ਵਰਧਕ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਟ ਤੋਂ ਘਟ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਲਈ ਰੇਡੀਓ, ਟੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਕਰੋ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿਚ ਛਪਾਈ ਅਤੇ ਵਿਆਕਰਣ ਪੱਖ ਕਾਫੀ ਗਲਤੀਆਂ ਰੜਕਦੀਆਂ ਹਨ।

- ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੱਟਾਵਾਲ (ਪੁਰਾਣਾ ਰਾਜਪੁਰਾ)

ਮਈ-ਜੂਨ ਅੰਕ ਵਿਚ ਜਨਮਖੰਧਿਆਂ ਧਮਾਕਾ, ਤਰਕ-ਦਰਪਣ ਹੁਕਮਤ ਦਾ ਫਿਕਰ, ਭੂਚਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਅਗੇਤ ਸੁਚਨਾ, ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਆਦਿ ਪਸੰਦ ਆਇਆ। ਮੁੱਖ ਪੰਨਾ ਵੀ ਖਿੱਚ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਸ਼ੇਕਾ-ਨਵਿਰਤੀ ਕਾਲਮ ਦੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਕਰ ਦਿਓ। ਭਨਿਆਰੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪਾਖੰਡ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ

ਲੱਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ, ਸਿਰਜੇ ਵਾਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਲਿਖੋ। ਕੁਟੋਸ਼ਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੋ।

- ਗੁਪਿੰਦਰ ਰਮਨ ਧਰੜ (ਲੁਧਿਆਣਾ)

ਮਈ 99 ਅੰਕ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਵੀ ਅਫਜਲ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਰਸਾਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਚ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਝਪਨ ਕਿਉਂ ਵਿਚ ਇੱਕਲੀ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਮਰਦ ਵਿਚ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਾਰੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕਰਵਾਕੇ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਟੋਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖੇ ਹਨ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ।

- ਗੁਰਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪੁੰਜੀ (ਲਹਿਰੀ-ਬਠਿੰਡਾ)

ਮਈ-ਜੂਨ 99 ਅੰਕ ਦਾ ਮੈਟਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਧਾਈ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਬਦ-ਜੋੜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਲਤੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਅਨਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਇਦਾ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਘਟਨਾ ਕੰਮਪਿਊਟਰ ਕੰਪੋਜਰ ਨੇ ਕਈ ਚੰਗੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਜੜ ਵੱਢ ਦਿੱਤੀ ਜਿਵੇਂ ਵਿਸ਼ੇ ਬੰਬੋਲੀ ਦੀ ਗਾਂ-ਸੂਰ ਬਾਰੇ ਰਚਨਾ ਦੀ। ਚੰਗਾ ਕੰਮਪਿਊਟਰ ਵਰਕ, ਚੰਗੀ ਪਰੇਸ, ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਹੀ ਕਾਗਜ਼ ਵਰਤੇ।

- ਹਰਮੰਦਰ ਕੌਰ, ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਲੀ

ਸਾਖੀ ਜੀ ਮਈ-ਜੂਨ 1999 ਵਾਲਾ ਅੰਕ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੇਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸਨ।

ਭੂਚਾਲ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਬਾਝਪਨ ਕਿਉਂ, ਅਫਜਲ ਸਾਹਿਰ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਵਿਤਾ, ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਚੀਰਫਾਤ, ਭਨਿਆਰਾ ਵਾਲੇ ਬਾਬੇ ਦਾ ਪਾਖੰਡ, ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ, ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਲਿਖਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਯੋਗ ਸਨ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਰਾ ਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਸੀ।

- ਅਮਰ ਲਾਂਬਾ (ਰੋਪੜ)

ਮਈ-99 ਅੰਕ ਮਿਲਿਆ। ਟਾਇਟਲ ਬੜਾ ਆਕਰਸ਼ਕ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਮੈਟਰ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਇਹ ਅੰਕ ਵਧੀਆ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਵੇਸੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਲੇਖ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹਨ ਪਰ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਾਰ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਾਰ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਾਰ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਮੈਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਵਾਰ ਮਾਅਰਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰ. ਹਰਦੇਵ ਵਿਰਕ ਨੇ ਭੂਚਾਲਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਧੀਆ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ ਦਾ

ਲੇਖ ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਗਿਆਨਵਰਧਕ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਸਰਲ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਨੀਦ ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਸੀ।

ਡਾ. ਹਰੀਸ਼ ਮਲਹੋਤਰਾ ਦੀ ਚਿੰਨੀ ਦਾ ਜਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੰਨੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਪਾਠਕ ਬੜੇ ਜਾਗਰੂਕ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਵਿਚ ਛਪੀ ਹਰੇਕ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਇਸ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਘਾਟਾਂ ਵੀ ਰਹੀਆਂ। ਪੁਰਖ ਗੰਡਿੰਗ ਦੀਆਂ ਕਈ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀਆਂ ਰੜਕੀਆਂ ਕਾਰਨ ਇਕ ਸ਼ੱਕ ਮਤਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬੰਬੋਲੀ ਦੀ ਵਧੀਆ ਰਚਨਾ ਰੁਲ ਗਈ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਿਆ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਾਸਤਿਕ ਸਾਹਿਤ ਜਿਵੇਂ ਚਾਰਵਾਕ ਸਾਧ ਦਰਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬੁੱਧ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧਤ ਜੇਕਰ ਉਲਥਾਪ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਛਾਪਿਆ ਕਰੋ।

- ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸਕੱਤਰ (ਇਕਾਈ ਬਰਨਾਲਾ)

ਅਸੀਂ ਮਈ-ਜੂਨ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਗੱਲ ਦੀ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਟਾਇਟਲ ਦਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਕੁਝ ਵਿਚਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਲਕਾ ਹਨ। ਪੁਰਖ ਗੰਡਿੰਗ ਦੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਚਿੰਨੀਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਚਿੰਨੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰ ਸਕੀਏ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੋ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਤ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਲਿਖ ਭੇਜਣਾ। ਅਤੇ ਲਿਖ ਭੇਜਣਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਰਾਏ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ, ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾਂਗੇ। ਆਪਣੀ ਰਾਏ।

- ਸੁਖਬੀਰ ਕੌਰ, ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾਉਦ ਪੁਰ, ਜਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ

ਵੀਰ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਹਨ ਮੈਂ ਆਪ ਤਾ ਇਹ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹਾਂ।

- ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਜੀਗਰ ਬਸਤੀ (ਫਰੀਦਕੋਟ)

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਮਈ ਦਾ ਅੰਕ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ। ਪਾਸ ਕਰ ਬਰਜਿੰਦਰ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੋਝਾਂ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਅੱਜ-ਕਲ ਮਾਸਟਰ ਸਕੂਲ ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਸਰਾ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਲੱਗੇ। ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾਂ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਜਾਹਿਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਫਜਲ ਸਾਹਿਰ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਪਤਾ ਲੱਗੇ। ਭੂਚਾਲ ਬਾਰੇ ਲੇਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਿਆਨਵਰਧਕ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਤੇ ਸਾਫ਼ਤਯੋਗ ਸੀ। ਅਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਮਨ ਚੋਂ ਗਲਤ ਵਿਚਾਰ ਕੱਢਕੇ, ਚੰਗੇ ਤੇ ਉਸਾਰੂ ਵਿਚਾਰ ਭਰਦੇ ਰਹੋਗੇ। ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਜਿਆਦਾ ਦਿੱਤਾ ਕਰੋ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ

ਵਿਗਿਆਨ ਹੀ ਹੈ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਮੀਆਂ

- ਬਲਤੇਜ ਵਾਦਰ

ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਸਰਵ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਰੱਬ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਸੁਣਦਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਫਰਿਆਦ ਮੀਆਂ।
ਕਿਉਂ ਧੀਆਂ ਦਾਜ ਦੀ ਬਲੀ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ, ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮੀਆਂ।
ਕਿਉਂ ਲੋਕ ਸੜਦੇ ਗਰੀਬੀ ਦੀਆਂ ਭੱਠੀਆਂ 'ਚ, ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਭੁੱਖ-ਮਰੀ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਮੀਆਂ।
ਜੇ ਕਿਧਰੇ .....
ਕਿਉਂ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕ ਰੋਜ਼ ਮਰਦੇ ਸੜਕਾਂ ਤੇ, ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਤਲੇਆਮ ਮੀਆਂ।
ਕਿਉਂ ਲੋਕ ਧਰਮਾਂ ਪਿਛੇ ਲੜ-ਲੜ ਮਰਦੇ, ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀ ਲਹੂ ਦੇ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਲਾਲ ਮੀਆਂ।
ਜੇ ਕਿਧਰੇ .....
ਜੇ ਇਹ ਮੰਦਰ, ਮਸਜਿਦਾਂ ਰੱਬ ਦਾ ਘਰ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਇਹ ਵਹਿ-ਵਹਿ ਹੁੰਦੇ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਮੀਆਂ।
ਜੇ ਰੱਬ ਮੱਕੇ-ਮਦੀਨੇ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਮਰਦੇ ਹੱਜ ਤੇ ਗਏ ਲੋਕ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਆਂ।
ਜੇ ਕਿਧਰੇ .....
ਜੇ ਭਜਨ ਕੀਤੀਆਂ ਮਿਲਦਾ ਰੱਬ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਮਿਹਨਤ ਲੋਕ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਮੀਆਂ।
ਜੇ ਸਾਧਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂ ਲੁੱਟਦੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਾ ਨਕਾਬ ਮੀਆਂ।
ਜੇ ਕਿਧਰੇ .....
ਜੇ ਰੱਬ ਆਸਰੇ ਮਨੁੱਖ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬੇਜਾ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਮੀਆਂ।
ਗੁਹਿ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਪਾਏ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ, ਵਿਗਿਆਨੀ ਜਾ ਆਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਹਿਆਂ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮੀਆਂ।
ਜੇ ਕਿਧਰੇ .....
ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚ ਜੇ ਆਤਮਾ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਵੇਂ ਹੁੰਦੇ ਟੈਸਟ ਟਿਊਬ ਬੇਬੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਲਨ ਤਿਆਰ ਮੀਆਂ।
ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਬੈਦਾ ਫੋਟੋ ਸਟੇਟ ਕਰਤਾ, ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਉਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਰੱਬ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੀਆਂ।
ਜੇ ਕਿਧਰੇ .....
ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕੱਢਿਆ, ਮਰਦੇ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕੀ ਬੇਹਿਸਾਬ ਮੀਆਂ।
'ਬਲਤੇਜ' ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਭ ਬਕਵਾਸ ਹੈ, ਇਹ ਵਿਗਿਆਨ ਹੀ ਹੈ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਮੀਆਂ।

ਮਿੰਨੀ ਕਹਾਣੀ

ਸੇਵਾ

- ਸੁਖਚੈਨ ਬਾਂਦੇਵਾਲਾ

ਮੇਰੇ ਗਵਾਢੇ ਹੀ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਗਿਆਰਾਂ ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਪੋਤਰੀ
ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਣ ਸਾਡੀ ਹਵੇਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਖੇਡਦੀ-
ਖੇਡਦੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਸਵਾਲ ਅਜਿਹੇ ਪੁੱਛਦੀ ਜਿਹੜੇ ਉਸ ਦੇ
ਵਿਤ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਲੜਕੀ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ
ਹੋਣਹਾਰ ਲਗਦੀ। ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਪੰਝੀ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਖੇਡਣ ਨਹੀਂ ਸੀ
ਆਈ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਹਦੇ ਨਾਂ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ।
ਪਤਨੀ ਕਹਿੰਦੀ, "ਉਹ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰੀ ਬਿਮਾਰ ਆ ਬਹੁਤ, ਮੁੱਥ ਵੀ
ਸੁੱਜਿਆ ਪਿਆ, ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਆ ਗੁਰਦਿਆਂ ਦੀ ਅਪ੍ਰਸ਼ਨ
ਹੋਊਗਾ, ਪੰਡ ਪੈਸਿਆ ਦੀ ਲੱਗੂ ਗੀ। ਤਾਂ ਹੀ ਦਾ ਹੁਣ ਘਰ ਲੈ
ਆਏ ਨੇ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਈ ਆਂ ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਪੁੱਛ ਆ ਪੁਰਾ"। ਮੈਂ
ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਸਰਪੰਚ ਕੌਲ ਤਾਂ ਸੱਤ ਕਿੱਲੇ ਜਮੀਨ ਸੀ ਤੇ ਨਾਲੇ
ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਇੱਕਲਾ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪੋਤਰਾ ਵੀ ਇੱਕਲਾ ਹੀ ਹੈ। ਤੇ ਇੱਕੋ
ਵਿਚਾਰੀ ਪੋਤਰੀ ਆਂ। ਮੈਂ ਪਤਾ ਸੁਰ ਲੈਣ ਦੇ ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਸਰਪੰਚ ਦੇ
ਘਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ। ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਨੌੜੇ ਦੇ ਰਿਸਤੇਦਾਰ
ਵੀ ਪਤਾ ਸੁਰ ਲੈਣ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਕੁੜੀ ਦੀ ਮੱਜੀ ਦੇ ਦੁਆਲੇ
ਬੈਠੇ ਸਰਪੰਚ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ, "ਸਰਦਾਰਾ ਵਿਚਾਰੀ ਦੇ ਕਰਮ
ਈ ਮਾਝੇ ਆਂ, ਹੁਣ ਬੈਦਾ ਕੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਆਂ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ
ਕੋਲ ਛਿੱਲ ਲਗਾਉਣ ਨਾਲੇ ਘਰੇ ਹੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੋ, ਨਾਲੇ
ਮੁੰਡੇ ਵਿਚਾਰੇ ਦਾ ਅਰੁਗ ਮਾਰੇਗਾ, ਕਿੱਲਾ ਤਾਂ ਲੱਗ ਹੀ ਜਾਊ।
ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਬਾਬਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਲਊ, ਚਾਰ
ਸ਼ਬਦ ਕੁੜੀ ਦੇ ਕੰਨੀ ਪੈਣਗੇ ਵਿਚਾਰੀ ਦੇ"।

ਵਿਅੰਗ

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਰ ਲਿਆ ਸੌਦਾ ਸੰਗਤ ਵੋਟਾਂ ਦਾ

- ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਸੁਹੇ ਵੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਧੋ ਧੋਣਾ ਵੇ,
ਦਾਰੂ ਦੀ ਲੱਗੂ ਛਬੀਲ ਆ ਗਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵੇ।
ਸੁਹੇ ਵੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਗੱਲ ਜੋਕਾਂ ਦੀ,
ਚੋਣ ਖਰਚਿਆਂ ਚੂਸ ਲਈ ਰੱਤ ਲੋਕਾਂ ਦੀ।
ਸੁਹੇ ਵੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਸੱਪ ਜਹਿਰੀ ਵੇ,
ਨੀਵੇਂ ਹੋ ਕੇ ਡੰਗਦੇ ਪੈ ਕੇ ਪੈਰੀ ਵੇ।
ਸੁਹੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਦਲ ਬੋਧਾ ਵੇ,
ਕੁਰਸੀ ਬਦਲੇ ਵਿਕਜੂ ਦੇ ਜਾਊ ਧੋਧਾ ਵੇ।
ਸੁਹੇ ਵੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਬਲ ਨੇਟਾਂ ਦਾ,
ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਰ ਲਿਆ ਸੌਦਾ ਸੰਗਤ-ਵੋਟਾਂ ਦਾ।
ਸੁਹੇ ਵੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਦਿਨ ਮੰਦੇ ਵੇ,
ਜਾਤ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਹੋਣਗੇ ਦੋਗੇ ਵੇ।
ਸੁਹੇ ਵੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਮਨ ਪਿਸਦਾ ਨਾ,
ਕੋਰਾਂ ਜਿੱਤਿਆ ਲੀਡਰ ਮੁੜਕੇ ਮਿਲਦਾ ਨਾ।
ਸੁਹੇ ਵੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਛੱਡ ਨਾਹਰੇ ਵੇ,
ਵੋਟਾਂ ਖਾਤਰ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇਤਾ ਲਾਹੇ ਵੇ।
ਸੁਹੇ ਵੇ ਚੀਰੇ ਵਾਲਿਆ ਦਿਲ ਧਰੀਏ ਵੇ,
ਕੋਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਤਰਕ ਦੀ ਕਰੀਏ ਵੇ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਭਵਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਓ

ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ
ਜਥੇਬੰਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਪਿਛਲੇ
ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਵੱਡੇਮੁੱਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖਤਾ
ਨੂੰ ਅੱਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ, ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ
ਕਰਕੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਚੇਤਨਾ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।
ਪਿਛਲੇ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਲਈ
ਇਕ ਪੱਕੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ
ਸੀ।

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਇਕ ਅਜੇਹੇ
ਭਵਨ ਦਾ ਸੁਫਨਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਰਕਸ਼ੀਲ
ਦਫਤਰ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਮਨੋਰੋਗੀ ਸਲਾਹ ਕੇਂਦਰ, ਸੈਮੀਨਾਰ
ਹਾਲ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਰੋਟ ਬਸੇਰਾ
ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਇਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹੈ, ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ
ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ
ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਏ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਨਾਲੇ
ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਦੀਆਂ ਕੋਚੀਆਂ ਕੋਲ ਹਜ਼ਾਰ ਗਜ਼ ਦਾ ਪਲਾਟ
ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਖ਼ੀਦ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ
ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ
ਅਦਾਇਗੀ ਅਤੇ ਭਵਨ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡੀ
ਰਕਮ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਸੁਫਨਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ
ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ, ਹਮਦਰਦਾਂ, ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਅਤੇ ਸਨੇਹੀਆਂ
ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਹੀ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਫਨੇ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ
ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਥਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੀ ਸਹਿਯੋਗ
ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਨੋਟ:

ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ
ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.) ਦੇ ਨਾਂ ਡਰਾਫਟ, ਮਨੀਆਰਡਰ ਜਾਂ
ਨਕਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਪਤੇ ਤੇ ਭੇਜੀ
ਜਾਵੇ: (ਨਕਦੀ ਦੀ ਹਸੀਦ ਤੁਰੰਤ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇ)

ਦਫਤਰ:

ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਪੰਜਾਬ (ਰਜਿ.)
ਟਾਂਗਾ ਸਟੈਂਡ, ਨੇੜੇ ਬੱਸ ਅੱਡਾ ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਅਪੀਲ ਕਰੋ

ਰਾਜਿੰਦਰ ਭਟੋੜ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਰਨਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ
ਬਰਗਾੜੀ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਰਾਮਪੁਰਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਮਸਤਾਨਾ
(ਦਫਤਰ ਉਸਾਰੀ ਕਮੇਟੀ)

ਭਵਨ ਸਹਾਇਤਾ

1. ਡਾ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਪਾਲ ਰੋਪੀ
ਪੁਤਰ ਮਾਸਟਰ ਕੁਲਵੰਤ ਗਏ ਬਰਗਾੜੀ
ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ 200.00

2. ਇਕਾਈ ਮੁਹਾਲੀ ਰਾਹੀਂ:

(1) ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ 50.00
(2) ਭੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਫਤਰਾ C.E.I.
ਪਟਿਆਲਾ 50.00

(3) ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਗਰ
ਪਟਿਆਲਾ 100.00

(4) ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ 100.00

(5) ਦਿਨੇਸ਼ ਘਈ, 252-ਦਸਮੇਸ਼ ਨਗਰ,
ਪਟਿਆਲਾ 100.00

(6) ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਰਹਿੰਦ 100.00

3. ਇਕਾਈ ਖਰੜ ਰਾਹੀਂ

(1) ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੋਪੜ
ਜ਼ੋਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਰਵਨੀਤ
ਦੇ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ 100.00

4. ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮੇਲਾ ਕਮੇਟੀ-ਬਰਨਾਲਾ 5,000.00

5. ਜਸਵੰਤ ਜੀਰਖ ਜ. ਸਕੱਤਰ 500.00
ਤ.ਸ.ਪ. (ਰ)

6. ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਜੇਨਲ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਲੁਧਿਆਣਾ) 500.00

7. ਸੁਰਿੰਦਰ ਰਾਮਪੁਰਾ ਰਾਹੀਂ:

(1) ਮਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ.ਹ.ਸ. ਸੁਖਪੁਰਾ 100.00
(2) ਮਾ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਰਾਮਪੁਰਾ 100.00
(3) ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਟੋਲੀਵੰਨ ਐਕਸਚੇਂਜ ਰਾਮਪੁਰਾ 100.00

(4) ਰਾਜਵਿੰਦਰ ਜਲਾਲ, ਰਾਮਪੁਰਾ 100.00

(5) ਪ੍ਰਮੋਦਵਰ ਪੋਸ਼ੀ ਲੈਕਚਰਾਰ, ਬਾਲਾਵਾਲੀ 100.00

(6) ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ ਮੈਜਿਕ ਕਲਾਕਾਰ, ਰਾਮਪੁਰਾ 50.00

(7) ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਮਪੁਰਾ 50.00

(8) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਦੀਦਾ, ਰਾਮਪੁਰਾ 100.00

(9) ਮਾ. ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ, ਮਾਨਸਾ ਵਾਲੇ 200.00

ਸਹਾਇਤਾ

1. ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਜਸਦੀਪ ਕੌਰ ਵਿਰਦੀ
ਪਿੰਡ ਕੋਟ ਗਰੇਵਾਲ (ਜਲੰਧਰ) ਕੇ ਆਪਣੇ
ਵਿਆਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਬਲਵਿੰਦਰ
ਬਰਨਾਲਾ ਰਾਹੀਂ 1000.00

2. ਮਿਸਤਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ
ਅਜੀਤ ਰੋਡ, ਬਠਿੰਡਾ 50.00

1. ਟਾਂਡਾ ਵਿਖੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਘਦੇ ਕੋਲਿਆਂ ਤੇ ' ਤੁਰਦੇ ਹੋਏ
2. ਪੱਟੀ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ ਚੇਤਨਾ ਮੁਹਿੰਮ
3. ਮਾਹਲਪੁਰ ਇਕਾਈ ਵਲੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕੈਂਪ

If Undelivered please return to :

TARKSHEEL

NEAR BUS STAND,
LUDHIANA.

BOOK POST
(Printed Matter)

To.....
.....
.....
.....